

ศึกษาการให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว
ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
**A STUDY OF DĀNA (GIVING) OF PEOPLE IN BAN GUBUA COMMUNITY
HINLEKFAI SUBDISTRICT,
KHUMUANG DISTRICT, BURIRAM PROVINCE**

พระวิรุฬหจิต นริสสร (เชนรัมย์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

ศึกษาการให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว
ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

พระวิรุฬหจิต นริสสุโร (เช่นรัมย์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A Study of Dāna (Giving) of People in Ban Gubua Community Hinlekfai
Subdistrict, Khumuang District, Buriram Province**

Phra Wirunchit Narissaro (Chenram)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirements for the Degree of

Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ศึกษาการให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระมหาดนัยพัชร คมกัธปญโญ, ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร)

กรรมการ

(ดร.บรรพต แคะไธสง)

กรรมการ

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร.

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระวิรุฬหจิต นริสโร)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัย : พระวิรุฬหจิต นริสสร (เช่นรัมย์)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ, ดร.

ป.ธ. ๓, ศศ.บ. (ปรัชญา), ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา),

ศน.ด. (พระพุทธศาสนาและปรัชญา)

: ผศ. ดร. ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

พ.ม., (พิเศษครุมัธยม), พธ.บ. (ศาสนา), ศศ.ม. (ภาษาสันสกฤต), พธ.ด.

(พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา :/...../.....

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (๑) เพื่อศึกษาการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (๒) เพื่อศึกษาการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการศึกษาการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ หลังจากที่ได้ศึกษาข้อมูลนำมาเรียบเรียงจัดเป็นหมวดหมู่ แล้วผู้วิจัยสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือจำนวน ๓ ท่าน แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว ลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจำนวน ๔๐ รูป/คน แบ่งเป็นพระสงฆ์จำนวน ๕ รูป มัคคทายกจำนวน ๒ คน ครู จำนวน ๕ คน ผู้สูงอายุ จำนวน ๑๐ คน และอุบาสกอุบาสิกา จำนวน ๑๘ คน

ผลการศึกษาพบว่า

การให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เชื้อเรื่องกรรม และผลของกรรม เป็นการให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งเจตนาการให้ทาน ก่อนให้ ขณะให้ และหลังให้ทานให้ทานเพื่อชำระกิเลสในใจให้เบาบางลง ลดความตระหนี่ ให้ทานด้วยความศรัทธา ด้วยความเคารพ ไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ลดความโลภ ความโกรธ ความหลง หวังเพียงเพื่อได้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ และเชื่อว่าจะเป็น ผู้มีอายุ วรรณะ สุข พละ ทั้งในโลกนี้ และโลกหน้า ทานในฐานะที่เป็นเครื่องมือทำความดีขั้นต้น โดยมีหลักปฏิบัติ คือ ศีล ๕ เป็นมาตรฐานวัดการทำความดีของสังคม และสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูล ในการสร้างเสริมสิ่งดีงามเป็นรากฐานที่จะก้าวขึ้นไปในธรรมที่ระดับสูงขึ้น

การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการให้ การบริจาค การเสียสละ การกำจัดความตระหนี่ การช่วยเหลือสังคม อีกทั้งยังเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างบารมีต่อการดำเนินชีวิตในสังคม และเป็นพื้นฐานของบุคคลทั่วไปให้รู้จักการเสียสละ รู้จัก การแบ่งปัน แสดงความมีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคมเดียวกัน อนุเคราะห์และตอบแทนบุญคุณ หวังโซคลาภ ให้อภัยด้วยศรัทธา ให้โดยไม่เคอะพ ให้โดยไม่เจาะจง การให้ทานด้วยวัตถุทาน ได้แก่ สิ่งของต่างๆ ผู้ให้และผู้รับ ย่อมมีความสุข ให้ทานเพราะได้โอกาสทำความดี หวังอานิสงค์เป็นความสุข โดยเชื่อว่า การให้ทานนั้นจะเป็นเครื่องเกื้อหนุนให้ไปเกิดในโลกสวรรค์ และเกื้อหนุนให้เป็นผู้มีโภคะมาก ทำทานตามประเพณีบรรพบุรุษเคยนำปฏิบัติมา นั่นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง

วิเคราะห์การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการให้ทานที่ได้รับอิทธิพลจากคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความสอดคล้องกัน และถือว่า การให้ทานเป็นเบื้องต้นของการทำความดีของชาวพุทธก็ว่าได้ การบริจาคทานหรือการให้ทานนั้น ผู้ให้และผู้รับ ย่อมมีความสุข เป็นสุขที่มั่นคง และถาวรยั่งยืน เมื่อแผ่ได้อย่างกว้างขวาง ยิ่งให้ก็ยิ่งเกื้อกูล เป็นประโยชน์สุขแก่ชนทั้งหลาย การให้ทานนั้นจะเป็นเครื่องเกื้อหนุนให้ไปเกิดในโลกสวรรค์ และเกื้อหนุนให้เป็นผู้มีโภคะมาก ถ้าบุคคลพึงเห็นสุขอันยิ่งใหญ่ เพราะเสียสละสุขเล็กน้อย ผู้มีปัญญาพึงเสียสละสุขเล็กน้อย เพื่อให้เกิดสุขยิ่งใหญ่ การให้ทาน จัดว่าเป็นหลักธรรมนำมาซึ่งความผูกมิตรไมตรีช่วยเหลือสังคมเป็นธรรมชาติเพื่อชำระจิตใจให้สะอาดเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมายสูงสุดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น ทานจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมตราบถึงทุกวันนี้ แม้ว่าการให้ทานจะมีลักษณะการให้แบบเดียวกันกับพระพุทธศาสนาเถรวาท การทำบุญในวันสำคัญต่างๆ ก็เพื่อความสุขความสามัคคี ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่เคยถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

Thesis Title : A Study of Dana (Giving) of People in Ban Gubua Community
Hinlekfai Subdistrict, Khumuang District, Buriram Province

Researcher : Phra Wirunchit Narissaro (Chenram)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakruwinaitorn Amnat Palapanyo, Dr.

Pali III, B.A. (Philosophy), M.A. (Buddhism and Philosophy),
Ph.D. (Buddhism and Philosophy)

: Asst. Prof. Dr. Taweesak Thongthip, B.A. (Religion), M.A.
(Sanskrit), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation :/...../.....

Abstract

This research is a qualitative research with the following objectives:
(1) In the Theravada Buddhist scriptures (2), to study the feeding of the Ban Gubua community (3) to study the analysis of the Buddhist scriptures of Theravada Buddhism. With the feeding of people in the community. Hinlekfai Sub-district, Khumuang District, Buriram Province By studying the scriptures in Theravada Buddhism. And the feeding of the people of the community. Hinlekfai Sub-district, Khumuang District, Buriram Province How to study the data from the interview. After studying the data, compiled into categories. The researcher constructed an interview tool and sent it to 3 experts. Then interview last verified. Down group target of 40 / person. There were 5 monks, 2 teachers, 5 teachers, 10 elderly people, and 18 worshipers.

The results revealed that

The giving in charity of Buddhist scriptures in Theravada Buddhism believe in karma, effects of karma, giving without expecting anything in return. The intention before, during and after the charity. And to make a heart free from the stain of stinginess. Giving is an expression of the natural qualities of kindness and compassion by hold five precepts for indicating social's benefaction. Building benefaction is the foundation to step up to the higher morals.

The giving in charity of the people in Ban Gubua Community, Hinlekhai Sub-district, Khumuang District, Buriram Province by giving alms, donation, self-sacrifice, get rid of the stinginess, community service. Also to maintain Buddhism, to build qualities to be perfect in life and to indicate people to know how to sacrifice, share and show their kindness, repay the kindness to others. Giving by faith and respect, not specific. Giving alms such as objects is making donors and recipients happy because is the chance to make a good thing that keep donors happy in life. They believe that giving lead them to the heaven and brings more good things for donors. Giving in charity is a traditional that interrelated with Buddhism.

To study the analysis of the Buddhist scriptures of Theravada Buddhism. With the feeding of people in the community. Hinlekhai Sub-district, Khumuang District, Buriram Province is interrelated to giving alms that receive the influence from doctrines in the Buddhism, This is a principle which brought the hospitality, the way to the ultimate goal of Buddhism. Giving alms such as objects is making donors and recipients happy because is the chance to make a good thing that keep donors happy in life. They believe that giving lead them to the heaven and brings more good things for donors. Intellectual should sacrifice a little happiness to the great happiness. Therefore the giving in charity is very important to mankind until now. Although the way of giving is the same as Theravada Buddhism, making merit in the special occasions is the way to bring happiness, unity, to show the gratitude to ancestors as the traditional until present.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จเรียบร้อยได้ด้วยดี ด้วยความเสียสละและความอนุเคราะห์จากบุคคลได้หลายฝ่าย ตลอดจนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ที่ได้ให้โอกาสในการศึกษาและการทำวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโญ, ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์, ผศ.ดร.ทวิศักดิ์ ทองทิพย์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน, ผศ.ดร.อภิญฺวัฒน์ โพธิ์सान ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ให้คำปรึกษาข้อแนะนำให้แนวคิดและช่วยตรวจแก้ไขในส่วนที่บกพร่องต่างๆ ตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งเขียนวิทยานิพนธ์สำเร็จเรียบร้อยเป็นรูปเล่ม

ขอขอบคุณ พระอาจารย์ คณาจารย์ประจำหลักสูตร และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และให้ความอนุเคราะห์ด้านต่างๆ และอาจารย์ผู้ให้ความรู้ต่างๆ ท่านที่ได้ให้คำปรึกษาให้แนวคิดวิธีการต่างๆ ในการเขียน วิธีค้นหาข้อมูลต่างๆ ให้คำแนะนำและให้ข้อชี้แนะด้วยดีเสมอมา อนุโมทนา คุณมงคล สอนโธสง เลขาณุกรบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ และ ที่ได้ช่วยตรวจรูปแบบวิทยานิพนธ์และช่วยให้คำแนะนำแก้ไขในส่วนที่บกพร่องต่างๆ จนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จเป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณพระอาจารย์ทุกๆ ท่าน คุณครูโรงเรียนบ้านคูบัว มีคณายกผู้สูงอายุ ตัวแทนอุบาสกอุบาสิกา ชาวบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้ร่วมให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมาก

คุณความดีและกุศลที่พึงบังเกิดมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เป็นผลมาจากความเมตตากรุณาของคุณพ่อ-คุณแม่ และญาติพี่น้องทุกๆ คน ที่คอยเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยด้วยดีตลอดมาและขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกๆ ท่าน ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทางพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแก่ผู้วิจัย ขอยกคุณความดีเหล่านั้นเป็นเครื่องบูชาพระคุณท่านเหล่านั้นด้วยความเคารพและสักการะยิ่ง

ขอขอบพระคุณในความเมตตาของทุกๆ ท่านที่กล่าวมานี้ และอนุโมทนาในความดี ถ้าความดีงามที่มีอยู่ในงานวิจัยนี้ ก็ขอมอบให้แก่ท่านผู้มีอุปการคุณทั้งหลาย จงได้ประสบแต่ความเจริญในสัมมาการกิจยิ่งๆ เทอญ

พระวิรุฬหิต นริสโร (เชนรัมย์)

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๒
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๒
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๘
๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๙
๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
บทที่ ๒ การให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท	๑๑
๒.๑ ความหมายของทาน	๑๑
๒.๑.๑ ความหมายของทานตามรูปศัพท์	๑๓
๒.๑.๒ ความหมายของทานในพระไตรปิฎก	๑๔
๒.๑.๓ ความหมายของทานในอรรถกถา	๑๔
๒.๒ ความสำคัญของทาน	๑๔
๒.๓ จุดประสงค์ของการให้ทาน	๑๗
๒.๔ ลักษณะของการให้ทาน	๒๑
๒.๕ ชนิดของทาน	๒๒
๒.๕.๑ ชนิดของทานแบ่งตามสิ่งที่ให้	๒๒
๒.๕.๒ ชนิดของทานแบ่งตามพฤติกรรม	๒๔
๒.๕.๓ ชนิดของทานแบ่งตามเจตนา	๒๔
๒.๕.๔ ชนิดของทานแบ่งตามองค์ประกอบของทาน	๒๕
๒.๕.๕ ชนิดของทานแบ่งตามคุณภาพของทาน	๒๖
๒.๖ ผู้ให้ทานและผู้รับทาน	๒๘

๒.๗	แรงจูงใจในการให้ทาน	๒๘
๒.๘	อานิสงส์ของการให้ทาน	๒๙
๒.๙	สรุปการให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๓๖

บทที่ ๓	การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์	๓๘
๓.๑	ความหมายของทาน	๔๑
๓.๒	ความสำคัญของทาน	๔๒
๓.๓	จุดประสงค์ของการให้ทาน	๔๓
๓.๔	ลักษณะของการให้ทาน	๔๔
๓.๕	ชนิดของทาน	๔๕
๓.๖	ผู้ให้ทานและผู้รับทาน	๔๖
๓.๗	แรงจูงใจในการให้ทาน	๔๖
๓.๘	อานิสงส์ของการให้ทาน	๔๗
๓.๙	ประเพณีการทำบุญให้ทาน	๔๗
๓.๑๐	สรุปการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์	๔๙

บทที่ ๔	วิเคราะห์การให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์	๕๒
๔.๑	ความหมายของการให้ทาน	๕๒
๔.๒	ความสำคัญของทาน	๕๓
๔.๓	จุดประสงค์ของการให้ทาน	๕๔
๔.๔	ลักษณะของการให้ทาน	๕๕
๔.๕	ชนิดของทาน	๕๖
๔.๖	ผู้ให้ทานและผู้รับทาน	๕๖
๔.๗	แรงจูงใจในการให้ทาน	๕๗
๔.๘	อานิสงส์ของการให้ทาน	๕๘
๔.๙	ประเพณีการทำบุญให้ทาน	๕๙

บทที่ ๕	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๖๒
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๖๒
๕.๒	ข้อเสนอแนะ	๖๖
๕.๒.๑	เสนอแนะในการนำผลวิจัยไปปฏิบัติ	๖๖
๕.๒.๒	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	๖๗

บรรณานุกรม	๖๘
ภาคผนวก	๗๑
ก. แบบขอสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๗๒

ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ	๗๔
ค	รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๘
ง	แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๘๐
จ	รายนามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๘๘
ฉ	ภาพประกอบการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๙๒
ประวัติผู้วิจัย		๑๑๓

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตาราง ๑.๑ ศึกษาการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์	๖๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑.๑ การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ตัวอย่างเช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๖/๑๐ หมายถึง พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ ข้อ ๑๖ หน้า ๑๐

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) = วินยปิฎก ภิกขุวิภังค์ (ภาษาไทย)

พระสูตรตันตปิฎก

ที.สี. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อ. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.สพ. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ทุก. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ข. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธัมมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
ขุ.จริยา. (ไทย)	= สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย จริยาปิฎก	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.ก. (ไทย) = อภิธัมมปิฎก กถาวัตถุ (ภาษาไทย)

คำย่อเกี่ยวกับอรรถกถาและปกรณ์วิเสส

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๔ การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม/ภาค/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้ ที.สี.อ. (ไทย) ๑/๑/๒๙๒ หมายถึง พระสูตรและอรรถกถาแปล ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค เล่มที่ ๑ ภาค ๑ หน้า ๑๙๒

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ขุ.ขุ.อ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ อุทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.จรียา.อ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จรียาปิฎก อภิสกถา (ปรมตถิปณี)	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การให้ทานในสังคมไทยปัจจุบันได้รับอิทธิพลมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เพราะคนไทยได้รับอิทธิพลจากคำสอนของพระพุทธศาสนา จะเห็นได้จากอุปนิสัยคนไทยพอตื่นเช้ามาก็ตักบาตร นำส่ำรับอาหารส่งถวายพระเณร เข้า เพล ซึ่งเป็นภาพที่เห็นกันได้อยู่ทั่วไป การให้ทานนั้นถือว่าเป็นการทำความดีเบื้องต้นของชาวพุทธก็ว่าได้ เพราะการบริจาคทานหรือการให้ทานนั้น ผู้ให้และผู้รับย่อมมีความสุข เป็นสุขที่มั่นคง และถาวรยั่งยืน เมื่อแผ่ได้อย่างกว้างขวาง ยิ่งให้ก็ยิ่งเกื้อกูลเป็นประโยชน์สุขแก่ชนทั้งหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยอมสละความสุขของตนซึ่งถือว่าเป็นสุขส่วนน้อย เพื่อมุ่งประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ ดังพุทธภาษิตที่กล่าวไว้ว่า ถ้าบุคคลพึงเห็นสุขอันยิ่งใหญ่ เพราะเสียสละสุขเล็กน้อย ผู้มีปัญญาพึงเสียสละสุขเล็กน้อย เพื่อให้เกิดสุขยิ่งใหญ่^๑ หลักการทำบุญให้ทานในปัจจุบันยึดหลักของเรื่องกรรมเก่าและกรรมใหม่ โดยมีศรัทธาเป็นตัวนำคือ เรื่องกรรมดีและกรรมชั่วถ้าทำดีจะได้ไปเกิดในที่ดี ถ้าทำไม่ดีก็จะทำให้ชีวิตตกต่ำ การให้ทานถือว่าเป็นผลแห่งความดี ชาวพุทธจึงได้ยึดเอาไว้เป็นหลักการในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การทำบุญให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นชุมชนอยู่ชนเมืองไกลเขตความเจริญ ชาวบ้านยังมีการทำบุญให้ทานตามจารีตประเพณี คือ ตื่นเช้าทำบุญตักบาตร มีความสนใจทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ทำบุญมหาชาติ บุญกฐิน บุญทอดผ้าป่า เป็นต้น ตามหลักพระพุทธศาสนาสอนให้เสียสละให้แก่ผู้อื่น แต่บุคลชนทั่วไปยังมีความโลภ ความโกรธ ความหลงเป็นพื้นฐานภายในจิตใจอยู่ ดังนั้น การให้ทานย่อมจะมีแรงจูงใจต่างกัน อย่างแน่นอน ส่วนบัณฑิตทั้งหลายที่มีในอดีตหรือปัจจุบันยอมให้ทานโดยไม่เห็นแก่สุขเจือด้วยกิเลส แต่ยอมให้ทานเพื่อกำจัดกิเลส กล่าวคือ บัณฑิตให้ทานช่วยเหลือแก่ผู้อื่น เพราะกำจัดความตระหนี่ภายในและชักพอกจิตใจตนเองให้บริสุทธิ์ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการให้ทานที่ดีย่อมจะเอื้อประโยชน์ตนเองและผู้อื่นในทางกลับกันถ้าให้ทานโดยผิดหลักการที่ดี ย่อมมีผลน้อยและอาจไม่เกิดประโยชน์อันใดต่อผู้ทำทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยพุทธทั่วทุกภาคของประเทศไทย คนไทยส่วนใหญ่ยินดีในการทำบุญให้ทาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยดีมาตลอด แต่การให้ทานปัจจุบันมีประเด็นที่ก่อให้เกิดปัญหาในการโต้แย้งทางความคิดเกี่ยวกับคำสอนและวิธีปฏิบัติ ในการทำบุญให้ทาน เพราะมีแนวคิดจารีตประเพณีของชุมชนนั้น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับหลักศาสนา สาเหตุนี้จึงเป็นประเด็นเชิงจริยธรรมที่เกี่ยวกับคุณค่าทางจริยธรรมในการให้ทานเสมอ

^๑ พระมหาสุวิทย์ วิเศษโก, ทานก้าวแรกแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (ปทุมธานี : บริษัท ฟองทองเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐๓ - ๒๐๔.

การให้ทานในชุมชนบ้านคูบัวได้รับอิทธิพลมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เพราะคนไทยได้รับอิทธิพลจากคำสอนของพระพุทธศาสนา แต่การให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัวส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ดี การทำบุญทำทานที่ชาวบ้านนิยมทำกันในปัจจุบันนั้น จึงมีแนวคิดที่ต่างกันโดยสิ้นเชิงแบ่งได้ ๒ ลักษณะ คือ กลุ่มแรก ทำทานเพื่อต้องการให้ผลบุญส่งผลให้ตัวเองมีความสุขในขณะที่มีชีวิตอยู่ คือ ต้องการผลทางจิตใจ มีความสุข มีความร่ำรวย มีกินมีใช้ ในชาตินี้เท่านี้ กลุ่มที่สอง มุ่งถึงชาติหน้าว่า เมื่อบริจาคทานแล้ว ตายไปแล้วจะไปเกิดบนสวรรค์^๒

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อต้องการทราบประเด็นปัญหา ที่มีอิทธิพลต่อสังคมชุมชนมานานตลอดถึงแนวคิดของผู้ให้ทานว่า ได้รับอิทธิพลจากคำสอนศาสนา หรือได้รับอิทธิพลจากจารีตประเพณีจากวรรณกรรมพื้นบ้าน หรือให้ทานตาม ๆ กันมา และการให้ทานนั้น จะดำเนินไปสู่จุดหมายดังกล่าวอย่างไร จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่นำมาศึกษาเพื่อจะเป็นแนวทางแก้ไขในอนาคตซึ่งเจริญขึ้นเป็นลำดับตามยุคโลกาภิวัตน์ แล้วปรับประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ และนำไปสู่คำตอบทางวิชาการ และเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการทำงานวิจัยที่แพร่หลายทางด้านพระพุทธศาสนา ของผู้ที่สนใจในอนาคตสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. การให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร ?
๒. การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอย่างไร ?
๓. เพื่อวิเคราะห์การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีความสอดคล้องกันอย่างไร ?

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงคุณภาพผสมการวิจัยภาคสนาม โดยศึกษาข้อมูล ๓ ประเภท คือ

^๒ สัมภาษณ์ นายสมร คงรัมย์, มัคคนายกวัดบัวภิรมย์ บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

๑. ขอบเขตด้าน ข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลจากเอกสาร

- ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลของการให้ทานในด้านความหมาย ความสำคัญ จุดประสงค์ ลักษณะ ชนิด และอันติสงส์ของการให้ทานในคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ และข้อมูลในอรรถกถา
- ข้อมูลทุติยภูมิ หนังสือ ตำรา ผลงานทางวิชาการ สิ่งตีพิมพ์ วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๒ ข้อมูลภาคสนาม (Key Information)

- สัมภาษณ์
- การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่

กลุ่มพื้นที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ชุมชนบ้านคูบัว หมู่ ๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

๓. ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลของการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยศึกษาข้อมูลเอกสาร รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูล เกี่ยวกับการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่

พระสงฆ์	จำนวน	๕	รูป
มัคคทายกวัด	จำนวน	๒	คน
ครู	จำนวน	๕	คน
ผู้สูงอายุ	จำนวน	๑๐	คน
อุบาสกอุบาสิกา	จำนวน	๑๘	คน

รวมทั้งหมด ๔๐ รูป/คน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ทาน หมายถึง การให้ การเสียสละ การแบ่งปันสิ่งที่เป็นวัตถุและสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุแก่สรรพสัตว์ เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ ตอบแทนและบูชาคุณ ด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์

อามิสทาน หรือวัตถุทาน (ให้สิ่งของ) ได้แก่การให้วัตถุสิ่งของต่างๆ และทรัพย์สินเงินทอง ภายนอก ทั้งสิ่งที่รักมาก เช่น การบริจาคอวัยวะของร่างกาย เลือดเนื้อ ดวงตา และสิ่งที่หวงแหนที่สุด คือ การเสียสละชีวิต รวมทั้งทานวัตถุ ๑๐ ประการด้วย

ธรรมทาน (ให้ธรรม) การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง การสั่งสอนเกี่ยวกับธรรม ความรู้เรื่องธรรมอย่างถูกต้อง

การให้อามิสทานและธรรมทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว หมายถึง ทำตามประเพณี ต้องการความสุข อนุเคราะห์และตอบแทนบุญคุณ หวังโชคลาภ หวังความร่ำรวย ตามประเพณีบรรพบุรุษ

เคยนำปฏิบัติมา เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อในท้องถิ่นโบราณ บางคนให้ด้วยความศรัทธา คือให้ โดยไม่เจาะจง ให้โดยไม่กระทบผู้อื่น ให้โดยเคารพผู้รับทาน

พระพุทธศาสนาเถรวาท คือ นิกายนี้มีผู้นับถือมากในประเทศลังกา พม่า ลาว เขมร โดยเฉพาะประเทศไทย นิกายเถรวาทมีทัศนะที่ว่า พระพุทธเจ้าไม่ใช่เทวดาหรือพระเจ้าแต่เป็นมนุษย์ ที่มีศักยภาพเหมือนสามัญชนทั่วไป สามารถบรรลุสัจธรรมได้ด้วยคามวิริยะอุตสาหะ เป็นแบบอย่างที่ดีของพุทธศาสนิกชนที่จะต้องดำเนินตามรอยพระบาท คำสอนของพระพุทธองค์ไม่ใช่สิ่งรู้ลึบที่ยากเกินกว่าจะเข้าใจ แต่เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตที่ทุกคนควรกระทำ คือ ทำความดีละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว และการที่เราจะทำความดีได้นั้นจะต้องมีศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อเป็นพาหนะนำผู้โดยสารข้ามทะเลแห่งวิญญูสงสารไปสู่พระนิพพาน

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ หนังสือ

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ทรงกล่าวไว้ใน หนังสือ “วิธีสร้างบุญบารมี” ได้กล่าวถึงทานพอจะสรุปได้ว่า คำว่าทานได้แก่การสละทรัพย์สินสิ่งของ สมบัติของตนที่มีอยู่ให้แก่ผู้อื่น โดยมุ่งหวังจะจุนเจือให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และความสุข ด้วยความเมตตาจิตของตน ทานที่ได้ทำไปนั้นจะทำให้ผู้ทำทานได้บุญมากหรือน้อยเพียงใด ย่อมสุดแล้วแต่องค์ประกอบ ๓ ประการ กล่าวคือ

“วัตถุทานที่ต้องบริสุทธ์”

“เจตนาในการสร้างทานต้องบริสุทธ์” เรียกว่าเจตนาในการทำทานบริสุทธ์ และจะต้องสมบูรณ์ ๓ ระยะคือ

๑. ระยะก่อนที่จะให้ทาน จะต้องมิจิตใจที่โสมนัส ร่าเริงเบิกบาน ยินดีที่จะให้ทาน เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่นให้ได้รับความสุข เพราะทรัพย์สินสิ่งของ ของตน

๒. ระยะที่กำลังลงมือให้ทาน จะต้องมิจิตใจที่โสมนัส ร่าเริงยินดี และเบิกบานในขณะที่กำลังให้ทาน

๓. ระยะหลังจากที่ได้ให้ทานไปแล้ว เมื่อคิดถึงทานที่ตนได้ทำไปนั้นปล่อยจิตใจยินดี ร่าเริงยินดี เบิกบาน

“เนื่อนาบุญต้องบริสุทธ์” ได้แก่บุคคลผู้รับการทำทาน จะต้องเป็นผู้นำมีศีลธรรมสูง นอกจากองค์ประกอบทั้งสามที่ได้กล่าวมานอกจากนี้ยังหมายถึงทานในฐานะที่เป็นผู้บอกชี้แนะแนวทางให้เดินบนหนทางที่ถูกต้อง คือทำดีเว้นจากความชั่ว ซึ่งเรียกว่าธรรมทาน และทานในฐานะที่

เป็นผู้ไม่ผูกเวรแก่กันและกัน ไม่โกรธแค้นต่อกัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน ปลุกความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นเรียกว่าอภัยทาน^๓

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ การให้ทานที่ไม่ต้องเสียเงิน แล้วยังได้นิพพาน ว่าทานนั้นไม่เฉพาะที่กล่าวถึง วัตถุทานอภัยทาน และธรรมทานเท่านั้น ท่านยังเน้นเรื่องให้นิพพานเป็นทานหรือสุญญตาทานหมายถึงเรื่องบริจาคตัวกูของกู หรือความเห็นแก่ตัวออกไปเสียให้ออก จิตที่ไม่เห็นแก่ตัว อันไม่ใช่ตัวกู ไม่ใช่ของกู เป็นจิตบริสุทธิ์ที่ไม่ได้ถูกยึดถือไว้ที่ด้วยอุปาทาน ซึ่งพระพุทธเจ้าถือว่าจะไม่เกิดทุกข์นั้นก็คือนิพพาน^๔

ธรรมรักษา กล่าวในพระไตรปิฎกฉบับชาวบ้าน ถึงเหตุที่คนให้ทานไม่ได้ว่า ในสมัยพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี กรุงสาวัตถี โดยกล่าวถึงพวกเทวดาสกุลลพกาโยกา ได้กล่าวคาถาในสำนักพระพุทธเจ้าว่า “เพราะความตระหนี่และความประมาทนี้บุคคลจึงให้ทานไม่ได้ บุคคลผู้หวังบุญ รู้แจ้ง พึงให้ทานได้”

นอกจากนี้เหตุที่คนให้ทานไม่ได้คือ การไม่แบ่งปัน เมื่อตายไปพวกอัสตบุรุษย่อมไปสู่นรก พวกอัสตบุรุษย่อมไปสู่สวรรค์ อาณิสสการให้ทาน ผลของการให้ทาน วิชาของคนตระหนี่ที่มีผลต่อการให้ทาน คนตระหนี่กลัวภัยโดยยอมให้ทานไม่ได้ ภัยนั้นย่อมมีแก่คนตระหนี่ผู้ไม่ให้ทานฉะนั้นบุคคลควรกำจัดความตระหนี่ อันเป็นสนมใจควรให้ทาน รวมทั้งตัวแปรที่ทำให้ทานมีผลน้อยหรือมาก^๕

พระสมชาย ฐานวุฑโฒ ได้กล่าวไว้ในมงคลชีวิตฉบับทางก้าวหน้า ในมงคลที่ ๑๕ บำเพ็ญทานว่า ทานแปลว่าการให้ หมายถึง การสละสิ่งของของตน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ทำให้ทราบในเรื่องของทานที่ให้แล้วไม่ได้บุญ เช่น ให้สุรายาเสพติด ให้อาวุธ ให้มหรสพ ให้สัตว์เพศตรงข้าม ให้ภาพลามก รวมทั้งวิธีทำทานให้ได้บุญมาก ซึ่งมีองค์ ๓ คือ วัตถุบริสุทธิ์ เป็นของที่ตนได้มาโดยสุจริต ขอบธรรม และเจตนาบริสุทธิ์คือการไม่มีความตระหนี่ ให้เสียสละ รวมทั้งบุคคลบริสุทธิ์คือเลือกผู้มีศีลบริสุทธิ์ และยังกล่าวถึงผลของการให้ทาน ผลบุญจากการให้ทานจะสะสมอยู่ในใจของเราและอาณิสสการบำเพ็ญทาน^๖

วศิน อินทสระ ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่องสวรรค์ นรก บุญ บาป เป็นการแสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวว่า ทุกเรื่องมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกรวมไปถึงหลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดที่จะตามให้ผลทั้งโลกนี้ โลกหน้า และเราทุกคนควรสั่งสมกรรมดีไว้เป็นทุนต่อไปในกาล

^๓ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, วิธีสร้างบุญบารมี, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๕๑), หน้า ๑ – ๑๒.

^๔ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ), การให้ทานที่ไม่ต้องเสียเงินแล้วยังได้นิพพาน, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

^๕ ธรรมรักษา, พระไตรปิฎก ฉบับชาวบ้าน, (กรุงเทพมหานคร : สติ, ๒๕๔๐), หน้า ๖๓ – ๘๐.

^๖ พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต : ฉบับทางก้าวหน้า, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมพุทธศาสตร์สากล) , หน้า ๑๒๗.

ข้างหน้าด้วย นั่นหมายถึง การทำความดี เช่น การให้ทานที่ถูกต้องช่วยลดความเห็นตระหนี่ เห็นแก่ตัว และได้รับความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับเหล่านี้เป็นต้น^๗

พระมหาสุวิทย์ วิษุเดชโก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทานก้าวแรกแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต” ผลการศึกษาพบว่า อามิสทาน ว่า คือการให้สิ่งของเป็นทาน เช่น สิ่งของที่เป็นปัจจัยสี่ หรือการให้ทานวัตถุ มีข้าว น้ำ ผ้า ยานพาหนะ ดอกไม้ของหอม เครื่องอุปโภค บริโภค ไฟ เป็นต้น อามิสทาน แบ่งตามทายก คือ ผู้ให้ มี ๓ ประเภท ดังนี้ ๑) ทานทาสะ บางที่เรียกว่า ทาสทาน หมายถึงการที่ทายกให้ของที่ดีกว่าของที่ตนบริโภคใช้สอยเอง เช่น เมื่อได้มะม่วงมา ๓ ผล ก็เลือกผลที่เล็กที่สุดให้ไป หรือได้ ๓ ผลที่มีขนาดเท่าๆ กัน ก็เลือกผลที่ไม่ชอบใจให้ไป การให้แบบนี้เรียก ทาสทาน ๒) ทานสหาย บางที่เรียกว่า สหายทาน หมายถึง ทายกให้ของที่เสมอกันกับที่ตนบริโภคใช้สอย ตนบริโภคใช้ของอย่างไรถึงคราวจะให้ผู้อื่นก็ให้ของอย่างนั้น เช่น ได้มะม่วงมา ๓ ผล ก็ให้ผลที่ดี เช่นเดียวกับที่ตนจะบริโภค ๓) ทานสามิ บางที่เรียกว่า สามิตาน หมายถึงทายกให้ของที่ดีประณีตกว่าของที่ตนบริโภคใช้สอย โดยเลือกเอาสิ่งของที่ดีที่สุดให้ไป ซึ่งชาวพุทธทั้งหลายเวลาจะให้ ก็ให้สามิตานเป็นส่วนมาก เช่น เวลาจะตักบาตรพระ จะคัดข้าวปากหม้อ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่ดีที่สุด เอาไว้ถวายพระก่อน หรือเวลาเลี้ยงพระภิกษุสามเณร จะตกแต่งข้าวปลาอาหารอย่างประณีต บรรจงกว่าที่ตนเองบริโภคถวายทาน หรือเวลาที่จะให้ของแก่ผู้ใดคนหนึ่ง แม้ว่าจะมีฐานะเสมอหรือต่ำกว่าเรา ก็เลือกของที่ดีที่ชอบใจให้ไป อย่างนี้เรียกสามิตาน^๘

๑.๖.๒ วิทยานิพนธ์

เรณู ศรีภาค ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์บารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการศึกษาพบว่า ทานบารมี คือ บารมีในการให้ ทาน – การให้, สิ่งที่ให้, ให้ของที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขา, สละสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้รับ ทานแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ อามิสทาน (ให้สิ่งของ) และธรรมทาน (ให้ธรรม) นอกจากนี้ ทานบุคคลได้แก่ สังฆทาน (ให้แก่สงฆ์หรือเพื่อส่วนรวม) ปาฏิบุคคลิกทาน (ให้เจาะจงแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ) บารมีของการให้ทาน คือ ๑) ทานบารมีได้แก่การเสียสละทรัพย์เงินทอง เพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นถึงแม้จะถูกขัดขวางจากบุคคลอันเป็นที่รักก็ตามและต้องไม่เกรงกลัวว่าจะเป็นการสิ้นเปลือง ๒) ทานอุปบารมีได้แก่การเสียสละอวัยวะในร่างกายให้เป็นทาน หรือเสียสละส่วนใดส่วนหนึ่งของอวัยวะ เช่น บริจาคเลือด เป็นต้นและ ทานปรมัตถบารมี เป็นทานบารมีขั้นสูง คือเสียสละชีวิตตนเองเพื่อผู้อื่น วิธีปฏิบัติในการให้ทาน ได้แก่ วิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน เป็นการให้ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในทันที ทันใด เช่น การบริจาคช่วยเหลือผู้ที่ได้รับอุทกภัยน้ำท่วม ผู้คนอดยากจากการทำสงคราม ที่จำเป็นที่สุด ตัวอย่างอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค หรือให้กำลังใจ เป็นการบรรเทาความทุกข์ยากในระดับแรกที่เขาได้รับ เป็นการช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้อื่นในขณะที่เขาเกิดปัญหาขึ้นมาโดยที่ยังไม่ทันได้คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น การให้ในลักษณะที่ทั้งผู้ให้และผู้รับไม่ได้ตั้งใจไว้ล่วงหน้า เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นการให้แบบฉับพลัน

^๗ วศิน อินทสระ, สวรรค์นรกบุญบาป, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมดา, ๒๕๔๕), หน้า ๙๗.

^๘ พระมหาสุวิทย์ วิษุเดชโก, ทานก้าวแรกแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต, หน้า ๒๐๓ - ๒๐๔.

วิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ในเบื้องต้น การให้ทานในระดับนี้ ผู้ที่ให้ทานคิดไตร่ตรองก่อนเพื่อทานที่ให้นั้นเกิดผลกับผู้รับมากขึ้น เช่น การฝึกอาชีพ ให้ทุนการศึกษา เป็นต้น การให้ทานในลักษณะนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาว คือผู้รับสามารถมีชีวิตที่ดีขึ้น ปลอดภัยขึ้น และวิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือผู้ให้สามารถทำให้ผู้รับสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วมีความมั่นคง และปลอดภัยในชีวิตมากที่สุด^๙

พระครูปลัดประสิทธิ์ กนตสีโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสังจะบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการศึกษาพบว่า คนไทยส่วนใหญ่คุ้นเคยกับคำว่าบารมีแต่ไม่ค่อยรู้ความหมายที่แท้จริง ส่วนมากเข้าใจคำว่า บารมี หมายถึง ผู้มีอำนาจวาสนา ผู้ที่ร่ำรวย มีทรัพย์สินเงินทอง มีบริวารมาก มีคนนับหน้าถือตา เป็นคนสังคมชั้นสูง และกล่าวถึงประเภทของบารมี ในข้อที่ว่าด้วย ทานบารมี ว่าทานบารมี คือ บารมีในการให้^{๑๐} และทาน การให้ การเสียสละ การบริจาคสิ่งที่ให้ ให้ของที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขา การสละสิ่งของๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ก็คือทานวัตถุได้แก่ อามิสทานและธรรมทาน นั่นเอง

พระลือชัย อินทโยโส (นราทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การให้ทานของชาวพุทธในจังหวัดเลย” ผลการศึกษาพบว่า ว่าทานคือการให้ การเสียสละ การแบ่งปันสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นให้ทั้งวัตถุสิ่งของ ให้ความรู้เป็นการแสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกัน สร้างความมีน้ำใจ ความรักสามัคคีในหมู่คณะ และการให้ของที่ควรให้เป็นเรื่องสำคัญเพราะถ้าให้ของที่ผิดมีคุณประโยชน์ ไม่เกิดโทษ ของที่ดีที่บริสุทธิ์ ผู้ที่ให้ย่อมรับอานิสงส์ของการให้ที่ดีทุกประการและผู้ให้ทานย่อมได้ชื่อว่าเป็นที่รักที่ขอบใจของคนทั้งหลาย และยังได้ชื่อว่าเข้าถึงประโยชน์และความดีงามขั้นสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา^{๑๑}

พระภาสกร คุณุตตโร (ดอกจันทร์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า ทานจัดเป็นหนึ่งในกิริยาวัตถุ ๓ และบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ซึ่งเรียกว่า ทานมัย หมายถึงบุญสำเร็จด้วยการให้ทาน และมีความหมายว่าเป็นบุญที่บังเกิดหรือสำเร็จแก่บุคคลด้วยการให้ และทานที่ปรากฏในมงคลสูตร ซึ่งเป็นสูตรว่าด้วยสิ่งที่เป็นมงคลโดยในมงคลที่ ๑๕ กล่าวไว้ว่า การทำทานเป็นมงคลแห่งชีวิตประการหนึ่งเพราะการให้การแบ่งปันหรือการสงเคราะห์ย่อมนำมาซึ่งความมีมิตรไมตรี เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเป็นบ่อเกิดแห่งบุญกุศลและมีคุณค่าในแง่ศีลธรรม^{๑๒}

^๙ เรณู ศรีภาค, “การวิเคราะห์บารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : ขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔),

^{๑๐} พระครูปลัดประสิทธิ์ กนตสีโล (ไชยเมือง), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสังจะบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘),

^{๑๑} พระลือชัย อินทโยโส (นราทอง), “ศึกษาการให้ทานของชาวพุทธในจังหวัดเลย”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙),

^{๑๒} พระมหาภาสกร คุณุตตโร (ดอกจันทร์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙),

พระมหาเซน กิตติขโย (แสงมิม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องอานิสงส์ของท่านในพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า ความหมายของท่านในพระพุทธศาสนาเถรวาท สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงอธิบายไว้ว่า คือ ยกเจตนาขึ้นมาพูด “เจตนาเป็นเหตุแห่งชน” เทติ เตนาคี ทานํ (ชโน ชน) ย่อมให้ ด้วยเจตนากรรมนั้น เหตุนี้ (ต เจตนากรรม เจตนากรรมนั้น) ชื่อว่า ทาน (เจตนากรรมเป็นเหตุให้แห่งชน) เช่นทานเจตนา เจตนาเป็นเครื่องให้^{๑๓}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปความได้ว่า ลักษณะการให้ทานของ สัตบุรุษ พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ๕ ประการ คือ ๑) ให้ทานด้วยศรัทธา คือ การให้ด้วยเชื่อว่า ผลของการให้ทานนั้นมีประโยชน์เกื้อกูลแก่คนอื่นผู้ให้มีจิตใจดี เบิกบานและอิ่มใจเมื่อให้ทานแล้ว ๒) ให้ทานโดยเคารพ คือ ให้ด้วยกายนอบน้อมอ่อนละมุนละม่อม ให้ด้วยวาจาไพเราะอ่อนหวาน และให้ด้วยน้ำใจอ่อนน้อม ๓) ให้ทานตามกาล คือ การให้ทานอันควร เช่น ให้ในวันสำคัญทางศาสนา ในวันปีใหม่ วันเทศกาล ๔) ให้ด้วยจิตอนุเคราะห์ คือ ให้เกื้อหนุนโอบอ้อมอารีเมตตา และให้อุดหนุนเอื้อเฟื้อช่วยเหลือด้วยกรุณา ๕) ให้ทานไม่กระทบกระทั่งตนและคนอื่น คือ ให้ตามกำลังของตนที่มีอยู่และต้องไม่รบกวนของคนอื่นมาให้ทาน^{๑๔}

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

๑.๗.๑ ขั้นรวบรวมข้อมูล

- ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา รวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๗.๒ กลุ่มเป้าหมาย

- การสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่เป้าหมาย คือ พระสงฆ์ จำนวน ๕ รูป มัคคนายกวัด จำนวน ๒ คน ครู จำนวน ๕ คน ผู้สูงอายุ จำนวน ๑๐ คน อุบาสก-อุบาสิกา จำนวน ๑๘ คน

๑.๗.๓ การสร้างเครื่องมือวิจัย

- ผู้วิจัยได้สร้างแบบเครื่องมือสัมภาษณ์ เกี่ยวกับความหมายและความสำคัญ จุดประสงค์ ลักษณะการให้ทาน ชนิดของท่าน ผู้ให้ทานและผู้รับทาน แรงจูงใจในการให้ทาน อานิสงส์ของการให้ทาน ประเพณีการทำบุญให้ทาน ของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

^{๑๓} พระมหาเซน กิตติขโย (แสงมิม), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องอานิสงส์ของท่านในพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒),

^{๑๔} ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ และคณะ, *หลักการดำรงชีวิตในสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๓๓.

๑.๗.๔ การตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

- ผู้วิจัยได้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อหาความถูกต้อง ก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์

๑.๗.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนานำข้อมูลที่ได้มา จัดพิมพ์ เรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาแยกแยะประเด็นกำหนดหัวข้อ เพื่อความ ชัดเจนในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๖ สรุปผลการวิจัย

- เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลอันเป็นจริง ในด้านความหมายและความสำคัญ จุดประสงค์ ลักษณะการให้ทาน ชนิดของทาน ผู้ให้ทานและผู้รับทาน แรงจูงใจในการให้ทาน อานิสงส์ของการให้ทาน และประเพณีการทำบุญให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์ แล้วนำมาสรุปผลการวิจัยให้เห็นความความชัดเจนในแต่ละประเด็นที่ เกี่ยวข้อง

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิเคราะห์การให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑.๑ แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๙.๑ ประโยชน์โดยตรง

๑. ทำให้ทราบถึงการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
๒. ทำให้ทราบถึงการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
๓. ทำให้ทราบถึงการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๙.๒ ประโยชน์โดยอ้อม

๑. ทำให้ผู้ที่นำหลักการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทไปใช้ และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เพิ่มความศรัทธาต่อการให้ทานมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๒

การให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

คำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่คนนิยมศึกษารูจักกันมากและปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถือว่าเป็นเบื้องต้นของการทำความดีในตัว คือ การให้ทาน จัดว่าเป็นหลักธรรมนำมาซึ่งการผูกมิตรไมตรีช่วยเหลือสังคมเป็นธรรมชาติเพื่อชำระจิตใจให้สะอาด เป็นแนวทางนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น ทานจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมมากที่สุดในทุกยุคทุกสมัย

ทาน คือ การให้ การบริจาค การเสียสละ ซึ่งได้ปรากฏให้คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ และออกเผยแผ่แสดงธรรม ในเบื้องต้นของการแสดงเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสต่อหลักคำสอน จึงแสดงอนุปพพิกขา ๕ ซึ่งมีทานกถา เป็นข้อแรก ๑ ในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ มีทานเป็นเบื้องต้น ในสังคหวัตถุ ๔ มีทานเป็นข้อแรก นอกจากนี้ ทานยังปรากฏเป็นข้อแรกในบารมี ๑๐ ที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญมาก่อนจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

เพื่อให้ให้เกิดความเข้าใจดีในเรื่องทาน จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งต้องศึกษาความหมายและความสำคัญ จุดประสงค์ ลักษณะการให้ทาน ชนิดของทาน ผู้ให้ทานและผู้รับทาน แรงจูงใจในการให้ทาน อานิสงส์ของการให้ทาน ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีเป้าหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ตามลำดับดังต่อไปนี้

๒.๑ ความหมายของทาน

จากงานศึกษาที่หลากหลายเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจในเรื่องทาน สามารถสื่อให้เห็นความหมายและประเภทของทานได้ดังนี้

ทาน หมายถึง การให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังผลตอบแทน เมื่อเราให้ทาน แม้จะไม่ได้หวังสิ่งใดตอบแทนก็ตาม แต่ก็จะมีบุญเกิดขึ้นและบุญนั้นจะช่วยออกแบบชีวิตของเราให้สมบูรณ์พร้อมด้วยทรัพย์สมบัติ ถ้าใครปราศจากทานบารมี เกิดมาก็จะยากจน สร้างบารมีได้ไม่สะดวกเพราะมีแต่กังวลเรื่องการทำมาหากิน “ทาน” จึงเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความเจริญก้าวหน้า

คำว่า “ทาน” (ทานะ-ทานนะ-) น. ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง การให้ (ให้แก่ชนทุกชั้น ไม่ว่าจะเป็นให้เพื่อการบูชาคุณ เพื่อตอบแทนอุปการะ หรือเพื่อการสงเคราะห์ ก็เรียกว่าทานทั้งนั้น แต่ถ้าพูดว่าทำบุญทาน คำว่า “ทาน” นั้นหมายความว่า สงเคราะห์)^๑

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓๓.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงอธิบายถึงศัพท์ทานไว้ว่า คำว่า “ทาน” เป็นกิริยาศัพท์ แปลว่า ให้ เป็นนามศัพท์แปลว่า ของที่ให้ กิริยาที่ให้ไม่คิดเอาคืนกลับมา กล่าวคือ สามัญแห่งโวหารว่า ทาน ในทานนั้น มีพรรณนาไว้โดยนิพพจน์ว่า ทิยยติ เอเตนาติ = ทานํ พัสตุนันฺๆ ไฉเลา มีข้าวน้ำเป็นต้น อันบุคคลทั้งหลายย่อมให้ด้วยธรรมชาตินี้เป็นเหตุ เพราะเหตุนี้ ธรรมชาตินั้น จึงชื่อว่า ทาน ธรรมชาติเป็นเหตุให้ซึ่งวัตถุนี้แห่งบุคคลผู้ให้บริจาค

เจตนามิไทยธรรมทานวัตถุเป็นสหาย ชื่อว่า ทาน^๒ อีกความหมายหนึ่ง คือการให้สิ่งที่ให้ให้ของที่ควรให้แก่คนที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขา สละให้ปันสิ่งของ ของตน เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น^๓

นอกจากนั้น คำว่า “ทาน” มีความหมายหลายนัย ดังนี้^๔

“ศัพท์ที่มีมูลเดิมมาจาก ทาธาตุ ในความหมาย “ให้” ลง ยุ ปัจจัยแล้วแปลง ยุ เป็น อน ได้รูปเป็นทาน ถ้าจะให้ป็นรูปศัพท์ ต้องลง สิ ปฐมวิภัติ นปุงสกลิงค์ ได้รูปเป็น ทาน ศัพท์นี้อาจแปลได้ถึง ๔ นัย คือ

ถ้าเป็นชื่อของสิ่งของที่จะพึงสละ เช่นว่า ข้าว น้ำ เงิน ทอง ก็ต้องแปลเป็นรูป กัมมสาธนะ ว่า “วัตถุที่เขapingให้” แยกอุปออกตั้งวิเคราะห์ว่า ทาตพพนติ = ทานํ (ยํ วัตถุ สิ่งใด เตน อันเขา)

ถ้าเป็นชื่อของการให้ คือเพ่งถึงกิริยาอาการของผู้ให้ แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ ให้ด้วยอาการอย่างไร เช่นว่า อาการขึ้นขมยินดี อาการหยาบยกให้ เช่นนี้ต้องแปลเป็น ภาวสาธนะ ว่า “ความให้ หรือ การให้” แยกอุปออกตั้งวิเคราะห์ว่า ทิยยเตติ = ทานํ (เตน อันเขา) ย่อมให้ เหตุนี้ ชื่อว่า ทาน (การให้) รูปนี้ไม่ต้องมีตัวประธาน เพราะเป็นรูปภาววจก เช่นในคำว่า สพพทานํ ธรรมทานํ ชินาติ (การให้ธรรม ย่อมชนะ การให้ทั้งปวง)

ถ้าเป็นชื่อของเจตนา คือเพ่งถึงความคิดอ่าน หรือความจงใจ ให้ทาน หมายความว่า เขาให้ด้วยเจตนาใด เจตนาอันได้ชื่อว่า เป็นเหตุให้เขาสละสิ่งของ คือยกเจตนาขึ้นพูดเป็นตัวตั้ง เช่นนี้ ต้องแปลเป็นรูป กรณสาธนะ ว่า “เจตนาเป็นเหตุให้แห่งชน” แยกอุปออกตั้งวิเคราะห์ว่า เทติ เตนาคติ = ทานํ (ชโน ชน) ย่อมให้ด้วยเจตนากรรมนั้น เหตุนี้ (ต้ เจตนากรรมนี้) ชื่อว่า ทานํ (เจตนากรรมเป็นเหตุให้แห่งชน) เช่น ในคำว่า ทานเจตนา เจตนาเป็นเครื่องให้

ถ้าเป็นชื่อของสถานที่ คือเพ่งถึงที่ๆ เขาให้ มีโรงเรือน ศาลา หรือบ้าน เป็นต้น หมายความว่าเขาให้ในสถานที่ใด สถานที่นั้นได้ชื่อว่า เป็นที่ให้ของเขา คือยกสถานที่ ขึ้นมาพูดเป็นตัวตั้ง เช่นนี้ ต้องแปลเป็นรูป อธิกรณสาธนะ “ที่เป็น ที่ให้ แห่งชน” แยกอุปออกตั้งวิเคราะห์ว่า เทติ เอตถาติ = ทานํ (ชโน ชน) ย่อมให้ในที่นั้น เหตุนี้ (เอต ถานํ ที่นั้น) ชื่อว่า ทาน (ที่เป็นที่ให้แห่งชน) เช่นในคำว่า ทานศาลา โรงเรือน เป็นที่ให้ (โรงทาน)

^๒ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สารานุกรมพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๘๖.

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๙๓.

^๔ กองตำรา มหามงกุฎราชวิทยาลัย, อธิบายบาลีไวยากรณ์ (นามกิตก์และกิริยากิตก์), พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒-๓.

ความหมายของทานที่แท้จริงต้องมีลักษณะตามที่นักปราชญ์ท่านได้สรุปไว้ คือ “การบริจาควัตถุที่พึงให้ของตน ด้วยอำนาจความปรารถนาเพื่ออนุเคราะห์และบูชา เชื่อว่าทาน ส่วนการบริจาควัตถุที่พึงให้ด้วยอำนาจ แห่งความกลัว ความรัก และความประสงค์ สิ้นบนเป็นต้น ไม่ได้ชื่อว่าทาน เพราะเป็นทานที่มีโทษ”^๕

ความหมายของทานตามที่ได้แสดงไว้ข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า “ทาน คือ การให้ ให้ในสิ่งที่ควรให้ ให้แก่คนที่ควรให้ การบำเพ็ญทานหากได้พิจารณาตามนี้ ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สุข ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา อันนำมาซึ่งความสุขแก่ผู้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ไม่เดือดร้อน ในภายหลัง และสามารถชี้ชัดได้ว่า ทานที่แท้จริงนั้นจะต้อง ให้เพื่ออนุเคราะห์และบูชา ให้ในสิ่งที่ควรให้ และให้แก่คนที่ควรให้เท่านั้น”

๒.๑.๑ ความหมายตามรูปศัพท์

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ให้ความหมายคำว่า ทาน ไว้ว่า คือ กริยา ที่ให้ไม่คิดเอากลับมา คือให้สิ่งของ เช่น ผ้านุ่ง ผ้าห่ม ข้าว น้ำ ที่อยู่อาศัย ให้กำลั้งกาย เช่น ช่วยขนขวายทำกิจการงาน ให้กำลั้งวาจา เช่น ช่วยพูดกิจการ ให้กำลั้งความคิด เช่น ช่วยคิด ช่วยแนะในกิจการ ให้กำลั้งปัญญา คือ ให้ความรู้ด้วยกุศลเจตนา มุ่งให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับหรือการ ให้เพื่อบูชาคุณก็ดี เพื่อช่วยสงเคราะห์อนุเคราะห์ก็ดี เชื่อว่า ทาน^๖

พระสิริมังคลาจารย์ ให้ความหมายทานในหนังสือมังคลัตถทีปนี ว่า ทาน คือ เจตนา อันปราศจากโลภะเป็นเหตุให้ไทยธรรม ทาน คือ การให้อภัยทาน กล่าวคือ ให้ความไม่มีภัยและอันตรายแก่ใครๆ หรือหมายถึงเบญจศีลและอีกประการหนึ่ง วิริติ หมายถึง การบำเพ็ญหรือตัดเจตนาของผู้ทุศีล^๗

คำว่า ทาน มาจากคำภาษาบาลี มีรากศัพท์มาจาก ทา ธาตุ มีความหมายว่า ให้ ลง ยุ บังคับ ในนามกิตก์ โดยมีรูปวิเคราะห์ ดังนี้

ทียเตติ ทานํ เชื่อว่าทาน เพราะว่า ให้ เป็นกริยานาม หมายถึง การให้

ทียติ อเนนาติ ทานํ เชื่อว่าทาน เพราะว่า เป็นวัตถุที่ให้ หมายถึง สิ่งของที่ให้, สิ่งที่ให้

ทียติ อวชนทียเตติ ทานํ เชื่อว่า ทาน เพราะอรรถว่า อันบุคคลยอมให้ คือ ยอมบ้นทอน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ให้ความหมายคำว่าทาน ไว้ว่าทาน (ทานะ,ทานนะ) คือ การให้ มักใช้ประกอบท้ายคำอื่น เช่น ธรรมทาน วิद्याทาน ; สิ่งที่ให้มักหมายถึง เงินหรือสิ่งของที่คนให้แก่คนยากจน, เป็นธรรมข้อ ๑ ในทศพิธราชธรรม^๘

^๕ พระสิริมังคลาจารย์, มังคลัตถทีปนี แปล เล่ม ๓, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗) , หน้า ๖.

^๖ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สารานุกรมพระพุทธศาสนา, สุขาวณีย์ พลอยชุม รวบรวม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘, หน้า ๑๘๖.

^๗ พระสิริมังคลาจารย์, มังคลัตถทีปนี ทูติโย ภาค, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑-๓.

^๘ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, หน้า ๕๒๔.

พจนานุกรมศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของท่าน ในทศพิธราชธรรมว่า ท่าน - การให้ หมายถึงการสละทรัพย์สินของ บำรุงเลี้ยง หรือช่วยเหลือ ประชาชน ตลอดจนให้การศึกษาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์^๙

พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์, ให้ความหมายในหนังสือประมวลศัพท์ศาสนาว่า ท่านคือการให้ของ แก่กันโดยทั่วไป และหมายถึงการให้เพื่อกำจัดกิเลสคือความโลภที่มีอยู่ในใจของผู้ให้ท่าน^{๑๐}

๒.๑.๒ ความหมายของท่านในพระไตรปิฎก

ท่าน หมายถึง การให้วัตถุที่ควรให้

ท่าน หมายถึง การให้ความรู้

ท่าน หมายถึง การให้อภัยแก่คนหรือสัตว์อื่น^{๑๑} ตามความหมายนี้ คือ การงดเว้น จากเวรภัย ได้แก่ การรักษาศีล มีเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นต้น การรักษาศีล เป็นการให้ท่านอย่างหนึ่ง ถือเป็นการให้ที่ยิ่งใหญ่ เพราะเป็นการให้ความปลอดภัยในชีวิตแก่สัตว์ทั้งหลาย

๒.๑.๓ ความหมายของท่านในอรรถกถา

ท่าน หมายถึง ท่านวัตถุ เพราะบุคคลให้ท่านด้วยวัตถุนี้ ฉะนั้น วัตถุนี้ จึงชื่อว่าท่าน อธิบายว่า เขามอบทรัพย์สินที่มีอยู่ของตนแก่ผู้อื่น

ท่าน หมายถึง จากเจตนา เจตนาเป็นเหตุบริจาค อันมีสิ่งของที่ควรให้ ๑๐ อย่าง มีข้าว เป็นต้น อันมีสัมมาทิฐิเป็นต้นนำ แก่บุคคลอื่น

ท่าน หมายถึง ความไม่โลภ ซึ่งประกอบด้วยเจตนาอันเป็นเหตุบริจาคท่าน^{๑๒} ท่าน โดยเนื้อความมีเพียง ๒ อย่าง คือ จากเจตนา และไทยธรรม

กล่าวโดยสรุปแล้ว ท่าน หมายถึง การให้ การให้ธรรมะเป็นท่าน การแบ่งปันสิ่งที่เป็นวัตถุ และสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุแก่สรรพสัตว์ เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ ตอบแทนและบูชาคุณ ด้วยเจตนา อันบริสุทธิ์โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนนั่นเอง อนึ่งยังรวมถึงการให้อภัยด้วย

๒.๒ ความสำคัญของท่าน

คำว่า ท่าน หมายถึงการให้ การเสียสละวัตถุสิ่งของๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น เป็นการ ให้ที่ประกอบด้วยเจตนาดี การให้ปัจจัย ๔ เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินชีวิต การให้ท่านแก่พระสงฆ์ เพื่อต้องการบุญและบำรุงพระพุทธศาสนา ความสำคัญของท่านครอบคลุมทั้งผู้ให้ ผู้รับ และสิ่งของ ที่ให้ทุกอย่าง และท่านก็รวมอยู่ในคำสอนแนวศีลธรรม

^๙ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๙๘.

^{๑๐} ปิ่น มุทุกันต์, พ.อ., ประมวลศัพท์ศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๘๐.

^{๑๑} อภิ.ก. (ไทย) ๓๗/๒๘๙-๒๙๐/๔๕๕.

^{๑๒} ขุ.ขุ. (ไทย) ๑/๑/๑๙๒.

คำสอนแนวศีลธรรมซึ่งมีความสำคัญต่อบุคคลทั้งในระดับปัจเจกและสังคม โดยพระองค์ตรัสว่า “คนผู้หวังประโยชน์ควรศึกษาบุญนี้ที่ให้ผลอันเลิศ อำนวยความสุขให้ คือ ควรบำเพ็ญทาน ควรประพฤติธรรมเสมอดั้นเสมอปลาย (ธรรมจริยสมจริยา) ควรเจริญเมตตาภาวนา บัณฑิตครั้งเจริญธรรม ๓ ประการนี้ที่เป็นเหตุให้เกิดความสุขแล้ว ย่อมเข้าถึงโลกที่เป็นสุข ที่ไม่มีการเบียดเบียน^{๑๓} ทานมีความสัมพันธ์โดยความเป็นธรรมที่มีอุปการะแก่กันระหว่างศีลและภาวนามีค่าแสดงลำดับความสัมพันธ์ของทาน ศีล และภาวนาไว้ว่า ทานมีอุปการะมากแก่ศีลและทำได้ง่าย เพราะฉะนั้น ทานจึงเป็นเบื้องต้นแห่งศีล ทานอันศีลกำหนด จึงมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ดังนั้น ศีลจึงอยู่ในลำดับ ต่อจากทาน

นี้แสดงให้เห็นว่าทานเป็นการทำบุญที่สำคัญประการแรกสำหรับคฤหัสถ์ ทั้งนี้เนื่องจากคฤหัสถ์ยังต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและอาศัยปัจจัย ๔ เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิต ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการมีชีวิต เมื่อทุกคนต้องการปัจจัย ๔ เพื่อการดำรงชีวิตเช่นเดียวกัน การขวนขวายเพื่อการได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำอยู่เสมอ เพราะเมื่อชีวิตยังดำเนินไปตราบดี ความจำเป็นที่จะใช้ปัจจัยเหล่านี้ก็ยังมีอยู่ตราบนั่น เมื่อเงื่อนไขของการมีชีวิตขึ้นอยู่กับความต้องการทางวัตถุ การแสวงหาความมั่นคงแก่ชีวิตเพื่อชีวิตที่ดี มีความสุขสบายตลอดไป จึงเป็นอุดมคติของการมีชีวิตในปัจจุบันชาติ ซึ่งกรณีนี้เห็นได้ชัดเจนในสังคมที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลกระแสวัตถุนิยมดังเช่นในปัจจุบัน

มองในระดับสังคม ทานเป็นกลไกควบคุมสังคมให้ดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อย ส่วนในระดับปัจเจกบุคคล ทานนอกจากจะเป็นข้อปฏิบัติทางกาย วาจาแล้ว ยังส่งผลถึงสภาวะแห่งจิตใจของผู้ให้ทาน กล่าวคือผู้ให้ย่อมได้รับความสุข ความอิ่มเอิบ ความสบายใจ ขจัดความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว ความอิจฉาริษยา และความโลภในทรัพย์สินของผู้อื่น เมื่อหมั่นให้ทานเป็นนิตย์ สิ่งเหล่านี้จะถูกขจัดออกไปและในที่สุดก็จะเป็นผู้ยินดีในการให้ มีสีหน้าและผิวพรรณผ่องใสดังที่เรียกว่าอัมบุญ การให้ทานจึงเป็นการพัฒนาจิตใจส่วนปัจเจกบุคคลให้เบาบางจากอกุศลธรรมทั้งหลาย และเป็นทางเพื่อการปฏิบัติบุญกิริยาขั้นอื่นๆ ต่อไป

นอกจากนี้ ทานยังมีความสำคัญและเป็นหลักธรรมประการแรกในหลักคำสอนอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อการขัดเกลาและบรรเทาความตระหนี่ ความยึดติดในวัตถุ ความโลภ ความโกรธ และความหลง อันเป็นกิเลสอย่างหยาบให้เบาบางก่อนจะปฏิบัติธรรมในระดับอื่นๆ เช่น บุญกิริยาวัตถุ ๓^{๑๔} ซึ่งประกอบด้วยทานมัยเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงเป็นเรื่องของศีลและภาวนาต่อไปจนถึงทิวรรุชกรรมสังคหวัตถุ ๔ ก็เริ่มจากทาน จากนั้นจึงเป็นความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ และความเป็นผู้มีมีตนสม่าเสมอ^{๑๕} อนุปปพิกถา ก็ประกอบด้วย ทานกถา สีสกถา สักคกถา กามาทีนวกถา เนกขัมมานิสังสกถา ธรรมหมวดนี้ พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่คฤหัสถ์เป็นประการแรก ก่อนจะแสดงหลักธรรมประการอื่นๆ เหตุผลก็คือเพื่อเป็นการปูพื้นฐานจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมที่ง่ายที่สุดไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรมยากขึ้นไปตามลำดับ มีข้อความกล่าวไว้ในอัมพภูมสูตรดังนี้ว่า พระผู้มี

^{๑๓} ขุ.อิติ. ๒๕/๖๐/๓๓๖.

^{๑๔} อง.อภุฏก. (ไทย) ๒๓/๓๖/๒๙๔.

^{๑๕} อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๔๒-๔๓.

พระภาคเจ้าได้ตรัสแสดงอนุปพุทติกภาพรรณโกปขรสาติ ครั้นแสดงจบแล้วทรงทราบว่ามิจิตคล่อง มีจิตอ่อน มีจิตปราศจากนิวรณ์ มีจิตสูง มีจิตผ่องใสแล้ว จึงทรงประกาศอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค จนกระทั่งพราหมณ์ได้ดวงตาเห็นธรรมอันปราศจากอริยสัจ ปราศจากมลทินได้เกิดขึ้นแล้วแก่พราหมณ์โกปขรสาติว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งมวลล้วนมีความดับไปเป็นธรรมดา ณ ที่นั่งนั้นแล เหมือนผ้าที่สะอาดปราศจากมลทิน ควรที่จะรับน้ำย้อมเป็นอย่างดี ฉะนั้น^{๑๖} แม้ในบารมี ๑๐ ก็ประกอบด้วยทานบารมีเป็นข้อแรก จากนั้นจึงเป็น ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตาและ อุเบกขาบารมี

ในอรรถกถาแห่งขุททกนิกาย จริยาปิฎกกล่าวถึงลักษณะของทานในประการอื่นๆ โดยลักษณะแห่งการบำเพ็ญบารมีไว้ว่า ทานจะชื่อว่าบริสุทธิ์ผ่องแผ้วเพราะปราศจากความกำหนัด ไทยธรรมและปฏิกาคหกเป็นต้น อันกิเลสทั้งหลาย มีตัณหา มานะ ทิฐิ เป็นต้น ไม่เข้าไปกระทบ และกล่าวว่าสิ่งที่ปฏิบัติต่อการให้ทานคือความตระหนี่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เพราะทานประกอบด้วยคุณ คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ ในไทยธรรม ปฏิกาคหกและผลของทาน ส่วนข้อปฏิบัติของการให้ทาน คือ การทำความอนุเคราะห์สัตว์ทั้งหลายโดยส่วนมาก ด้วยการสละเครื่องอุปโภค สุขุข ร่ากายและชีวิต ด้วยการกำจัดภัย และการชี้แจงธรรม^{๑๗}

กล่าวโดยสรุป การให้ทานมีความสำคัญเพราะเป็นการบำเพ็ญบุญหรือการทำความดีสำหรับคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือนประการหนึ่ง ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ หายกผู้ต้องการบำเพ็ญบุญต้องเริ่มจากการให้ทาน เพื่อดำเนินไปสู่ศีล และภาวนาในที่สุด การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาตามหลักบุญกิริยาวัตถุจึงเป็นการพัฒนาจิตใจอย่างเป็นขั้นตอน มีความสัมพันธ์สืบเนื่องกันจากระดับที่บุคคลสามารถทำได้โดยง่าย ไปถึงระดับที่ต้องอาศัยความเพียรอย่างแรงกล้า บุคคลผู้สามารถเจริญสมาธิภาวนาจนใจสงบแน่วแน่ควรแก่การงานนั้น จิตใจของบุคคลนั้น ต้องได้รับการฝึกฝนในขั้นการให้ทาน และการรักษาศีลเพื่อขจัดความโลภ ความโกรธ และความหลงอันเป็นรากเหง้าของอกุศลมาเป็นอย่างดี ซึ่งถ้าบุคคลไม่สามารถชำระศีลอันเป็นการบำเพ็ญเพียรทางกาย ให้บริสุทธิ์ ก็ไม่อาจ จะยังสมาธิภาวนาให้เกิดและไม่อาจจะบรรลุฌาน วิปัสสนา (ญาณ) มรรคและผลใดๆ ได้

ทานในระดับปัจเจกบุคคล จึงเป็นไปเพื่อขจัดความโลภ ความโกรธ และความหลงอันเป็นเหตุเกิดแห่งอกุศลมูล ส่วนทานในระดับสังคม เป็นหลักปฏิบัติการฝึกจิตใจให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการแบ่งปัน ไม่แก่งแย่ง ชิงดีชิงเด่น ไม่ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท เป็นเหตุสร้างความบาดหมางให้แก่คนในสังคม เมื่อทุกคนรู้จักการให้แก่ผู้อื่น ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก และทุกคนจะรู้สึกถึงความปลอดภัยในชีวิตการทำงาน และการใช้ชีวิตที่ไม่ต้องหวาดระแวง ย่อมนำมาซึ่งความสุขทั้งต่อตนเองและสังคม นอกจากทานในระดับสังคมหรือประโยชน์ต่อผู้อื่นแล้ว ในระดับที่สูงขึ้นไป สำหรับผู้ที่มีความเสียสละเพื่อสังคมอย่างยอดเยี่ยม ทานยังเป็นคุณธรรมสำหรับการสร้างบารมีเพื่อการบรรลุคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้นไป ดังเช่น ทานอุปัชฌายะที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญมาเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร

^{๑๖} ที.สี. (ไทย) ๙/๒๔๘/๑๕๓.

^{๑๗} ขุ.จริยา.อ. ๙/๖๑๖-๖๑๘.

ได้ทรงให้พระนางมัทรีผู้เป็นมเหสี กัณหาและชาลีบุตรธิดาเป็นทานแก่ชุก ซึ่งเป็นทานที่กระทำ ได้ยากยิ่ง ทานจึงมีความสำคัญทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และในระดับสังคม

๒.๓ จุดประสงค์ของการให้ทาน

หากได้ศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาแล้ว จะพบว่าหลักคำสอนที่แสดงถึง วัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของการให้ทานปรากฏอยู่หลายแห่ง โดยหลักทั่วไปแล้ว วัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายของการให้ทานในพระพุทธศาสนานั้นก็คือ เพื่อสร้างบารมี เพื่อให้ได้บุญ หรือให้ได้ คุณงามความดี โดยอาศัยพระสงฆ์เป็นเนื่อนาบุญ เพราะพระสงฆ์ท่านเป็นแหล่งเพาะและเผยแผ่ความดี ที่ยอดเยี่ยม

ในการกระทำอะไรสักอย่าง เราจะต้องมีเป้าหมายอะไรบางอย่างเช่นกันการให้ทานเป็น การกระทำอย่างหนึ่ง ที่ผู้กระทำมีเป้าหมาย แต่เป้าหมายนั้นจะมีความแตกต่างกัน บางคนให้เพื่อ ช่วยเหลือเขาหวังจะให้เขาพ้นจากความทุกข์ บางคนให้เพื่อสั่งสมคุณงามความดี พระพุทธศาสนา ถือว่า การกระทำเป็นความดีอย่างหนึ่ง และการกระทำทานนั้นเป็นการสั่งสมความดีทั้งยังเป็นการทำ สิ่งที่ไม่เป็นสารให้เป็นแก่นสาร กระทำทรัพย์ภายนอกให้เป็นทรัพย์ภายใน เรื่องปรากฏในนิคคันทสูตรว่า “บุคคลฝังขุมทรัพย์ไว้ในดิน ได้น้ำลึกก็คิดว่า เมื่อถึงคราวจำเป็น ทรัพย์นี้จะเป็นประโยชน์แก่ตน ทรัพย์ที่ฝังไว้ในโลกก็เพื่อป้องกันการถูกริบเป็นของหลวงบ้าง เพื่อป้องกันโจรบ้าง เก็บไว้ใช้ หนี้บ้าง เก็บไว้ใช้ในเวลาข้าวยากหมากแพงบ้าง หรือเอาไว้ใช้ในคราวเกิดอันตราย ทรัพย์ที่ฝังไว้นั้น จะมี ประโยชน์แก่คนฝังทุกคราวก็หาไม่เพราะเหตุว่าขุมทรัพย์อาจเคลื่อนที่ไปบ้าง ลืมที่ฝังบ้าง มีผู้ลักไปบ้าง (นาคนหรือยักขลักไปบ้าง) หรือบางครั้ง ทายาทผู้ที่ไม่เป็นที่รักขุดเอาไปบ้าง พอสิ้นบุญ ขุมทรัพย์ ทั้งหมดนั้นก็พินาศไปด้วย แต่ขุมทรัพย์คือบุญ บุคคลหญิงชายใดฝังไว้ดีแล้วด้วย การให้ทาน (ศีล ความสรวมและความฝึกตน) ในเจตีย์ ในสงฆ์ ในบุคคล ในแขก ในบิดามารดา หรือ ในพี่ชาย ทรัพย์นั้นชื่อว่า ฝังไว้แล้ว ใครๆ ก็เอาไปไม่ได้ เป็นของติดตามตนไป บรรดาทรัพย์สมบัติ ทุกอย่างเวลา เขาตายไปจะนำไปได้ก็แต่เพียงขุมทรัพย์คือบุญนี้เท่านั้น”

จากพระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่า การให้ทาน เป็นการบำเพ็ญบุญอีกอย่างหนึ่งในหลายๆ วิธี ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา สำหรับผู้มีความเข้าใจในหลักของการกระทำ (หลักกรรม) จะไม่ มีความสงสัยในการกระทำนั้น เพราะทราบดีว่า การให้ทานเป็นการสั่งสมบุญบารมีให้ตนเอง ซึ่งจะ ติดตามตนไปทุกเวลา แม้ผู้กระทำทานจะตายไปแล้ว บุญนี้ก็สามารถจะติดตามไปทุกหนทุกแห่ง ดังปรากฏในนิคคันทสูตรที่กล่าวแล้วและเพื่อให้เห็นจุดมุ่งหมายของการให้ทานชัดขึ้นจึงจำแนก ออกเป็น ๓ ประการ คือ

๑. ให้เพื่อสงเคราะห์ การสงเคราะห์เป็นจุดหมายของผู้กระทำทานอย่างหนึ่ง ผู้ให้มีจิตใจ ประกอบด้วยเมตตา หวังสงเคราะห์เขาด้วยสิ่งอันเป็นประโยชน์ การสงเคราะห์นั้น แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ

๑.๑ สงเคราะห์ด้วยอามิส (อามิสสงคโห) ได้แก่ การให้ปัจจัย ๔ มีเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ด้วยหวังว่าให้เขาบริโภคนแล้วมีความสุข

๑.๒ สงเคราะห์ด้วยธรรม (ธมมสงคโห) ได้แก่ การแนะนำ สั่งสอนให้เขารู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่เป็นประโยชน์ ให้รู้การกระทำที่ได้ทำลงไปว่าอะไรเป็นความดีอะไรเป็นความชั่ว อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เป็นต้น

๒. ให้เพื่อบูชาคุณ การให้เพื่อบูชาคุณเป็นจุดหมายของผู้กระทำอย่างหนึ่ง ผู้กระทำทานทราบชัดว่า บุคคลนั้นเป็นผู้ทรงคุณธรรม หรือเป็นผู้มีพระคุณต่อตนเองต่อสังคม แม้ผู้รับนั้นจะไม่มี ความขัดสนในสิ่งนั้นก็ตาม แต่ท่านผู้นั้นเป็นผู้มีอุปการะต่อเรา ต่อสังคม บุคคลที่ควรบูชา ได้แก่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ พระภิกษุสามเณร พระมหากษัตริย์ เป็นต้น

๓. ให้เพื่อทำบุญ การให้เพื่อทำบุญนี้ เป็นจุดมุ่งหมายของการให้ทานอย่างหนึ่ง เป็นการให้มุ่งจะปรับปรุงจิตใจให้สูงขึ้น เป็นเครื่องมือในการกำจัดความเห็นแก่ตัวได้เป็นอย่างดีและเป็น เครื่องมือในการกำจัดกิเลสอันเป็นตัวที่ทำให้จิตเร่าเหวี่ยง (ความตระหนี่) ได้เป็นอย่างดี การให้ เพื่อทำบุญนี้ ข้อสำคัญอยู่ที่เจตนาของผู้กระทำทาน คือ ผู้กระทำทาน จะต้องเจตนาที่บริสุทธิ์ ถ้าหากการกระทำนั้นไม่บริสุทธิ์ก็ไม่จัดว่าเป็นทำทาน ดังที่ พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์ ได้ยกตัวอย่าง ในเรื่องนี้ ไว้ว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร มีความคิดว่า ประชาชนในเขตเลือกตั้งของตนเป็นผู้สนับสนุน ศาสนาพุทธ จึงลงทุนด้วยการซื้ออัฐบริวารไปทอดกฐินในวัดที่ตั้งอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น ทำที่ว่าตนเป็นคนใจบุญ และที่มาก็ประกาศว่าทำบุญ ความจริงเขาไม่ได้สนใจเรื่องบุญอะไรเลย แต่เขามีความสนใจ ในบัตรลงคะแนนมากกว่า^{๑๘} การกระทำเช่นนี้ไม่จัดว่าเป็นการทำบุญ เป็นการหาเสียงโดยอาศัย ศาสนาเป็นเครื่องมือเท่านั้น

การให้ทานที่สมบูรณ์นั้น ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติทั้งฝ่ายให้และฝ่ายผู้รับเพราะ การให้ทานจะสำเร็จประโยชน์นั้นก็ต่อเมื่อมีคุณมีประโยชน์แก่ผู้รับและผู้ให้ ซึ่งได้แก่ ทายก และ ปุจฉาหก นอกจากนี้ยังต้องประกอบด้วยหลักธรรมหลายข้อ และต้องงดเว้นจากธรรมที่เป็นโทษ

หลายข้อที่เกี่ยวข้องกับการให้ทาน คือ บุคคลผู้ที่ให้ทาน จะต้องศึกษาให้เข้าใจถึง การให้ทาน อย่างไรจึงจะเป็นการให้ทานที่ถูกต้อง ให้ทานอย่างไรไม่ถูกต้อง ตามลักษณะของทาน ในข้อนี้ได้กล่าวไว้แล้วในอรรถกถาทักขิณาวีรวงศ์สูตร โดยท่านยกทานที่ให้แก่สัตว์ดิรัจฉานเป็นข้อแรก ซึ่งมีความหมายว่า การให้ทานแก่สัตว์ดิรัจฉานเพื่อเลี้ยงโดยหวังผล หรือคุณประโยชน์อย่างใด อย่างหนึ่ง เช่น เลี้ยงนกไว้เพื่อดูเล่น เลี้ยงวัวไว้เพื่อน้ำนม เลี้ยงไก่ไว้เพื่อให้ได้ไข่ เลี้ยงปลาไว้เพื่อขาย เลี้ยงสุนัขไว้เพื่อเฝ้าบ้าน หรือเลี้ยงควายไว้เพื่อใช้งาน เป็นต้น ไม่ได้ชื่อว่าเป็นทาน เพราะไม่ได้ ประกอบด้วยลักษณะแห่งทาน แต่ถ้าบางขณะจิตในขณะที่ให้การเลี้ยงดูนั้นเต็มไปด้วยจิต ที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตาธรรม มีจิตอันเป็นบุญกุศล โดยไม่คิดถึงเรื่องผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง เช่นนี้ จัดเป็นทานได้ อีกอย่างหนึ่ง การบริจาควัตถุที่พึงให้ของตนด้วยอำนาจความกลัว ความรัก และความ ประสงค์สินบน เป็นต้น ก็ไม่ได้ชื่อว่าเป็นทาน เพราะทานเป็นทานที่มีโทษ นอกจากนี้ การให้ทานวัตถุ (ของกิน) แม้เพียงคำ ครึ่งคำ แก่บุคคล หรือสัตว์อื่นก็ไม่ถือว่าเป็นทาน เพราะไม่สามารถให้ผลตาม ความมุ่งหมาย เนื่องจากทานที่ให้นั้นยังไม่บริบูรณ์เพียงพอแก่ความต้องการ สำหรับลักษณะแห่งทาน

^{๑๘} ปิ่น มุทุกันต์, พ.อ., มงคลชีวิต ภาคที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พิศนาคะการพิมพ์, ๒๕๐๖), หน้า ๒๑๓-๒๑๔.

ที่แท้จริงนั้น ท่านกล่าวว่า การบริจาควัตถุที่พึงให้ของตน ด้วยอำนาจความปรารถนาเพื่ออนุเคราะห์ และบูชานั้นชื่อว่าทาน

จากลักษณะของการให้ทานทั้งสองความหมายนี้ ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยได้ทราบว่า การให้ทานที่แท้จริงนั้น ต้องมีเป้าหมาย หรือมีจุดประสงค์ที่แน่นอน และเป็นจุดประสงค์ที่บริสุทธิ์จริงๆ กล่าวคือ ประกอบด้วยคุณธรรมของผู้ให้ ได้แก่ ให้เพื่ออนุเคราะห์ และให้เพื่อบูชา ในกรณีนี้จักยกเอา คำอธิบายของพระราชธรรมนิเทศ มากล่าวไว้เพื่อความชัดเจนดังนี้

ท่าน ได้แก่ การให้ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่บุคคลอื่น ธรรมดาว่าคนเราที่อยู่ร่วมกันนั้น ไม่มีใครมีอะไรสมบัติทุกอย่าง และไม่มีใครที่จะขาดแคลนไปเสียทุกอย่าง เมื่อคนหนึ่งมีสิ่งหนึ่งเหลือเพื่อ พอที่จะเอื้อเพื่อเจือจุน บุคคลอื่นได้ ก็ให้ปันสงเคราะห์แก่บุคคลที่เขาขาดแคลน แม้แต่ในยามที่เราขาดแคลนเองช่วยตัวเองไม่ได้ ก็ปรารถนาที่จะได้รับความช่วยเหลือ เกื้อกูลจากบุคคลอื่น เพราะฉะนั้น ท่าน การให้ คือ การสละแล้วสิ่งของ ของตนเอง เพื่อเกื้อกูลแก่คนอื่น จึงเป็นเรื่องของการแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ เป็นการแสดงอัธยาศัยไมตรี ความเป็นมิตร สนิทสนมของบุคคลที่อยู่ร่วมกัน การให้ในลักษณะนี้ เรียกว่าให้เพื่อการสงเคราะห์กัน การเสียภาษีให้แก่รัฐบาล การบำรุงพระพุทธศาสนา หรือการให้เสื้อผ้า อาหาร แก่ญาติผู้ใหญ่ เป็นต้น นี่ถือว่าเป็นการเสียสละ เพื่อบูชา คุณความดีของท่าน ท่านที่บุคคลให้จะเพราะเหตุใดเหตุอะไรก็ตาม สามารถขจัดความตระหนี่ ความหวงในสิ่งนั้นๆ ออกไป สิ่งที่ให้ไปก็จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้รับ จิตใจของผู้ให้เองก็จะมี ความชื่นชมยินดี ที่ตนได้ทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น^{๑๙}

จากความหมายทั้งสองนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า คำว่า ทาน นั้นมีความหมายที่ครอบคลุมทั้งประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่น ในบางแห่งพระพุทธองค์ทรงสั่งสอนให้บำเพ็ญทาน เพื่อกำจัดกิเลสในใจของผู้ให้ นั่นเอง เช่น ท่านที่มาในธรรมะหมวด บุญกิริยาวัตถุ ๓ (คือ ทาน ศีล ภาวนา) และในหมวด บารมี ๑๐ (คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิฐาน เมตตา อุเบกขา) ซึ่งมีความมุ่งหมายตรงตัวในการชำระกิเลสในใจของผู้ให้ ส่วนทานที่ทรงสอนไว้ในธรรมะบางหมวด มุ่งไปในทางให้เพื่อสงเคราะห์แก่ผู้รับ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความสามัคคีในสังคม คือ ทำให้มีใครรักใคร่นับถือเป็นสำคัญ เช่น ท่านที่มาในหมวดสังคหวัตถุ และหมวดทศพิธราชธรรม เป็นต้น

ในธรรมะบางหมวดที่ทรงมุ่งจะแสดงทั้งสองความหมายในที่เดียวกัน ท่านแยกศัพท์ไว้ต่างกันเลยทีเดียว อาทิเช่น ในมงคลสูตร บทว่า ทานญจ ธมมจริยา จ ญาดกานญจ สงคโห คำว่า ทาน ในบทนี้มุ่งเน้นถึงการให้เพื่อกำจัดกิเลสในจิตใจของผู้ให้ ส่วนคำว่า สังคหะมุ่งการสงเคราะห์แก่ผู้รับ

รวมความว่า “วัตถุประสงค์ของการให้ทานมีอยู่สองประการ คือ ให้ทานเพื่อฟอกกิเลสในใจของเรา กับ ให้ทานเพื่อช่วยสงเคราะห์ให้แก่ผู้รับ ทั้งสองอย่างนี้ เป็นบุญด้วยกัน แต่ประการแรก

^{๑๙} พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ วิฑูยาโณ), **ธรรมปริทรรศน์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาภูมิ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๑-๓๒.

เป็นการทำบุญโดยตรง คือ บุญที่เกิดจากการให้แท้ๆ ส่วนประการที่สองนั้นมุ่งเน้นเพื่อการสงเคราะห์เท่านั้น บุญจะเกิดก็เกิดจากน้ำใจ เมตตา กรุณา อีกชั้นหนึ่ง”^{๒๐}

ตามเหตุผลดังกล่าวมาแล้วนี้ ทำให้ได้แนวทางปฏิบัติว่า การบำเพ็ญทานนั้นมีจุดมุ่งเน้นหมายเพียง ๒ อย่างเท่านั้น คือ เพื่อการอนุเคราะห์หรือสงเคราะห์และบูชา ซึ่งคำว่าอนุเคราะห์กับสงเคราะห์ ท่านใช้ในความหมายที่รองลงไปจากคำว่าบูชา

อนึ่ง จุดมุ่งหมายของการให้ทานนี้ พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ) อาจารย์ทางพระพุทธศาสนาอีกท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ทั้งหมด ๕ ข้อ ดังต่อไปนี้

๑. ให้เพื่อบูชาคุณ เช่น ให้แก่พระสงฆ์ พ่อแม่ หรือครูอาจารย์ ผู้มีคุณแก่ตนและสังคมโดยรวม

๒. ให้เพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น มอบเงิน ทอง หรือสิ่งของให้แก่พระสงฆ์ ศาสนา หรือเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์แก่ชาติ

๓. ให้เพื่ออนุเคราะห์ เช่น ให้ญาติ พี่น้อง ลูกหลาน ผู้น้อย เพื่อช่วยเหลือ หรือให้ด้วยความรัก ความเอ็นดู

๔. ให้เพื่อสงเคราะห์ เช่น ให้แก่คนตกทุกข์ได้ยาก ผู้ประสบภัยพิบัติ หรือให้แก่สัตว์ดิรัจฉาน เป็นต้น

๕. ให้เพื่อชำระ กิเลส เพื่อสร้างคุณธรรม เช่น ให้ทาน เพื่อสำเร็จมรรคผล หรือการบำเพ็ญทานบารมีของพระพุทธเจ้าเพื่อสำเร็จพระโพธิญาณ^{๒๑}

จากจุดมุ่งหมายของการให้ทานทั้ง ๕ ข้อนี้ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า ครอบคลุม เป้าหมายทั้งหมดไม่ว่าการให้ทานจะเป็นอย่างไรก็ดีเข้าในหลักนี้ทั้งสิ้น ส่วนการให้เพื่อทำคุณ คือการให้เพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจกันให้เพื่อให้ผู้รับนิยมชมชอบในตัวผู้ให้ ไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อเป็นบุญ แต่มุ่งเพื่อผลประโยชน์ก็ถือว่าเป็นทานเพราะเข้าในลักษณะของทานที่มีโทษ

ทาน เป็นหลักธรรมเบื้องต้นในพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกันและกันไว้ พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่ทาน เพราะจัดเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งในบุญกิริยาวัตถุ ๓ อย่าง^{๒๒} คือ บุญสำเร็จด้วยการให้ บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล และบุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา การทำบุญทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นหนทางในการปฏิบัติตนเพื่อจะเข้าสู่เป้าหมายตามเจตนาของผู้กระทำนั้นๆ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ดังที่กล่าวไว้แล้วในข้างต้น

สรุปวัตถุประสงค์ของทานมีอยู่สองประการ คือ ให้ทานเพื่อฟอกกิเลสในใจของเรา กับให้ทานเพื่อช่วยสงเคราะห์ให้แก่ผู้รับ ทั้งสองอย่างนี้ เป็นบุญด้วยกัน แต่ประการแรกเป็นการทำบุญโดยตรง คือ บุญที่เกิดจากการให้แท้ๆ ส่วนประการที่สองนั้นมุ่งเน้นเพื่อการสงเคราะห์เท่านั้น บุญจะ

^{๒๐} ปิ่น มุฑกันต์, พ.อ., คำบรรยายพุทธศาสตร์ ภาคที่ ๓ ฉบับทดลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ, (กรุงเทพมหานคร : กมลการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๔๐-๔๔.

^{๒๑} พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), กฎแห่งกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๓๐.

^{๒๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๙.

เกิดก็เกิดจากน้ำใจ เมตตา กรุณา อีกชั้นหนึ่งตามเหตุผลดังกล่าวมาแล้วนี้ ทำให้ได้แนวทางปฏิบัติว่า การบำเพ็ญทานนั้นมีจุดมุ่งเน้นหมายเพียง ๒ อย่างเท่านั้น คือ เพื่อการอนุเคราะห์หรือสงเคราะห์และบูชา ซึ่งคำว่าอนุเคราะห์ กับ สงเคราะห์ ท่านใช้ในความหมายที่รองลงไปจากคำว่าบูชายังมีวัตถุประสงค์อีกอย่างคือให้เพื่อบูชาคุณ ให้เพื่อสาธารณประโยชน์ ให้เพื่ออนุเคราะห์ ให้เพื่อสงเคราะห์ ให้เพื่อชำระกิเลส เพื่อสร้างความคิด

๒.๔ ลักษณะของการให้ทาน

ลักษณะของการให้ทานของสัตบุรุษนั้นพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ๕ ประการด้วยกัน คือ ทานด้วยศรัทธา ทานโดยเคารพ ทานตามกาลอันควร ทานด้วยจิตอนุเคราะห์ ทานไม่กระทบตนและผู้อื่น^{๒๓}

๑. ให้ทานด้วยศรัทธา คือ การให้ด้วยเชื่อว่าผลของการให้ทานนั้นมีประโยชน์เกื้อกูลแก่คนอื่น ผู้ให้มีใจดี เบิกบานและอิ่มใจเมื่อให้ทานแล้ว นอกจากนี้ มีความเชื่อว่าผลของการคิดดี พูดดี และทำดี ย่อมมีผลตอบสนองแก่บุคคลผู้ทำต้องติดสอยห้อยตามผู้ทำไปเหมือนเงาตามตัว

๒. ให้ทานโดยเคารพ คือ ให้ด้วยการนอบน้อมอ่อนละมุนละม่อม ให้ด้วยวาจาไพเราะ อ่อนหวาน และให้ด้วยน้ำใจอ่อนน้อม

๓. ให้ทานตามกาล คือ ให้ในกาลอันสมควร เช่น ถวายผ้าอาบน้ำฝนในฤดูการเข้าพรรษา หรือเวลาออกพรรษาทวายผ้าจำนำพรรษา ตลอดทั้งถวายภัตตาหารเช้าเพลเป็นต้น

๔. ให้ด้วยจิตอนุเคราะห์ คือ ให้เกื้อหนุนโอบอ้อมอารีเมตตา และให้อุดหนุนเอื้อเฟื้อช่วยเหลือด้วยกรุณา ท่านแสดงผลของการให้ทานตามกาล และการให้ด้วยจิตอนุเคราะห์ว่า จะเป็นคนมั่งคั่งมีทรัพย์สมบัติมาก มีเครื่องใช้สอยเหลือเฟือและมีความประสงค์เต็มเปี่ยม

๕. ให้ทานไม่กระทบกระทั่งตนและคนอื่น คือ ให้ตามกำลังของตนที่มีอยู่และไม่ต้องรบกวนของคนอื่นมาให้ทาน ท่านแสดงผลของการให้ทานข้อนี้ว่าจะเป็นคนมั่งคั่งมีทรัพย์สมบัติมาก และมีโภคทรัพย์ปราศจากภัย^{๒๔}

นอกจากนี้พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงสัปบุรุษทานสูตร ๘ ประการ ดังนี้

๑. สัตบุรุษยอมให้ของที่สะอาด
๒. สัตบุรุษยอมให้ของที่ประณีต
๓. สัตบุรุษยอมให้ของตามกาล
๔. สัตบุรุษยอมให้ของที่สมควร
๕. สัตบุรุษยอมเลือกให้
๖. สัตบุรุษยอมให้เป็นนิตย์
๗. สัตบุรุษกำลังให้ก็ทำจิตให้ผ่องใส

^{๒๓} อก.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๔๘/๒๔๔.

^{๒๔} ชัยวัฒน์ อัตพัฒน และคณะ, หลักการดำรงชีวิตในสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๓), หน้า ๑๖๒.

๘. สัตบุรุษครั้นให้แล้วก็ดีใจ^{๒๕}

๒.๕ ชนิดของทาน

ทานที่กล่าวถึงในพระพุทธศาสนามีหลายประเภท การทำบุญให้ทานจะมีอานิสงส์น้อยมากหรือนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบหลายประการเพราะสิ่งที่ให้ทานมีทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม บุคคลนั้นทั้งผู้รับและผู้ให้พฤติกรรมของบุคคลผู้ให้ ให้โดยไม่เจาะจงเรียกว่า สังฆทาน เจาะจง เรียกปฏิบัติภิกษุสงฆ์ คุณสมบัติของผู้ให้และผู้รับ คุณภาพของสิ่งของที่ให้ เหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่บ่งชี้ถึงความพร้อมแห่งทานในพระพุทธศาสนา งานวิจัยนี้จะจัดแบ่งชนิดประเภทของทานตามคุณลักษณะดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ ชนิดของทานแบ่งตามสิ่งที่ให้

แบ่งตามสิ่งที่ให้ทาน มี ๒ ประเภท คือ

๑. อามิสทาน หรือวัตถุทาน ได้แก่ การให้วัตถุสิ่งของต่างๆ สรุปรวมเป็นปัจจัย ๔ เป็นกุศลเจตนาที่เกิดขึ้นด้วยความรัก^{๒๖}

อามิสทาน คือการให้วัตถุสิ่งของ การให้ในลักษณะนี้ใคร่ปฏิบัติได้ เป็นการทำได้ง่ายในสังคมชาวพุทธ^{๒๗} มีให้ข้าว น้ำ ยารักษาโรค เป็นต้น และทรัพย์สินเงินทองภายนอก ทั้งที่เป็นของที่รักมาก เช่น อยุ่ละเลื้อดเนื้อ แขน ขา ดวงตา และวัตถุที่หวงแหนที่สุด คือ การสละชีวิต อามิสทาน หรือ ทานวัตถุ มี ๑๐ อย่าง ตามที่ท่านกล่าวไว้ดังนี้

๑. อนุ ได้แก่ ของเคี้ยวและของกินทุกอย่าง เช่น ข้าว

๒. ปาน ได้แก่ น้ำดื่ม ของลิ้มรสทุกอย่าง เช่น น้ำมะม่วง

๓. วตถุ ได้แก่ เครื่องปกปิด คือผ้าห่ม ผ้าห่ม ผ้าเช็ดตัว

๔. ยาน ได้แก่ สิ่งที่จะช่วยให้สำเร็จ เช่นรถ คานหาม ร่ม รองเท้า

๕. มาลา ได้แก่ ดอกไม้ทั้งปวง ต่างโดยเป็นดอกไม้ที่ร้อยแล้ว และยังมีได้ร้อย เช่น ระเบียบดอกมะลิ เป็นต้น หรือต้นไม้ดอกไม้ ต้นไม้ใบ

๖. คนธ ได้แก่ ของหอมทุกอย่างและเครื่องอุปกรณ์ของหอมที่มัดแล้วและที่มิได้มัดและของลูบไล้ทุกอย่างมีจันทร์ เป็นต้น

๗. วิเลปน ได้แก่ เครื่องทำการย้อมผิว เครื่องตกแต่ง เช่น ธงทิ้ว เครื่องย้อม เครื่องทา

๘. เสยยา ได้แก่ สิ่งที่พักให้นอน มีเตียงและตั่ง เป็นต้น และผ้าปาวาร (ผ้าห่มใหญ่, เสื้อคลุม) และผ้าโกเชาว์ (ผ้าทำด้วยขนแพะ) เป็นต้น เช่น เสื้อ หมอน มุ้ง ผ้าห่ม

^{๒๕} อง.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๓๗/๒๙๖-๒๙๗.

^{๒๖} อง.พุก. (ไทย) ๒๐/๑๔๒/๑๑๙.

^{๒๗} อร่าม อินพุ่ม, มงคลชีวิต ๓๘ ประการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เพชรกะรัต, ๒๕๓๗),

๙. อวสธ ได้แก่ ที่อาศัยสำหรับบำบัดอันตรายมีลมและแดด หรือที่พักมีเรือนชั้นเดียว เช่น ที่พัก เครื่องรับรอง ศาลา ม้านั่ง เป็นต้น

๑๐. ปริเปยย ได้แก่ เครื่องอุปกรณ์แห่งประทีปมีไส้และน้ำมันเป็นต้น เช่น ประทีป (วัตถุสำหรับส่องแสง) เทียน รูป เครื่องแสงสว่าง

วัตถุธาณ ๑๐ ประการนี้ พิจารณาตามเกณฑ์ในเบื้องต้นว่า มีอะไรบ้างเป็นสิ่งที่ควรให้การให้วัตถุธาณทั้ง ๑๐ ประการนี้ ไม่ได้เฉพาะเจาะจงแก่บรรพชิตเท่านั้น ขรवासและสัตว์เดรัจฉานก็ได้เช่นกัน จะเห็นว่า อามิสทาน มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคม แต่ไม่ควรละเลยธรรมทาน เมื่อจะบำเพ็ญทานควรพึงทำให้ครบทั้งอามิสทานและธรรมทาน สมตามคำกล่าวของพระพุทธองค์ว่า “อามิสทาน” ช่วยค้ำจุนชีวิตให้เขามีที่พึ่งอาศัยแต่ธรรมทานช่วยให้เขารู้จักพึ่งตนเองได้ต่อไป เมื่อให้อามิสทาน พึงให้ธรรมทานด้วย^{๒๘}

๒. ธรรมทาน ได้แก่ การให้ธรรมเป็นทาน^{๒๙}

คำว่า “ธรรมทาน” ได้แก่ การให้ธรรมเป็นทาน คือ แนะนำสั่งสอนให้ผู้อื่นตั้งอยู่ในธรรม หรือกล่าวธรรม^{๓๐} ให้ความรู้ ความถูกต้องดีงาม คำสอนมุ่งเน้นให้นำไปปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง โดยเฉพาะในทางพระพุทธศาสนา การได้สัมผัสทางประสาทหู ตา จมูก กาย ใจ ก่อให้เกิดธรรมารมณ์^{๓๑} การได้รับสัมผัสจากผู้อื่นและผู้อื่นได้รับสัมผัสจากเรา ทำให้เกิดสภาวะทางอารมณ์ เช่น ได้ยินเสียงที่ไม่เพราะหู เห็นรูปไม่งาม ดมกลิ่นไม่ดี กายร้อน หนาว มีความโกรธที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น เมื่อเกิดขึ้นต้องรู้จักให้อภัยเหล่านี้ก็เรียก “ธรรมทาน” การให้ความรู้ การสอนบอกกล่าว ธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือบอกวิชาความรู้ที่ไม่เป็นโทษ เพื่อให้ผู้รับดำเนินชีวิตได้อย่างผาสุก พระพุทธองค์ตรัสว่า “การให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง”^{๓๒}

ตลอดถึงการแนะนำในส่วนจิตใจ เช่น การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง การให้อภัยซึ่งกันและกัน การประชาสัมพันธ์ในสิ่งที่ดีที่งาม ทั้งในส่วนที่เป็นโลกียธรรมและโลกุตตรธรรมรวมถึงพระธรรมคำสอนที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประพจน์แล้วอันเป็นเหตุนำประโยชน์สุขมาให้ทั้งในโลกนี้และโลกหน้าตลอดทั้งคำสอนที่เป็นหนทางความดับทุกข์ก็จัดเป็นธรรมทานด้วย

ธรรมทานเป็นยอดแห่งทานทั้งปวง คือเลิศ ประเสริฐสุด กว่าอามิสทานทั้งปวงสมตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ทาน ๒ อย่างนี้ ทาน ๒ อย่าง อะไรบ้าง คือ (๑) อามิสทาน (การให้สิ่งของ) (๒) ธรรมทาน (การให้ธรรม) บรรดาทาน ๒ อย่างนี้ ธรรมทานเป็นเลิศ” และการให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสพระคาถาแก่ท้าวสักกะจอมเทพและ

^{๒๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*, อ่างแล้ว, หน้า ๑๐๘.

^{๒๙} อ.ท.ก. (ไทย) ๒๐/๑๔๒/๑๒๐.

^{๓๐} พระราชสุริย (โสภณ โสภณจิตฺโต), *อุทฺธานบุญ*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ภูมธมณีนัง, ๒๕๔๘), หน้า ๑๘๓, สุเมธ ภิกขุ, *มงคลธรรมนำชีวิต*, แสงเดือนอีสาน, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๑ (ธันวาคม ๒๕๔๗) : หน้า ๕๗-๕๘.

^{๓๑} พระมหาสุวิทย์ วิชเชสโก, *ทานก้าวแรกแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (ปทุมธานี : บริษัท ฟองทองเอ็นเตอร์ไพรซ์ จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๒๑.

^{๓๒} อ.ท.ก. (ไทย) ๒๐/๑๕๗/๑๒๔.

เหล่าเทวดาว่า “การให้ธรรม ชนะการให้ทั้งปวง รสแห่งธรรมชนะรสทั้งปวง ความยินดีในธรรมชนะความยินดีทั้งปวง ความสันตติหา ชนะทุกข์ทั้งปวง”^{๓๓}

๒.๕.๒ ชนิดของทานแบ่งตามพฤติกรรมที่ให้

ในพระสูตรนั้นเน้นให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้ให้ทานอยู่หลายแห่ง เพราะกิริยาอาการท่าทีของผู้ให้มีความสำคัญมาก สิ่งของที่จะให้มากหรือน้อยไม่สำคัญแต่ประการใด พระพุทธองค์ได้แสดงลักษณะของการให้ทานไว้ ๕ ประการ คือ

๑. ให้โดยเคารพ
๒. ให้ด้วยความอ่อนน้อม
๓. ให้ด้วยมือตนเอง
๔. ให้ของที่ไม่เป็นเดน
๕. ให้ทานเพราะเห็นผลที่จะมาถึง^{๓๔}

๒.๕.๓ ชนิดของทานแบ่งตามเจตนาที่ให้

ตามลักษณะของการให้ทานนั้น หากยึดเจตนาเป็นที่ตั้งมี ๒ วิธี คือ ให้เจาะจง และไม่เจาะจง ได้แก่^{๓๕}

๑. สังฆทาน คือ การให้แก่สงฆ์หมู่ใหญ่หรือให้เพื่อส่วนรวม คือ การให้โดยไม่จำเพาะเจาะจงในบุคคล ๗ จำพวก คือ

๑. ให้ทานในสงฆ์ ๒ ฝ่าย มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข
๒. ถวายสงฆ์ ๒ ฝ่าย
๓. ภิกษุสงฆ์
๔. ภิกษุณีสงฆ์
๕. นิมนต์สงฆ์ ๒ ฝ่าย
๖. นิมนต์ภิกษุสงฆ์
๗. นิมนต์ภิกษุณีสงฆ์^{๓๖}

๒. ปาฏิบุคลิกทาน ให้เจาะจงแก่บุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ใน “ทักษิณาวิภังคสูตร” ถึงการให้เจาะจงในบุคคล ๑๔ จำพวก คือ

๑. พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
๒. พระปัจเจกพุทธเจ้า
๓. พระอรหันต์
๔. ผู้ปฏิบัติอหิตผล

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน.

^{๓๔} อัง.ปยุต. (ไทย) ๒๒/๑๔๗/๒๔๔.

^{๓๕} พระครูไพศาลธรรมานุสิฐ (ถนอม ภิัญญจิตฺต) , “การศึกษาเปรียบเทียบตัวอย่างการให้ทานในพระสูตรต้นตอการปฏิบัติจริงในลำพูน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๙.

^{๓๖} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๘๐/๔๒๙.

๕. พระอนาคามีผล
๖. ผู้ปฏิบัติอนาคามีผล
๗. พระสกทาคามี
๘. ผู้ปฏิบัติสกทาคามีผล
๙. พระโสดาปัตติผล
๑๐. ผู้ปฏิบัติโสดาปัตติผล
๑๑. นิกบวชภายนอกพระพุทธศาสนา
๑๒. ผู้มีศีล
๑๓. ผู้ทุศีล
๑๔. ให้ทานในสัตว์ไตรจณาน^{๓๗}

๒.๕.๔ ชนิดของทานแบ่งตามองค์ประกอบของทาน

การให้ทานของบุคคลทั่วไปนั้น ถ้าจะให้สำเร็จผลคือได้รับอานิสงส์ของทานอย่างแท้จริง นั้นผู้ให้ต้องรู้จักวิธีการทำทานอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา คนทั้งหลายจะให้ทานด้วย เหตุผลใดๆ ก็ตาม และสิ่งที่ตนปรารถนานั้นจะสำเร็จผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ก็ตาม ย่อมขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบของทานเป็นสำคัญ ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสไว้ในทานสูตร ว่าด้วยเรื่องแห่งองค์ประกอบ ของทานมีพระคาถาแสดงไว้ว่า

ทายกก่อนแต่จะให้เป็นผู้มีใจดี กำลังให้ทานอยู่ก็มีจิตเลื่อมใส ครั้นให้ทานแล้วก็มิใจ ชื่นบาน นี่เป็นความจริงพร้อมแห่งยัญ (บุญ)

ปฏิคาหกผู้สำรวจประพฤติพรหมจรรย์ทั้งหลาย คือ ท่านผู้ปราศจากราคะ ปราศจาก โทสะ ปราศจากโมหะ ไม่มีอาสวะ ย่อมเป็นเขตถึงพร้อมแห่งการให้

ทายกต้อนรับปฏิคาหกด้วยตนเอง ถวายทานด้วยมือตนเอง ยัญนั้นย่อมมีผลมาก เพราะตน (ทายกผู้ให้ทาน) และเพราะผู้อื่น (ปฏิคาหก) เป็นบัณฑิตผู้เป็นนักปราชญ์ มีศรัทธา มีใจพินแล้ว บุญยัญอย่างนี้ย่อมเข้าถึงโลกที่ปราศจากความเปียดเบียนเป็นสุข^{๓๘}

พิจารณาจากพระคาถาข้างต้นนี้แล้ว ชี้ให้เห็นองค์ประกอบของทานเป็นเรื่องคุณสมบัติ ของผู้ให้และผู้รับ คุณสมบัติของทายก คือ ก่อนให้ก็มีใจดี ขณะให้ก็มีจิตใจเลื่อมใส เมื่อให้แล้วก็มิใจ ชื่นบาน มีความยำเกรงในผู้รับ และอุปัฏฐากบำรุง สำหรับคุณสมบัติของปฏิคาหก (ผู้รับ) ต้องมีองค์ ๓ คือ เป็นผู้ปราศจากราคะ เป็นผู้ปราศจากโทสะ เป็นผู้ปราศจากโมหะ หรือเป็นพระอริยบุคคล^{๓๙} เมื่อผู้ให้ผู้รับมีคุณสมบัติดังกล่าวย่อมได้รับผลบุญคือความสุข นอกจากนี้องค์ประกอบของทาน ยังมี ความสัมพันธ์กับวัตถุที่จะให้ทาน คือวัตถุต้องเป็นของบริสุทธิ์ คือได้มาด้วยความสุจริต ยุติธรรม ผู้ให้ทาน

^{๓๗} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๗๙/๔๒๗.

^{๓๘} อ.อ.ก. (ไทย) ๒๒/๓๗/๔๘๗-๔๘๘.

^{๓๙} อ.อ.ก. (ไทย) ๒๒/๓๗/๔๘๖.

ผู้รับทาน ต้องเป็นคนดี หรือเป็นพระอริยบุคคล^{๔๐} ซึ่งพระพุทธองค์ได้ทรงชี้ไว้อย่างชัดเจน ในเรื่อง ความบริสุทธิ์แห่งทักษิณา ๔ ประการ ว่า

๑. ทักษิณาที่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก (ผู้ให้) แต่ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปฎิคาหก (ผู้รับ)
๒. ทักษิณาที่บริสุทธิ์ฝ่ายปฎิคาหก แต่ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก
๓. ทักษิณาที่ไม่บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก และฝ่ายปฎิคาหก
๔. ทักษิณาที่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก และฝ่ายปฎิคาหก^{๔๑}

สำหรับองค์ประกอบของทานที่จะมีผลมาก พระพุทธองค์ทรงเปรียบกับนาที่ดี เหมือนกับ ทานที่บุคคลให้แก่สมณพราหมณ์ที่ดี ผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ คือ

๑. เป็นผู้มีความเห็นชอบ ๒. เป็นผู้มีความดำริชอบ
๓. เป็นผู้มีความเจรจาชอบ ๔. เป็นผู้มีความกระทำชอบ
๕. เป็นผู้มีความเลื่อมใสชอบ ๖. เป็นผู้มีความพยายามชอบ
๗. เป็นผู้มีความระลึกชอบ ๘. เป็นผู้มีความตั้งจิตมั่นชอบ^{๔๒}

ข้อความข้างต้น เน้นถึงคุณสมบัติของผู้รับ หากผู้รับมีคุณธรรมดังกล่าว เป็นเหตุให้ทานมี อานิสงส์มาก ตรงกันข้าม หากไม่มีคุณธรรมดังกล่าว ก็ทำให้มีอานิสงส์น้อยเช่นกัน

การที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเปรียบเทียบให้เห็นเช่นนี้ ชี้ให้เห็นถึงคุณสมบัติของนาที่ดี เหมือนกับสมณพราหมณ์ที่ดีว่า ต้องถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบ ๘ ประการ และพระพุทธองค์ยังได้มี พระดำรัสอีกว่า

“พืชที่สมบูรณ์ถูกหว่านลงในนาที่สมบูรณ์ เมื่อฝนตกต้องตามฤดูกาล ธัญชาติจะงอกงาม ได้เพราะไม่มีศัตรูพืช มีความเจริญงอกงาม มีความไพบูลย์ มีผลสมบูรณ์เต็มที่ ฉะนั้น โภชนะที่สมบูรณ์ ที่บุคคลให้ในสมณพราหมณ์ผู้มีศีลสมบูรณ์ก็ฉะนั้นเหมือนกันย่อมนำมาซึ่งกุศลอันสมบูรณ์ เพราะ กรรมที่เขาทำไว้นั้นสมบูรณ์แล้ว”^{๔๓}

๒.๕.๕ ชนิดของทานแบ่งตามคุณภาพของวัตถุทาน

วัตถุทาน หรือ อามิสทาน การให้อามิส คือ การให้วัตถุสิ่งของเป็นทาน เช่น สิ่งของที่ เป็นปัจจัยสี่ หรือการให้ทานวัตถุ มีข้าว น้ำ ผ้า ยานพาหนะ เป็นต้น อามิสทาน แบ่งตามคุณภาพของวัตถุ ที่ทายก คือ ผู้ให้ มี ๓ ชนิด ดังนี้

^{๔๐} พระครูไพศาลธรรมานุสิฐ (ถนอม ภิณฺโญจิตร) , “การศึกษาเปรียบเทียบตัวอย่างการให้ทาน ในพระสูตรต้นตอการปฏิบัติจริงในลำพูน”, อ้างแล้ว, หน้า ๑๙.

^{๔๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๓/๒๙๕.

^{๔๒} อ.อ.อ. (ไทย) ๒๓/๓๔/๒๙๐-๒๙๑.

^{๔๓} อ.อ.อ. (ไทย) ๒๓/๓๔/๒๙๑.

๑. ทานทาสะ บางที่เรียกว่า ทาสทาน หมายถึง การที่ทายกให้ของที่ด้อยกว่าของที่ตนบริโภคใช้สอยเอง เช่น เมื่อได้ผลไม้มา ๓ ผล ก็เลือกผลที่เล็กที่สุดให้ไป หรือเลือกผลที่ตนไม่ชอบใจให้ไป การให้แบบนี้เรียกทาสทาน^{๔๔}

๒. สหายทาน คือ การให้สิ่งของที่อยู่ระดับเสมอตัว ชั้นกลาง หมายความว่า ตนเองมีหรือบริโภคใช้สอยอย่างไร ก็ให้ของเช่นนั้นแก่ผู้อื่น เหมือนให้แก่คนที่อยู่ในฐานะเป็นมิตรสหายกัน แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ ทายกจึงได้ชื่อว่าสหายทาน เพราะตั้งของที่ตนพึงบริโภคและของที่พึงให้แก่คนอื่นไว้โดยเสมอๆ กัน

๓. สามีทาน หรือทานบดี คือ การให้ของที่ประณีต สวยงาม ของดีมีคุณค่า ราคาแพงกว่าของที่ตนบริโภคอยู่ คือ เลือกสรรแต่ของที่ดีมีคุณภาพอย่างดีที่สุด ตลอดถึงให้ด้วยความเคารพยำเกรงในวัตถุทานและผู้รับ เหมือนบ่าวเทิดทูนให้แก่นาย ผู้ที่เคารพนับถือ ทายกจึงได้ชื่อว่าเป็นนายให้ เพราะไม่เป็นไปในอำนาจแห่งไทยธรรม แต่ทำวัตถุทานนั้นให้เป็นไปในอำนาจของตน ตามที่ปรากฏในมังคลัตถปิณีว่า^{๔๕}

ผู้ใดบริโภคของอร่อยด้วยตน ให้ของไม่อร่อยแก่ชนเหล่าอื่น ผู้นั้นชื่อว่าทาสแห่งไทยธรรม กล่าวคือทานให้ ผู้ใดบริโภคสิ่งใดด้วยตนเอง ให้สิ่งนั้นแหละ ผู้นั้น ชื่อว่าเป็นสหายทานแห่งทานให้

ส่วนผู้ใด ตนเองยังอรรถภาพให้เป็นไปด้วยสิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมให้ของอร่อยแก่ชนเหล่าอื่น ผู้นั้นชื่อว่าเป็นนาย เป็นหัวหน้าเป็นเจ้าแห่งทานให้ พระผู้มีพระภาคตรัสคำว่า “ทานปติ” ทรงหมายเอาผู้เช่นนั้น^{๔๖} นอกเหนือจากคุณภาพของวัตถุแล้ว ทางด้านจิตใจก็มีส่วนกำหนดคุณภาพด้วย ดังในมังคลัตถปิณี ได้กล่าวถึงความโลภ กิเลส ตัณหา เป็นตัวแปรสำคัญส่งผลให้ทานดังกล่าวมีลักษณะแตกต่างกันว่า “ทายกผู้ไม่มีความโลภในใจขณะให้ทาน ชื่อว่าเป็นเจ้าแห่งทาน ความโลภนั้นครอบงำไม่ได้ ทายกผู้มีใจไกลต่อความเป็นทาสแห่งตัณหาในขณะที่ให้ทาน ชื่อว่าทาสทาน และทายกผู้สละสิ่งของ (ไทยธรรม) อันเป็นที่รักของตนให้ทาน ชื่อว่า สหายทาน”^{๔๗}

ส่วนการให้ทานของสัตบุรุษย่อมให้ทานด้วยปัญญาพระพุทธเจ้าตรัสไว้ในสัปบุริสทาน ๘ ประการ คือ

๑. สัตบุรุษยอมให้ของที่สะอาด
๒. สัตบุรุษยอมให้ของที่ประณีต
๓. สัตบุรุษยอมให้ตามกาล
๔. สัตบุรุษยอมให้ของที่สมควร
๕. สัตบุรุษยอมเลือกให้ (บุคคลผู้รับ)
๖. สัตบุรุษยอมให้เป็นนิตย

^{๔๔} พระมหาสุวิทย์ วิชเชสโก, ทานก้าวแรกแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต, อ่างแล้ว, หน้า ๒๓-๒๔.

^{๔๕} พระครูไพศาลธรรมานุสิฐ (ถนอม ภิัญโญจิตฺต), “การศึกษาเปรียบเทียบตัวอย่างการให้ทานในพระสูตรต้นตอการปฏิบัติจริงในลำพูน”, อ่างแล้ว, หน้า ๑๕.

^{๔๖} พระสิริมังคลาจารย์, มังคลัตถปิณี แปล เล่ม ๓, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

๗. สัตบุรุษกำลังให้กำลังใจให้ผองใส

๘. สัตบุรุษครั้นให้แล้วก็ดีใจ

ท่านผู้เห็นแจ้งย่อมทรงสรรเสริญทานที่สัตบุรุษให้แล้วอย่างนี้ บัณฑิตผู้มีปัญญา มีศรัทธา มีใจเสียสละ บุษายอย่างนี้ ย่อมเข้าถึงโลกที่ไม่มีความเบียดเบียน เป็นสุข^{๔๘}

๒.๖ ผู้ให้ทานและผู้รับทาน

ผู้ให้และผู้รับทานในพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้ากำหนดไว้คือ พุทธบริษัท ๔ ประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ซึ่งมีหน้าที่บำรุงอุปัฏฐาก

๑. ผู้ให้ทาน ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ทายก (ผู้ให้ชาย) ทายิกา (ผู้ให้หญิง)^{๔๙}

๒. ผู้รับทาน ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ปฏิคาหก (ผู้รับ) จะเป็นบุคคลดีมาก ดีน้อย หรือเลวอะไรก็ตาม ทานนั้นมันก็ต่างๆ กัน^{๕๐} มิ่งค์ ๓ คือ เป็นผู้ปราศจากราคะ เป็นผู้ปราศจาก โทสะ เป็นผู้ปราศจากโมหะ หรือเป็นพระอริยบุคคล เมื่อผู้ให้ผู้รับมีคุณสมบัติดังกล่าวย่อมได้รับผลบุญ คือความสุข นอกจากนี้องค์ประกอบของทาน ยังมีความสัมพันธ์กับวัตถุที่จะให้ทาน คือวัตถุต้องเป็น ของบริสุทธิ์ คือได้มาด้วยความสุจริต ยุติธรรม เจตนาบริสุทธิ์ หมายถึงเจตนาของผู้ให้ บุคคลบริสุทธิ์ หมายความว่า ผู้รับทานต้องเป็นคนดี คือตั้งอยู่ในศีลชั้นภูมิของตน^{๕๑}

๒.๗ แรงจูงใจในการให้ทาน

การให้ทานนั้น ย่อมมีเหตุปัจจัยของการให้ เรียกว่าแรงจูงใจในการให้ บุคคลมีจิตใจ ขวนขวายเพื่อให้ทาน ก็เพราะเกิดจากแรงจูงใจนั่นเอง เหตุแห่งการให้ทานหรือแรงจูงใจในการให้ทาน ดังกล่าวพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้อย่างชัดเจน ๘ ประการ คือ

๑. บางคนให้ทานเพราะได้โอกาสพอเหมาะ

๒. บางคนให้ทานเพราะความกลัวต่อการถูกติเตียน

๓. บางคนให้ทานเพราะคิดว่าเขาได้ให้แก่ตนแล้ว

๔. บางคนให้ทานเพราะคิดว่า เขาจักให้แก่ตน

๕. บางคนให้ทานเพราะคิดว่าการให้ทานเป็นการดี

๖. บางคนให้ทานเพราะคิดว่าตนหุงหากินเองได้ คนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้การที่เราหุง หากินเองได้จะไม่ให้ทานแก่ชนเหล่านี้ผู้หุงหากินเองไม่ได้ไม่ควร

๗. บางคนให้ทานด้วยคิดว่าเมื่อตนให้ทานนี้ กิตติศัพท์อันงามย่อมจรไป

๘. บางคนให้ทานเพื่อเป็นเครื่องประดับจิตและปรุงแต่งจิต^{๕๒}

^{๔๘} อัง.อุฎฐก. (ไทย) ๒๓/๓๗/๒๙๖-๒๙๗.

^{๔๙} พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, อ้างแล้ว, หน้า ๙๔.

^{๕๐} พุทธทาสภิกขุ, ทาน ศีล ภาวนา, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งแสงการพิมพ์, ม.ป.ป.), หน้า ๒๙.

^{๕๑} ปิ่น มุทุกันต์, มงคลชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๒๑๖.

^{๕๒} ที.ปาณี. (ไทย) ๑๑/๓๓๖/๓๔๕.

ขณะเดียวกันในอัฐกนิบาตอังคตรนิกายพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสถึงแรงจูงใจในการให้ทานไว้อีก ๘ ประการ ดังนี้

๑. บางคนให้ทานเพราะความชอบ
๒. บางคนให้ทานเพราะความชัง
๓. บางคนให้ทานเพราะความหลง
๔. บางคนให้ทานเพราะความกลัว
๕. บางคนให้ทานเพราะคิดว่าพ่อและปู่เคยให้ทาน
๖. บางคนให้ทานเพราะคิดว่า หลังจากตายแล้วจักไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์
๗. บางคนให้ทานเพราะคิดว่า จิตย่อมผ่องใส เกิดความชื่นชมโสมนัส
๘. บุคคลบางคนให้ทานเพื่อเป็นเครื่องประดับจิตและปรุงแต่งจิต^{๕๓}

จากการศึกษา ผู้ศึกษาวิจัยจึงสรุปข้อคิดเห็นข้างต้นดังนี้ แรงจูงใจที่ทำให้คนทำทานซึ่งในแต่ละข้อก็เป็นแรงกระตุ้นทางจิต คือ ความมุ่งหวังพัฒนาจิตใจให้ผ่องใสงดงามในกุศล บางข้อก็แสดงแรงกระตุ้นจากภายนอก จากสังคม เช่น ประสบเหตุจึงให้ หรือเห็นผู้ที่ทุกข์ยากกว่าตนจึงให้ เป็นต้น และจากที่กล่าวมา พอจะแสดงให้เห็นว่า ทายกจะให้ทานด้วยเหตุผลใดก็ตาม จะหวังอานิสงส์เป็นความสุขแก่ตน หรือกิเลสในใจ หรือเพราะแรงจูงใจจากสังคมภายนอกองค์ประกอบสำคัญมากที่จะทำให้การทำทานบรรลุผล ก็คือ ต้องมีผู้รับทาน คือปฏิคาหกเสมอ

๒.๘ อานิสงส์ของการให้ทาน

อานิสงส์ของการให้ทาน หรือประโยชน์ของการให้ทาน ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “อานิสงส์” ก็คือประโยชน์หรือผลที่เกิดจากการให้ทานนั่นเอง ซึ่งจะมีผลเกิดขึ้นทั้งแก่ผู้ให้ทานและผู้รับทาน แต่ถ้าพูดถึงอานิสงส์ของการให้ทานที่จะเกิดขึ้น มีขึ้นแก่ผู้ให้ทานเป็นสำคัญ ผู้ให้ทาน ไม่ว่าจะให้ด้วยเหตุผลประการใดก็ตาม ผู้ให้ ย่อมจะได้รับอานิสงส์ คือ ผลที่เกิดจากการให้ทานนั้น พระพุทธเจ้า ทรงแสดงประโยชน์ของการให้ทานแล้วมีโศกะมาก แก่สุภมาณพโตทยยบุตรว่า การให้ทาน เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ หรือหากมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นผู้มีโศกะมาก ดังปรากฏในจุฬามณีวงศ์สูตรว่า “คนที่ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ที่นอนที่อยู่อาศัย ประทีปโคมไฟ แก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาตายไปแล้วจะไปสู่สุคติ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นผู้มีโศกะมาก”^{๕๔}

การให้ทานมีประโยชน์ ๒ ประการ คือ

๑. การให้ทาน เป็นเครื่องเกื้อหนุนให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ กล่าวคือเมื่อตายไปแล้ว เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์
๒. การให้ทาน เป็นเครื่องเกื้อหนุนให้เป็นผู้มีโศกะมาก การให้ทานจะทำให้เป็นผู้มีโศกะมากได้อย่างไร เรื่องนี้เราจะพิจารณาจากความจริงที่ปรากฏให้เห็นในชีวิตจริง บางคนเกิดมาในตระกูล

^{๕๓} อัง.อัฐก. (ไทย) ๒๓/๓๓/๒๘๘-๒๘๙.

^{๕๔} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๙๔/๓๕๓.

ที่มีโรคมาก คือ มีทรัพย์สมบัติมาก บางคนเกิดมาแทบไม่มีอะไรจะเลี้ยงชีพ แม้จะดิ้นรนหาอย่างไรก็ไม่พอดำรงชีพ เรื่องนี้เราจะต้องพิจารณาเหตุปัจจัยหลายประการ แต่เหตุปัจจัยตัวหนึ่งที่ปรากฏในพุทธดำรัสนี้ คือ การให้ทาน นอกจากนี้ ประโยชน์ของการให้ทาน แบ่งเป็น ๒ ตามประเภทแห่งทาน คือ ประโยชน์ของอามิสทาน และประโยชน์ของธรรมทาน

๒.๘.๑ ประโยชน์ของอามิสทาน

ในทักขิณาวีรังกสูตร มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ กล่าวถึงประโยชน์ของอามิสทานไว้ว่า

๑. ให้ทานแก่พระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
๒. ให้ทานแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
๓. ให้ทานแก่สาวกของพระพุทธเจ้า มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
๔. ให้ทานแก่ผู้ปฏิบัติเพื่อทำอรรถผลให้แจ้งมีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
๕. ให้ทานแก่พระอนาคามี มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
๖. ให้ทานแก่ผู้ปฏิบัติเพื่อทำอนาคามีผลให้แจ้ง มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
๗. ให้ทานแก่พระสกทาคามี มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
๘. ให้ทานแก่ผู้ปฏิบัติเพื่อทำสกทาคามีให้แจ้ง มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
๙. ให้ทานแก่พระโสดาบัน มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
๑๐. ให้ทานในผู้ปฏิบัติเพื่อทำโสดาปัตติผลให้แจ้ง มีอานิสงส์ประมาณไม่ได้
๑๑. ให้ทานแก่นักบวชนอกศาสนา ผู้ปราศจากราคะ มีอานิสงส์แสนโกฏิอรรถภาพ
๑๒. ให้ทานแก่นักบวชผู้ทุศีล มีอานิสงส์หนึ่งแสนอรรถภาพ
๑๓. ให้ทานแก่ปุถุชนผู้ทุศีล มีอานิสงส์หนึ่งพันอรรถภาพ
๑๔. ให้ทานแก่สัตว์ดิรัจฉาน มีอานิสงส์ร้อยอรรถภาพ^{๕๕}

ในเวลามสูตร มีอุทาหรณ์ของอานิสงส์สังฆทานว่า พราหมณ์คนหนึ่งชื่อว่า เวลามะ เป็นคนมีจิตใจเลื่อมใสต่อการบริจาคทาน ได้สร้างโรงทานขึ้นที่บ้านของตน และประกาศทั่วไปให้คนทั้งหลายที่อยู่ในชมพูทวีปมารับทานตลอด ๗ ปี ๗ เดือน บุคคลใดไม่มีที่พักอาศัย ไม่มีเครื่องนุ่งห่ม ขอให้แจ้งความประสงค์จะได้จัดการให้ทานแก่ผู้นั้นโดยทั่วถึงกันหมด และวันสุดท้ายได้ให้ลาดทอง ลาดเงิน ลาดสาริต ซึ่งมีทองและเงินอยู่เต็มลาด อย่างละ ๘๔,๐๐๐ และช้าง รถ หญิงสาว บัลลังก์ ซึ่งประดับอย่างงดงาม อย่างละ ๘๔,๐๐๐ โคนมอีก ๘๔,๐๐๐ ตัว ผ้าคู่อีก ๘๔,๐๐๐ คู่ ทานที่ เวลามพราหมณ์ทำนั้นได้ชื่อว่า มหาทาน พระพุทธองค์ทรงเปรียบเทียบอานิสงส์ของการให้มหาทานเป็นข้อๆ ดังนี้

๑. การทำทานของเวลามพราหมณ์ ย่อมได้อานิสงส์ถึงอสังขยภาพ
๒. อานิสงส์ที่เวลามพราหมณ์ได้รับนี้ ยังสู้อานิสงส์ของผู้ถวายอาหารแก่พระโสดาบันเพียงองค์เดียวและครั้งเดียวไม่ได้
๓. อานิสงส์ที่ได้รับจากการถวายอาหารแก่พระโสดาบัน ๑๐๐ องค์ ยังสู้อานิสงส์การถวายอาหารแก่พระสกทาคามีบุคคลเพียงองค์เดียวและครั้งเดียวไม่ได้

^{๕๕} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๓๗/๔๒๗-๔๒๘.

๔. อานิสงส์ที่ได้รับจากการถวายอาหารแก่พระสกทาคามีบุคคล ๑๐๐ องค์ ยังสู้อานิสงส์การถวายอาหารแก่พระอนาคามีบุคคลเพียงองค์เดียวและครั้งเดียวไม่ได้

๕. อานิสงส์ที่ได้รับจากการถวายอาหารแก่พระอนาคามี ๑๐๐ องค์ ยังสู้อานิสงส์การถวายอาหารแก่พระอรหันต์เพียงองค์เดียวและครั้งเดียวไม่ได้

๖. อานิสงส์ที่ได้รับจากการถวายอาหารแก่พระอรหันต์ ๑๐๐ องค์ ยังสู้อานิสงส์การถวายอาหารแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าเพียงองค์เดียวและครั้งเดียวไม่ได้

๗. อานิสงส์ที่ได้รับจากการถวายอาหารแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า ๑๐๐ องค์ ยังสู้อานิสงส์การถวายอาหารแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพียงองค์เดียวและครั้งเดียวไม่ได้

๘. อานิสงส์ที่ได้รับจากการถวายอาหารแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑๐๐ องค์ ยังสู้อานิสงส์การถวายอาหารแก่พระภิกษุทั้งหลาย (สังฆทาน) มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประมุขไม่ได้

๙. อานิสงส์ที่ได้รับจากการถวายอาหารแก่พระสงฆ์มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประมุข ยังสู้อานิสงส์การสร้างวิหารทาน (ถาวรวัตถุ) แก่พระภิกษุสงฆ์ที่อยู่ทั่วทั้ง ๔ ทิศไม่ได้^{๕๖}

ในสี่หสูตร อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต พระพุทธเจ้าทรงแสดงประโยชน์ที่เกิดแก่ผู้ให้ทานไว้ ๕ ประการ คือ

๑. ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของประชาชน
๒. บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมคบหาสมาคมกับผู้ให้ทานนั้น
๓. ชื่อเสียงของผู้ให้ทานย่อมขจรไป
๔. ผู้ให้ทาน ย่อมเป็นผู้ไม่ห่างจากฆราวาสธรรม
๕. ผู้ให้ทาน เมื่อสิ้นชีวิตแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์^{๕๗}

ผลของทานทั้ง ๕ นั้น แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ข้อที่ ๑-๔ เป็นผลของทานที่ให้ผลในปัจจุบัน ส่วนข้อที่ ๕ เป็นผลของทานที่ให้ภายหลังจากละโลกนี้ไปแล้ว

ในสี่หเสนาปติสูตร อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต ผู้ให้ทานนั้น ย่อมได้รับอานิสงส์ ๗ ประการ คือ

๑. พระอรหันต์ย่อมอนุเคราะห์ผู้ให้ทานก่อน
๒. พระอรหันต์ย่อมเข้าไปหาก่อน
๓. พระอรหันต์ย่อมรับทานของผู้ให้ก่อน
๔. พระอรหันต์ย่อมแสดงธรรมให้ก่อน
๕. ชื่อเสียงอันดีงามของผู้ให้ทาน ย่อมฟุ้งขจรไป
๖. ผู้ให้ทานย่อมแก้แล้วถ้าอาภายาญ ไม่เก้อเขินในที่ประชุม
๗. เมื่อสิ้นชีพลง ผู้ให้ทานย่อมบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์^{๕๘}

^{๕๖} อก.อภฺรฐก. (ไทย) ๒๓/๒๒๔/๓๑๕-๓๑๗.

^{๕๗} อก.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๓๕/๕๖.

^{๕๘} อก.สตฺตก. (ไทย) ๒๓/๕๗/๑๐๙-๑๑๑.

ในสมัยพุทธกาล สังคมให้ความสำคัญแก่พระอรหันต์มาก เพราะหากใครได้เข้าไป ถวายทานหรือเข้าไปใกล้พระอรหันต์ นับว่าเป็นมงคลอันสูงสุดของชีวิต “พระเจ้าพิมพิสารขณะที่ยังเป็นพระกุมาร ได้เคยตั้งความปรารถนาให้พระอรหันต์เข้ามาในแคว้นของพระองค์ ขอให้ได้ใกล้ชิด พระอรหันต์ ขอให้พระอรหันต์แสดงธรรมให้ฟัง และขอให้เข้าใจในธรรมที่พระอรหันต์แสดง”^{๕๙} ผลของทานข้อที่ ๑-๔ จึงตอบสนองความต้องการของมหาชนในครั้งพุทธกาล เนื่องจากการได้ใกล้ชิด และคบหาสมาคมกับพระอรหันต์นั้น เป็นเหตุก่อให้เกิดผลอันจะนำไปสู่การได้เสวนานุตตริยะ (การฟังยอดเยี่ยม) การขัดเกลาจิตใจ เพื่อเป็นแนวทางเข้าสู่ความหลุดพ้นต่อไป

อย่างไรก็ตาม การได้รับความอนุเคราะห์จากพระอรหันต์ การได้ใกล้ชิดพระอรหันต์ การได้ถวายทานแก่พระอรหันต์ นับว่าเป็นอุดมมงคลแก่ชีวิต เพราะเป็นเหตุให้ได้รับผลทั้งที่เป็น ประโยชน์ในชาตินี้ ชาติหน้า และประโยชน์สูงสุดคือพระนิพพาน ซึ่งผู้ให้ทานเท่านั้นจึงจะมีโอกาส ได้รับผลเช่นนี้ได้ นอกจากนี้ยังมีอานิสงส์ของการให้ทานที่ปรากฏในพระสูตรหลายแห่ง เช่น

(๑) ในโภชนทานสูตร อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต มีอานิสงส์การถวายอาหาร ไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ทายกผู้ให้อาหารเป็นทาน ชื่อว่าให้ฐานะทั้ง ๕ อย่าง แก่ปฏิกุลาหก คือให้อายุ วรรณะ สุขภาพดี กาลัง และปฏิภาณ”^{๖๐} ให้อายุ คือ ให้มีอายุยืน ให้วรรณะคือให้ผิวพรรณผ่องใส ให้ความสุข คือให้มีความสุขกายสุขใจ ให้กาลัง คือกำลังกาย ส่วนให้ปฏิภาณ คือให้ความฉลาดในการพูดและ ในการแก้ คือให้ไหวพริบปฏิภาณนั่นเอง การถวายอาหาร เช่น ทำบุญเลี้ยงพระหรือเลี้ยงดูมารดาบิดา แม้แต่ให้อาหารแก่สัตว์ดิรัจฉาน ชื่อว่าให้ถึง ๕ อย่าง คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ และปฏิภาณ เพราะอาหารทำให้บุคคลผู้ได้รับสิ่งทั้ง ๕ ประการนี้ ฉะนั้น บุคคลที่มีปัญญาจึงไม่ตระหนี่ แต่ชอบ ทำบุญให้ทาน เพราะสามารถได้รับสิ่งที่น่าปรารถนาถึง ๕ ประการดังกล่าวแล้ว

(๒) ในมนาปทายสูตร มีอานิสงส์ของทานว่า “ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ให้ ของที่เลิศ ย่อมได้ของที่เลิศ ผู้ให้ของที่ดี ย่อมได้ของที่ดี ผู้ให้ของที่ประเสริฐ ย่อมเข้าถึงสถานที่ ประเสริฐ ย่อมบังเกิด ณ สถานที่ใด ย่อมมีอายุยืน มียศ”^{๖๑}

(๓) ในกินทสูตร สังยุตตนิกาย สคาถวรรค มีอานิสงส์การให้ทานว่า “เทวดาเข้าไปพูลถาม ปัญหาแก่พระศาสดาว่า” บุคคลให้อะไร ชื่อว่าให้กำลัง ให้วรรณะ ให้จักขุ ให้สุขะ ให้ทุกสิ่งทุกอย่าง” พระศาสดาตอบว่า “ผู้ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ผู้ให้ผ้า ชื่อว่าให้วรรณะ ผู้ให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสุข ผู้ให้ประทับ ชื่อว่าให้จักขุ ผู้ให้ที่พักอาศัย ชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนผู้ที่พร้าสอนธรรม ชื่อว่าให้อมตรธรรม”^{๖๒} ซึ่งมีคำอธิบายเกี่ยวกับอานิสงส์ต่างๆ ดังนี้ คือ

๑. ผู้ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ร่างกายของคนเรานั้นจะดำรงอยู่ได้ก็ต้องอาศัยอาหาร แม้บุคคลจะมีรูปร่างใหญ่แข็งแรง มีกำลังมาก หากไม่ได้รับประทานมาหลายๆ วัน อาจจะหมดกำลังได้ ส่วนบุคคลผู้มีกำลังน้อย ถ้าได้รับประทานอาหารบริบูรณ์แล้ว ย่อมมีกำลังขึ้นมาได้

^{๕๙} วิมหา. (ไทย) ๔/๕๗/๖๘-๖๙.

^{๖๐} อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๗/๕๘.

^{๖๑} อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๔/๗๑.

^{๖๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๒/๔๒.

๒. ผู้ให้ผ้า ชื่อว่าให้วรรณะ บุคคลแม้จะมีผิวพรรณดี มีรูปงามเพียงไร หากแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สกปรกเหมือนผ้าขี้ริ้วหรือไม่มีเสื้อผ้าเลย ย่อมไม่น่าดู ทั้งยังน่าเกลียดและถูกเหยียดหยามได้ ส่วนบุคคลที่นุ่งห่มด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด เรียบร้อย ย่อมดูงาม เป็นที่ชื่นชมแก่ผู้พบเห็น

๓. ผู้ให้ยาน ชื่อว่าให้ความสุข ในการเดินไกล บางครั้งผู้เดินทางอาจต้องพบความลำบากจากหนทางที่ยาวไกล ถนนที่ขรุขระรกไปด้วยหญ้าหรือขวากหนามที่แหลมคมหรือต้องได้รับอันตรายจากสัตว์มีพิษที่หลบซ่อนตัวอยู่บ้าง ต้องเผชิญกับแสงแดดที่แผดกล้าหรือมีฝนลมแรงบ้าง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ย่อมทำให้เกิดความทุกข์ ความไม่สะดวกสบาย หากมีผู้ใดให้ยานพาหนะไว้ใช้สอย ให้อุปกรณ์ในการเดินทาง ผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่าให้สิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกสบายคือให้ความสุข

๔. ผู้ให้ประทีปโคมไฟ ชื่อว่าให้จักขุ คนทั้งหลายแม้มีดวงตาก็ไม่สามารถมองเห็นในที่มืดได้ ต่อเมื่อมีประทีปโคมไฟให้แสงสว่าง จึงสามารถมองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างตามปรารถนาได้

๕. ผู้ให้ที่พักอาศัย ชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ตามธรรมดาคนเดินทาง ย่อมเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า และย่อมปรารถนาที่จะเข้าสู่ที่พักอาศัย เมื่อพักผ่อนสักครู่ก็จะได้กำลังคืนมา หรือผู้ที่ออกสู่กลางแจ้งต้องตากแดดตากลม ทำให้ผิวพรรณหมองคล้ำลงได้ ต่อเมื่อได้เข้ามาพัก ผิวพรรณจึงกลับงดงามดังเดิม ผู้ที่เดินทางผ่านแดดร้อน อันตรายต่างๆ ในระหว่าง เมื่อได้อาศัยจะมีความสุขสบายปลอดภัยขึ้น หรือเดินอยู่ในท่ามกลางแสงแดดร้อนจ้า นัยน์ตาย่อมพร่ามัวไม่แจ่มใส เมื่อได้พักสักครู่ ดวงตาก็ใช้การได้ดีดังเดิม ดังนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ให้ที่พักอาศัย เป็นผู้ให้ทุกสิ่งทุกอย่าง

๖. ผู้ให้ธรรมทาน ชื่อว่าให้มฤตธรรม เหตุเพราะเมื่อบุคคลได้ฟังธรรม เกิดศรัทธาเลื่อมใสและรู้จักบาปบุญคุณโทษ จะละบาปได้เพราะได้ฟังธรรม จะทำบุญถวายทานได้ เพราะได้ฟังธรรม ถ้าไม่ได้ฟังแล้ว ก็จะไม่เกิดศรัทธา แม้สิ่งของสักเล็กน้อย ข้าวสักทัพพีหนึ่ง ก็มีอาจจะให้ได้ จะรักษาศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ จะเจริญภาวนา ไหว้พระสวดมนต์ บูชาพระรัตนตรัย ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะได้ฟังธรรม เพราะฟังแล้วรู้จักบุญบาป ฉะนั้น การให้ธรรมทาน ชื่อว่าชนะการให้ทั้งปวง^{๖๓}

พระพุทธเจ้าทรงแสดงอานิสงส์ของการให้ทาน และการให้ทานถือว่าเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง ในนิกายทศสูตร ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ^{๖๔} ว่า

๑. ทำให้เป็นผู้มีผิวพรรณงาม มีเสียงไพเราะ มีทรวดทรงดี และมีบริวาร
๒. ทำให้เป็นพระราชาปกครองประเทศและได้รับความสุข
๓. ทำให้ได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ
๔. ทำให้ได้กัลยาณมิตร ถึงความเป็นผู้รู้ (วิชา) และถึงความหลุดพ้นได้ (วิมุตติ)
๕. ทำให้ได้ปฏิสัมภิทา วิโมกข์ สาวกบารมีญาณ ปัจเจกโพธิญาณ และพุทธภูมิ

^{๖๓} ดูเพิ่มเติมในพระมหาสุวิทย์ วิษุเดชโก, ทานก้าวแรกแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิธรรมกาย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๗๑-๑๗๗.

^{๖๔} ขุ.ข. (ไทย) ๒๕/๑๑ - ๑๕/๑๕.

มีปัญหาเกี่ยวกับประโยชน์แห่งการให้ทานปรากฏอยู่ทุกยุคสมัย แม้ในสมัยพุทธกาลก็ยังมีผู้สงสัยในการให้ทานเช่นกันว่า การให้ทานด้วยความเชื่อ เพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตายไปแล้ว เขาจะได้รับทานนั้นหรือไม่ ปัญหานี้พระพุทธเจ้าทรงแก้ไว้ในชาลยสูตร อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาตว่า ทานนั้นจะสำเร็จแก่ผู้ตายไป ก็เฉพาะในฐานะที่เขาจะรับได้ถ้าไม่อยู่ในฐานะที่เขาจะรับได้ก็ไม่สำเร็จประโยชน์ หากผู้ตายไม่อยู่ในฐานะที่จะรับได้ แม้ทานที่ให้ไปแล้วก็ไม่ไร้ผล ฐานะที่ผู้ตายไม่สามารถจะได้รับ ส่วนบุญที่ญาติอุทิศให้ ได้แก่ ผู้ตายไปเกิดในนรก เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นเทวดา สัตว์เหล่านั้นจะมีอาหารเฉพาะตนอยู่แล้ว ฉะนั้น บุญที่ญาติอุทิศไปให้ เขาจึงไม่ได้รับ แต่ถ้าหากผู้ตายไปเกิดเป็นเปรต ญาติทำบุญอุทิศไปให้ สัตว์ประเภทนี้จึงจะได้รับ และการที่ญาติทั้งหลายที่ ตายไปแล้วจะไม่ไปเกิดเป็นเปรตก็เป็นไม่ได้ เพราะเวลาผ่านมาช้านานแล้ว กรรมหรือการกระทำที่ทำให้เกิดในนรก สัตว์ดิรัจฉานคือเป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดเท็จ พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพื่อเจ้า มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตบงการมีความเห็นผิด ส่วนการกระทำที่ทำให้ไปเกิดเป็นมนุษย์หรือเทวดา ก็คือการไม่ทำกรรมดังกล่าวข้างต้นนี้ บางคนแม้จะกระทำการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ฯลฯ มีความเห็นผิดแต่ได้ ให้ทานด้วยข้าว น้ำ ผ้า ยานพาหนะ มาลา ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พิง ที่อยู่อาศัยและเครื่องประทีปแก่ สมณพราหมณ์ เมื่อตายไป จะไป เกิดเป็นช่าง หรือสุนัข จะมี ข้าว น้ำ มาลา เครื่องประดับต่างๆ เพราะกรรมคือการให้ทานนั้น บางคนเมื่อมีชีวิตอยู่เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ฯลฯ มีความเห็นชอบ ได้ให้ทานแก่สมณพราหมณ์ เมื่อตายไปจะไปเกิดเป็นมนุษย์หรือเทวดา จะได้รับเบญจกามคุณ ที่เป็นของมนุษย์ และเบญจกามคุณของเทวดา เพราะกรรมคือการให้ทานนั้น^{๖๕}

๒.๘.๒ ประโยชน์ของธรรมทาน

พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงอานิสงส์ของธรรมทานไว้หลายแห่ง เช่น ที่ปรากฏในเรื่องปัญหาท้าวสักกะ คือ ท้าวสักกะพร้อมด้วยเทวดาในหมื่นจักรวาลมาเฝ้าพระพุทธเจ้า ครั้นถึงแล้วจึงนมัสการ ทูลถามพระองค์ว่า การให้อะไร ชนะการให้ทั้งปวง รสอะไร ชนะรสทั้งปวง ความยินดีอะไร ชนะความยินดีทั้งปวง ความสิ้นไปแห่งอะไร ชนะทุกข์ทั้งปวง พระองค์ ตรัสตอบว่า “การให้ธรรมทาน ชนะการให้ทั้งปวง รสแห่งธรรม ชนะรสทั้งปวง ความยินดีในธรรม ชนะความยินดีทั้งปวง ความสิ้นไปแห่งตัณหา ชนะทุกข์ทั้งปวง”^{๖๖}

เพราะฉะนั้น การให้ธรรมทานเป็นทานจากที่กล่าวมามีอานิสงส์พอสรุปได้ ดังนี้

๑. ได้เข้าใจอรรถ ได้ความเข้าใจในธรรม
๒. ได้ความรื่นเริง
๓. ได้ความอิ่มใจ
๔. ได้ความสบายกายสบายใจ
๕. จิตตั้งมั่นด้วยดี^{๖๗}

^{๖๕} อ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๗๗/๓๒๕-๓๒๘.

^{๖๖} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๕๔/๑๔๔.

^{๖๗} อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๖/๓๓.

การให้ทานถือเป็นหลักปฏิบัติอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชน และจากผลประโยชน์ของการให้ทานที่กล่าวมา ย่อมเอื้อประโยชน์ ๓ ประการ ได้แก่

๑. ประโยชน์ในปัจจุบัน (ทิฐฐัมมิกัตถะ) เป็นประโยชน์ขั้นต้นที่ผู้ให้ทานจะพึงได้รับ เป็นประโยชน์ที่คนทั่วไปมุ่งหมายกันในโลกรนี้ เป็นต้นว่า ทรัพย์ ศิลปวิทยา ยศ ไฉตริ และชีวิตคู่ครองที่เป็นสุข รวมถึงการแสวงหาสิ่งเหล่านี้โดยชอบธรรม หรือการปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านี้โดยทางที่ถูกต้อง การใช้สิ่งเหล่านี้ทำให้ตนเองและบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถอยู่ร่วมกันด้วยดี และปฏิบัติหน้าที่ต่อกันอย่างถูกต้องในระหว่างเพื่อนมนุษย์เพื่อความทุกข์

๒. ประโยชน์ในเบื้องหน้า (สัมปรายิกัตถะ) ทานในระดับนี้ อยู่ในระดับที่สูง กว่าระดับวัตถุหรือความสุขทางกาย คือ เป็นจุดหมายที่เน้นเรื่องจิตใจ เป็นการพัฒนาจิตใจเพื่อไปสู่ระดับที่สูงขึ้น เพราะนอกจากทรัพย์สมบัติ ซึ่งเสี่ยงภัยรุกรานในปัจจุบันนี้แล้ว จะเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์อันเป็นสัมปรายภพ

๓. ประโยชน์สูงสุด (ปรมัตถะ) เป็นประโยชน์ระดับสูงสุดที่สืบเนื่องมาจากระดับทั้งรู้แจ้งแห่งสภาพของสรรพสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง อยู่จบพรหมจรรย์ ไม่มีกิจต้องทำอีกต่อไปแล้ว^{๖๘}

อานิสงส์ ๒ อย่างข้างต้น เป็นอานิสงส์ขั้นสุดท้ายแห่งการให้ทาน เป็นขั้นที่จะบรรลุสาระแห่งชีวิต คือ การดำเนินตามทางสายกลางที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” ก็คือ การดำเนินชีวิตตามอริยมรรค ๘ ประการ เพื่อความหมดจด ความบริสุทธิ์แห่งอาสวะ คือ

๑. สัมมาทิฐิ ปัญญาเห็นชอบ
๒. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ
๓. สัมมาวาจา เจรจาชอบ
๔. สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ
๕. สัมมาอาชีวะ การประกอบอาชีพชอบ
๖. สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ
๗. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ
๘. สัมมาสมาธิ ความตั้งใจชอบ^{๖๙}

ผู้วิจัยจึงขอสรุปอานิสงส์จากการให้ทานที่จะนำไปใช้ในการทำวิจัยเรื่องศึกษาการให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ อานิสงส์จากการให้ทาน คือ ให้อายุวรรณะ ความสุข กำลัง และปฏิภาณ ให้อายุ คือ ให้มีอายุยืน ให้อายุวรรณะ คือ ให้ผิวพรรณผ่องใส ให้ความสุขคือให้มีความสุขกายสุขใจ ให้กำลังคือ กำลังกาย ส่วนให้ปฏิภาณ คือ ให้ความฉลาดในการผูกและในการแก้คือให้ไหวพริบปฏิภาณนั่นเอง มีอานิสงส์ของท่านว่า “ผู้ให้ของ ที่พอใจ ย่อมได้ของ

^{๖๘} พระมหาบุญทัน อานนโท, “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องเวสสันดรชาดก : ศึกษาเฉพาะทานบารมี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๓๐-๓๑.

^{๖๙} ม.ม. (ไทย) ๙/๑๖๔/๓๙๔.

ที่พอใจ ผู้ให้ของที่เลิศ ย่อมได้ของที่เลิศ ผู้ให้ของที่ดี ย่อมได้ของที่ดี ผู้ให้ของที่ประเสริฐ ย่อมเข้าถึงสถานที่ประเสริฐ ย่อมบังเกิด ณ สถานที่ใด ย่อมมีอายุยืน มียศ”

การให้ทานจัดเป็นหนึ่งในวิธีทำบุญตามหลักของพระพุทธศาสนา และถือเป็นบันไดขั้นแรกของการทำบุญเพื่อขัดเกลาจิตใจ ซึ่งการให้ทานจะก่อให้เกิดอานิสงส์มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจที่เรามีต่อกุศลข้อนี้ หนังสือ กฎแห่งทาน เล่มนี้ คือผลจากความพยายามของผู้เขียนอันได้แก่ พระธรรมวิสุทธิกวี ที่มุ่งหวังจะให้ผู้อ่านและชาวพุทธทั่วไปมีความเข้าใจในเรื่อง "การให้ทาน" ที่ถูกต้องตามหลักการและความหมายอันแท้จริงที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ ผู้ที่เข้าใจ "กฎแห่งทาน" หรือ "กฎแห่งการให้" อย่างถ่องแท้ ย่อมจะเป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางจิตใจที่เบิกบาน เรียนรู้ที่จะมีความสุขจากการเป็น "ผู้ให้" มากกว่าการเป็น "ผู้รับ" ” ซึ่งพื้นฐานทางจิตใจเช่นนี้ พุทธศาสนาถือว่าเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการทำบุญและปฏิบัติธรรมในขั้นสูงเพื่อสร้างความสุขที่แท้จริงให้เกิดแก่ตนเองและโลกทั้งโลก^{๗๐}

๒.๙ สรุปการให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เห็นว่าในชีวิตของการเป็นมนุษย์และการอยู่ร่วมกันในสังคมร่วมกับสิ่งมีชีวิตนั้น ถ้าจะถามว่าชีวิตควรอยู่เพื่ออะไร หากจะตอบตามหลักพุทธธรรมก็ตอบได้ว่า ชีวิตควรอยู่เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อสร้างคุณดีและเพื่อพัฒนาตนและสังคม ซึ่งทั้ง ๓ ประการนี้นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือความพ้นทุกข์ และทุกคนในสังคมยังคงแสวงหาความสุขที่แท้จริง ทั้งที่ความสุขอันแท้จริงที่เป็นพื้นฐานสำหรับคนในสังคม และเป็นความสุขที่เป็นความดีที่ทำได้ง่ายๆ นั่นก็คือ ทาน ซึ่งคนส่วนใหญ่ในสังคมยังมีความเข้าใจที่ผิดไปจากหลักพระพุทธศาสนา คนในสังคมยังมีทัศนคติในเรื่องทานที่เข้าใจว่าการให้ทานคือ อามิสทาน การให้สิ่งของที่มองเห็นว่าใหญ่โตเพื่อแสดงถึงฐานะบารมีให้ของมีค่ามีราคา แสดงถึงความร่ำรวย แต่ทานในพุทธศาสนา หมายถึงการให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังผลตอบแทน ทานนั้นยังหมายถึงการสงเคราะห์ การบริจาค การแบ่งปัน การเสียสละ ไม่ว่าจะเป็นการให้สิ่งของ อันเป็นการเสียสละทรัพย์สินของตนให้แก่คนอื่น เป็นการเฉลี่ยความสุขที่มีในตนให้กับคนอื่น หรือเป็นการบำรุงพระพุทธศาสนาให้ดำรงคงอยู่ได้เพื่อประโยชน์ของสังคม การให้ทานมีทั้งอามิสทาน (การให้สิ่งของหรือวัตถุที่ควรให้) ธรรมทาน (การให้พระธรรมคำสั่งสอน) หรือแม้กระทั่งการให้หนังสือที่ดีๆ ชักชวนการให้ความรู้ และการให้อภัยไม่ว่าคนหรือสัตว์^{๗๑} (อภัยทาน) หรือการให้ความปลอดภัย ความไม่มีภัยแก่ตนเอง และผู้อื่น

พุทธศาสนาเน้นจุดมุ่งหมายของการให้ทาน เราให้เพื่อบูชาคุณ ให้เพื่อสาธารณะประโยชน์ (ส่วนรวม) ให้เพื่ออนุเคราะห์ ให้เพื่อสงเคราะห์ ให้เพื่อชดเชยกิเลสหรือเพื่อสร้างคุณดี จะเห็นได้ว่าการให้ทานนั้นก็เพื่อจัดความตระหนี่ ความหวง ความเห็นแก่ตัว ซึ่งก็คือการกำจัดกิเลสในจิตใจ

^{๗๐} พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), กฎแห่งทาน : ทำหนึ่งได้ร้อย ทำร้อยได้ล้าน, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์กรีนปัญญาญาณ), ม.ป.ป. หน้า ๓๕

^{๗๑} ปิยโสภณ. อภัยทาน. (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา), ม.ป.ป, หน้า ๒๕

ของตนเองนั่นเอง และเรารู้ว่าในทางพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่ทาน เพราะทานจัดเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งในบุญกิริยาวัตถุ ๓ เป็นการสั่งสมบุญบารมีให้กับตนเอง ในทัศนะของคนในสังคมที่เป็นชาวบ้านในหมู่บ้านที่สืบต่อกันมาหลายชั่วคนจะให้ความสำคัญของท่านในลักษณะที่ผิดไปจากหลักพระพุทธศาสนา หรือพระไตรปิฎกที่แตกต่างกัน ในเรื่องของความเข้าใจในหลักปฏิบัติซึ่งเกี่ยวข้องกับทัศนคติภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ ประสบการณ์ ที่สืบทอดต่อกันมา จากรุ่นสู่รุ่นจึงไม่ชัดเจน หรือมีความรู้หลักของการให้ทานที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา ดังผู้วิจัยจะได้นำเสนอการให้ทานของชาวบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในบทต่อไปว่ามีพื้นฐาน ความรู้ ความเข้าใจ หลักของการให้ทานมากน้อยเพียงใด

บทที่ ๓

การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ก่อนที่จะศึกษาเรื่องทานในแง่มุมต่างๆ ของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เบื้องต้นควรทราบถึงประวัติความเป็นมาของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เสียก่อนว่ามีความเป็นมาอย่างไร จึงจะได้ศึกษาในส่วนของความหมาย ความสำคัญของทาน จุดประสงค์ของทาน ลักษณะการให้ทาน ชนิดของทาน ผู้ให้ทานและผู้รับทาน แรงจูงใจในการให้ทาน อานิสงส์ของการให้ทาน ประเพณีการทำบุญให้ทาน เพื่อจะได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีเป้าหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ประวัติความเป็นมาของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

บ้านคูบัวเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กหมู่บ้านหนึ่งในเขตตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ บ้านคูบัวเป็นหมู่บ้านที่ก่อตั้งมาเมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๔๐๐ หรือประมาณ ๑๕๓ ปีมาแล้ว ลักษณะของหมู่บ้านทั่วไปเป็นป่าดงที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่าสัตว์น้ำทุกชนิด ต่อมา มีผู้คนได้อพยพมาจากบ้านพระครูใหญ่จำนวน ๔ ครัวเรือน^๑ คือ

๑. ตาตำ
๒. ตาบุญ
๓. ตาแปะ
๔. ตาริง

สาเหตุที่เรียกว่าบ้านคูบัว เพราะมีคูคลองรอบหมู่บ้านแล้วมีดอกบัวเต็มคูคลอง ผู้ใหญ่บ้านจนถึงปัจจุบันมีจำนวน ๖ คน

๑. นายตุม คูเรืองรัมย์
๒. นายก่อน แตนราชรัมย์
๓. นายรัน เดชกุลรัมย์
๔. นายตี เดชกุลรัมย์
๕. นายตัน เดชกุลรัมย์
๖. นายแตน เดชารัมย์
๗. นายสำเร็จ ชะวรัมย์ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

^๑ สัมภาษณ์ นายเอี้ยะ คงรัมย์, ประชาชนชาวบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐

ครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านมีจำนวน ๑๔๒ ครัวเรือน จำนวนประชากร ๗๒๓ คน
แบ่งเป็นชาย ๓๘๕ คน หญิง ๓๕๐ คน

แบ่งการปกครองเป็นจำนวน ๕ คຸ່ມ

๑. คຸ່ມโพธิ์ทองพัฒนา
๒. คຸ່มอีสานเขียวรวมใจ
๓. คຸ່มกลางสุขสันต์
๔. คຸ່มกลางสามัคคี
๕. คຸ່มประมขรมเย็น

มีพื้นที่ ๒,๖๖๐ ไร่ ที่ทำนา ๒,๒๘๒ ไร่ ที่ทำสวน ๒๔๓ ไร่ ที่อาศัย ๑๓๕ ไร่

สถานที่สำคัญคือ

๑. โรงเรียนบ้านคูบัว ๑ แห่ง
๒. สำนักสงฆ์ ๒ แห่ง

ประชาชนมีอาชีพ

เกษตรกร	๑๒๓	ครัวเรือน	ค้าขาย	๗	ครัวเรือน
รับราชการ	๓	ครัวเรือน	เลี้ยงสัตว์	๕๒	ครัวเรือน
รับจ้าง	๑๔	ครัวเรือน			

ในปัจจุบัน ชาวบ้านกลุ่มแรกที่ย้ายถิ่นเข้ามาในบ้านคูบัวจำนวน ๒๐ ครอบครัว ส่วนใหญ่
เสียชีวิตแล้ว^๒

สภาพสังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ
อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะที่แตกต่างจากหมู่บ้านอื่นๆ ในเขตการปกครองของ
อำเภอคูเมือง ทั้งเรื่องลักษณะของการดำรงชีวิตและเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ เพราะประชาชน
ในหมู่บ้านอื่นๆ ในละแวกใกล้เคียง จะมีลักษณะการปลูกฝังจิตสำนึกให้ลูกหลานได้ศึกษาเล่าเรียน
เพื่อจะได้มีฐานะการงานที่ดีในอนาคต การใช้ชีวิตก็จะมีลักษณะการแก่งแย่งชิงดีกัน เห็นแก่
ผลประโยชน์ของตน เป็นสำคัญ ส่วนลักษณะการดำเนินชีวิต และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนใน
หมู่บ้านคูบัวนั้น มีการปลูกฝังจิตสำนึกให้ลูกหลานได้ศึกษา แล้วนำความรู้ที่ได้จากการศึกษานำมา
พัฒนาหมู่บ้านของตน ทางด้านการใช้ชีวิตก็จะมีลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
มากกว่าประโยชน์ส่วนตน จะเห็นได้จากการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมา ประชาชนในหมู่บ้าน มีมติ
เป็นเอกฉันท์ลงคะแนนเสียงเลือกผู้ใหญ่สำเร็จ ชะวูรัมย์ เพราะเห็นว่าเป็นคนเอาการเอางาน เห็นแก่
ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน อีกทั้งยังเป็นคนมีศีลธรรม เข้าวัดปฏิบัติธรรมทุกวันใน
เวลาเย็น และยังเชิญชวนให้ประชาชนในหมู่บ้านให้เข้าวัดปฏิบัติธรรมทุกวันอีกด้วย นอกจากนี้
หมู่บ้านคูบัวยังเป็นเพียงหมู่บ้านหนึ่งในอำเภอคูเมืองที่ไม่เคยมีปัญหาการทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่น
และปัญหายาเสพติดเหมือนกับหมู่บ้านอื่นๆ ในในเขตใกล้เคียงของอำเภอคูเมือง ประชากรในหมู่บ้าน
ล้วนรักใคร่ กลมเกลียวกันเป็นอย่างดี นายสำเร็จ ชะวูรัมย์ ได้กล่าวในงานประเพณีหมู่บ้านสีขาว
ปลอดยาเสพติด ของสถานีดารวจภูธรตำบลหินเหล็กไฟ ที่จัดประเพณีหมู่บ้านดีเด่นว่า หมู่บ้านอื่นๆ

^๒ สัมภาษณ์ นางทองม้วน ดารินรัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว, ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐.

ควรที่จะเอา บ้านคูบัวเป็นแบบอย่างในการพัฒนาหมู่บ้าน เพราะชาวบ้านคูบัวทุกคนเป็นคนดี มีศีลธรรม สมควรที่จะเอาเป็นแบบอย่างอย่างยิ่ง^๓

ส่วนด้านการประกอบอาชีพ จากการสัมภาษณ์นายเฮียะ คงรัมย์ ได้กล่าวว่า คนในชุมชนบ้านคูบัวประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ แล้วส่วนหนึ่งก็ทำไร่อ้อย มันสำปะหลัง และยางพาราโดยมีผู้ใหญ่บ้าน เป็นแกนนำในการเชิญชวน และอบรมให้ประชาชนในหมู่บ้านคูบัวดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จึงทำให้ชาวบ้านคูบัวมีความสุขในการใช้ชีวิต เพราะไม่ต้องดิ้นรนไปตามค่านิยมเหมือนกับประชาชนในเขตอื่นๆ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งผลผลิตทางการเกษตรของชาวหมู่บ้านคูบัว ยังมีผลผลิตที่ดีกว่าผลผลิตของประชาชนหมู่บ้านอื่นๆ ในเขตอำเภอคูเมือง ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะลักษณะภูมิประเทศ แต่ส่วนที่สำคัญที่สุดนั้นเป็นเพราะความเอาใจใส่ดูแลทางการเกษตรของชาวบ้านคูบัว ประกอบกับลูกหลาน เยาวชน ได้นำความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียน นำมาพัฒนาชุมชน อันเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านคูบัวดีกว่าที่อื่นๆ ในเขตใกล้เคียง นอกจากการปลูกข้าวแล้ว ยังมีการปลูกอ้อย จึงทำให้เป็นที่สนใจของประชาชนในเขตอื่นๆ ในจังหวัดใกล้เคียง จนทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ต้องเข้ามาเยี่ยมชม และออกประกาศนียบัตรชุมชนดีเด่น เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๖ เมื่อ ๓ ปีที่ผ่านมา^๔

จากการสังเกตและการสัมภาษณ์การดำเนินชีวิตของชาวบ้านคูบัวพบว่า ชาวบ้านคูบัวมีการเข้าวัดปฏิบัติธรรมทำวัตรสวดมนต์ทุกวันธรรมสวนะในตอนเย็นแล้วได้ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางศาสนาเป็นประจำ นอกจากนี้พระมหาสุวรณ์ ปภังกร ประธานโครงการวิปัสสนากัมมัฏฐาน พร้อมทั้งคณะสงฆ์ภายในวัดบัวภิรตย์บ้านคูบัวและชาวบ้านคูบัวยังได้จัดปฏิบัติธรรม “ตามโครงการวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อยกระดับจิตใจ” เป็นประจำ ในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี จึงทำให้ชาวบ้านคูบัวได้นำความรู้ที่ได้จากพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการครองเรือน อบรม สั่งสอนลูกหลาน ให้มีจิตสำนึกการรักบ้านเกิด อีกทั้งชาวบ้านยังมีความรักใคร่ สมัครสมานสามัคคีเป็นอย่างดีในหมู่คณะ และมีความก้าวหน้าทางด้านหน้าที่การงานมากกว่าประชาชนของหมู่บ้านอื่นๆ ในเขตอำเภอคูเมืองอีกด้วย จนเป็นที่น่าสังเกตว่า เพราะเหตุใดชาวบ้านคูบัวจึงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าชาวบ้านของหมู่บ้านอื่นๆ ในละแวกใกล้เคียง และปัจจัยอื่นๆ ก็ไม่ได้แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาวิเคราะห์การให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

^๓ สัมภาษณ์ นายสำเร็จ ชะวรัมย์, ผู้ใหญ่บ้านบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^๔ สัมภาษณ์ นายเฮียะ คงรัมย์, อุปนายกบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐. อ้างแล้ว.

ความหมายของทานในทางพระพุทธศาสนาเท่าที่รวบรวมและสรุปได้ ดังนี้

๓.๑ ความหมายของทาน

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย คือ พระสงฆ์ จำนวน ๕ รูป มัคคทายก จำนวน ๒ คน ครู จำนวน ๕ คน ผู้สูงอายุ จำนวน ๑๐ คน อุบาสก-อุบาสิกา จำนวน ๑๘ คน ในเขตชุมชนบ้านคูบัว หมู่ ๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ท่านเหล่านี้เป็นผู้นำชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ที่โบราณได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาเป็นอย่างดีเพื่อให้ได้ข้อมูลอันเป็นจริงของการให้ทานในปัจจุบัน เพื่อจะได้นำไปวิเคราะห์ การให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยตั้งประเด็นคำถาม เกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของทาน จุดประสงค์ของการให้ทาน ลักษณะของการให้ทาน ชนิดของทาน ผู้ให้ทานและผู้รับทาน แรงจูงใจในการให้ทาน อาณิสสของการให้ทาน ประเพณีทำบุญให้ทาน เพื่อให้เข้าใจแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ ความหมาย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลการวิจัย ได้ความหมายของคำว่า “ทาน” ดังนี้ กลุ่มพระสงฆ์ ให้ความหมายว่า ทาน คือ การให้ การบริจาค การกำจัดความตระหนี่ การเสียสละ การช่วยเหลือสังคม การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส^๕

กลุ่มมัคคทายก ให้ความหมายว่า ทาน คือ การเสียสละ การช่วยเหลือสังคม การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส^๖

กลุ่มครู ให้ความหมายว่า ทาน คือ การแบ่งปัน การเสียสละ การลดความเห็นแก่ตัว การช่วยเหลือสังคม การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น

กลุ่มผู้สูงอายุ ให้ความหมายว่า ทาน คือ คือการทำบุญ การบริจาคสิ่งของ และการให้สิ่งของตนเองแก่ผู้อื่น^๗

กลุ่มอุบาสก-อุบาสิกา ให้ความหมายว่า ทาน คือ การให้สิ่งของแก่ผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้เดือดร้อน การเสียสละ การช่วยเหลือสังคม การสร้างความสัมพันธ์ไมตรีอันดีงามของคนในชุมชน^๘

สรุปได้ว่า ชุมชนบ้านคูบัว กลุ่มเป้าหมายส่วนมากกล่าวถึงความหมายของ ทาน คือ การให้ การบริจาค การเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

รองลงมา ทาน คือ การช่วยเหลือสังคม การสละสิ่งของเพื่อผู้อื่น

^๕ สัมภาษณ์ พระอธิการอุ่ม อายุโท, เจ้าอาวาสวัดสามัคคี บ้านหนองบัว ตำบลตูมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐. อ้างแล้ว.

^๖ สัมภาษณ์ นายสมร คงรัมย์, มัคคทายกวัดบัวภิรมย์ บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^๗ สัมภาษณ์ นางคิม สวयरูป, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^๘ สัมภาษณ์ นายแทน เดชารัมย์, ชาวบ้านบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

ส่วนน้อย กล่าวว่า ทาน หมายถึง การกำจัดความตระหนี่ การช่วยเหลือสังคม การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การลดความเห็นแก่ตัว การบริจาคสิ่งของ การบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น คือการทำบุญ ทานคือให้ของตัวเองแก่ผู้อื่น การให้สิ่งของแก่ผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้เดือดร้อน การเสียสละ การช่วยเหลือสังคม การสร้างความสัมพันธ์ไมตรีอันดีงามของคนในชุมชน สร้างความสามัคคี สร้างความดีอย่างหนึ่ง อีกทั้งยังสร้างบุญกุศลคุณความดีให้มีในตัวเองอีกทางหนึ่งด้วย

๓.๒ ความสำคัญของทาน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงความสำคัญของการให้ทานดังนี้
กลุ่มพระสงฆ์ กล่าวถึงความสำคัญของทานว่า

๑. ทานมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคม
๒. การให้ทานเป็นการสร้างบารมี
๓. การบริจาคตานเป็นการบำรุงพระสงฆ์ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา
๔. การบริจาคตานเป็นแนวทางปฏิบัติพื้นฐานให้บุคคลเข้าถึงธรรมของพระพุทธเจ้า
๕. ทานย่อมมีผลต่อผู้ให้และผู้รับ ผู้ให้รู้จักการเสียสละ รู้จักแบ่งปัน รู้ถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ผู้รับรู้ถึงความมีน้ำใจของผู้ให้
๖. การให้ทานเป็นการช่วยสังคม
๗. การบริจาคตานเป็นการช่วยคนที่มิชีวิตอยู่
๘. การบริจาคตาน (ตามความเชื่อ) เป็นการช่วยคนที่เสียชีวิตไปแล้ว^๙

กลุ่มมัคคทายก ให้ความสำคัญของการให้ทานว่า การให้ทานเป็นการสร้างบารมี การบริจาคตานเป็นการบำรุงพระสงฆ์ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา การบริจาคตานเป็นแนวทางปฏิบัติพื้นฐานให้บุคคลเข้าถึงธรรมของพระพุทธเจ้า การบริจาคตานเป็นการช่วยคนที่มิชีวิตอยู่ การบริจาคตานเป็นการช่วยคนที่เสียชีวิตไปแล้ว^{๑๐}

กลุ่มครู ให้ความสำคัญของการให้ทานว่า การให้ทานเป็นการช่วยสังคม ทานมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคม การให้ทานเป็นการสร้างบารมี^{๑๑}

กลุ่มผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญของการให้ทานว่า การให้ทานเป็นการสร้างบารมี การบริจาคตานเป็นการบำรุงพระสงฆ์ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา การบริจาคตาน (ตามความเชื่อ) เป็นการช่วยคนที่เสียชีวิตไปแล้ว

กลุ่มอุบาสก-อุบาสิกา ให้ความสำคัญของการให้ทานว่า การให้ทานเป็นการสร้างบารมี การบริจาคตานเป็นการบำรุงพระสงฆ์ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา การให้ทานเป็นการช่วยสังคม

^๙ สัมภาษณ์ พระครูวิโรจธรรมาภรณ์, เจ้าคณะอำเภอคูเมือง เจ้าอาวาสวัดบ้านโจด ตำบลปะเคียบ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายอ่าน คูเรืองรัมย์, มัคคทายกวัดบัวภิรตย์ บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายอุเทน สร้อยสูงเนิน, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

การบริจาคทานเป็นการช่วยคนมีชีวิตอยู่ การบริจาคทาน (ตามความเชื่อ) เป็นการช่วยคนที่เสียชีวิตไปแล้ว^{๑๒}

สรุปได้ว่า ชุมชนบ้านคูบัว กล่าวถึงความสำคัญของการให้ทานว่า การบริจาคทานเป็นการบำรุงพระสงฆ์ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา

รองลงมา ให้ความสำคัญของ การให้ทานเป็นการสร้างบารมี

ส่วนน้อย ให้ความสำคัญของท่านว่า ท่านมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคม การบริจาคทานเป็นแนวทางปฏิบัติพื้นฐานให้บุคคลเข้าถึงธรรมของพระพุทธเจ้า ท่านย่อมมีผลต่อผู้ให้และผู้รับ ผู้ให้รู้จักการเสียสละ รู้จักการแบ่งปัน รู้ถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ผู้รับรู้ถึงความมีน้ำใจของผู้ให้ การบริจาคทานเป็นการช่วยคนที่เสียชีวิตไปแล้ว

๓.๓ จุดประสงค์ของการให้ทาน

สัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดประสงค์ดังนี้

กลุ่มพระสงฆ์ กล่าวว่าจุดประสงค์ของการให้ทาน คือ ให้เพื่อบูชาคุณ ให้เพื่ออนุเคราะห์ ให้เพื่อตัดความตระหนี่ ให้เพื่อหวังประโยชน์ชาติหน้าและประโยชน์ในปัจจุบัน^{๑๓}

กลุ่มมัคคทายก ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการให้ทานว่า ต้องการไปเกิดบนสวรรค์ ทำความดีใส่ตัว เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่น หวังความร่ำรวย ทำเพื่อความสบายใจ หวังความสุข^{๑๔}

กลุ่มครู ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการให้ทานว่า ให้เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่น ให้เพื่อความสบายใจ หวังโชคกลาง^{๑๕}

กลุ่มผู้สูงอายุ กล่าวถึงจุดประสงค์การทำบุญให้ทานว่า ให้เพื่อหวังต้องการไปเกิดบนสวรรค์ ทำเพื่อพ้นเคราะห์กรรม ทำเพื่อความสบายใจ หวังความสุข หวังโชคกลาง^{๑๖}

กลุ่มอุบาสก-อุบาสิกา ได้กล่าวถึงจุดประสงค์การทำบุญให้ทานดังนี้ ทำเพื่อความสบายใจ เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่น หวังความสุข^{๑๗}

^{๑๒} สัมภาษณ์ นางสง่า คงรัมย์, อุบาสิกบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตวรเขต, เจ้าคณะตำบลหินเหล็กไฟ เจ้าอาวาสวัดนาหลวง ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายอ่าน ดุเรืองรัมย์, มัคคทายกวัดบัวภิรตย์ บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายทองพูน บุชบงค์, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายดาวเรือง เจริญจิตร, อุบาสกบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายอนุรักษ์ คงรัมย์, อุบาสกบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

สรุปได้ว่า ชุมชนบ้านคูบัว กล่าวถึงจุดประสงค์ของการให้ทาน ส่วนมาก คือ ต้องการเกิดในสวรรค์ กำจัดความเห็นแก่ตัว ต้องการเสียสละ ต้องการบำรุงพระศาสนา ต้องการความสุขอนุเคราะห์และตอบแทนบุญคุณ

รองลงมา คือ หวังโชคลาภ ทำตามประเพณี หวังความร่ำรวย สงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือคนพิการ และผู้ประสบภัยต่างๆ

ส่วนน้อย คือ ทำตามประเพณีที่ปู่ ย่า ตา ยาย เคยทำกันมา

๓.๔ ลักษณะการให้ทาน

จากสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการให้ทานดังนี้

กลุ่มพระสงฆ์ กล่าวถึงลักษณะการให้ทานว่า บางคนให้ด้วยศรัทธา ให้ของที่สะอาดให้ร่วมกับผู้อื่น ให้ลำพังตนเอง ให้เป็นปัจจัย ให้โดยไม่เจาะจง ให้โดยไม่กระทบผู้อื่น^{๑๘}

กลุ่มมัคคทายก กล่าวถึงลักษณะการให้ทานว่า บางคนให้ด้วยศรัทธา ให้ของที่สะอาดให้ร่วมกับผู้อื่น ให้เป็นปัจจัย ให้โดยไม่เจาะจง ให้โดยไม่กระทบผู้อื่น ให้ตามกาลสมควร ให้ด้วยมือตนเอง ให้โดยเคารพ ให้โดยอ่อนน้อม ให้ผู้อื่นไปถวายแทน^{๑๙}

กลุ่มครู กล่าวถึงลักษณะการให้ทานว่า ส่วนมากให้แก่พระภิกษุสามเณร ให้ของที่สะอาดให้เป็นปัจจัย ให้โดยเคารพ ให้โดยอ่อนน้อม ให้เพื่อช่วยสังคม ให้ร่วมกับผู้อื่น ให้โดยไม่กระทบผู้อื่น ให้ด้วยมือตนเอง^{๒๐}

กลุ่มผู้สูงอายุ กล่าวถึงลักษณะการให้ทานว่า บางคนให้แก่พระภิกษุสามเณร ให้ของที่สะอาด ให้ด้วยศรัทธา ให้โดยเคารพ ให้โดยอ่อนน้อม

กลุ่มอุบาสก-อุบาสิกา กล่าวถึงลักษณะการให้ทานว่า ส่วนมากให้แก่พระภิกษุสามเณร ให้ของที่สะอาด ให้ด้วยมือตนเอง ให้โดยเคารพ ให้โดยอ่อนน้อม ให้ตามกาลสมควร ให้เป็นปัจจัยให้ร่วมกับผู้อื่น ให้โดยไม่กระทบผู้อื่น ให้ด้วยศรัทธา ให้เพื่อช่วยสังคม^{๒๑}

การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ยึดหลักการทำบุญโดยในลักษณะ ให้โดยเคารพ ให้ของที่สะอาด มุ่งเน้นสถานที่ คือ วัด ถวายเป็นสังฆทาน ปาฏิบุคคลิกทาน ไม่กระทบตนเองและผู้อื่น เคารพผู้รับทาน ตั้งเป็นกลุ่มช่วยเหลือคนพิการ เด็กผู้ด้อยโอกาส ช่วยสังคมทุก อย่างเมื่อมีโอกาส^{๒๒}

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูกิตติสารประภาส, รองเจ้าคณะอำเภอดุสิตเมือง เจ้าอาวาสวัดโศกนาถ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิตเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายสมร คงรัมย์, มัคคทายกวัดบัวภิรมย์ บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิตเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายอุเทน สร้อยสูงเนิน, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิตเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางฉิม ศิจินารัมย์, อุบาสิกาบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิตเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายสิทธิชัย เจริญ, อุบาสกบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิตเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

สรุปลักษณะการให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว จากการสัมภาษณ์มี ๒ ประเด็น คือ

๑. ทำด้วยตนเอง (คือ ถวายด้วยมือตัวเอง)

๒. ให้ผู้อื่นทำแทน (คือ ฝากของทำบุญ)

ส่วนมาก ให้ทานด้วยศรัทธา ให้ของที่สะอาด ให้โดยเคารพ ถวายเป็นสังฆทานให้ตามกาล

ส่วนน้อย กล่าวถึงลักษณะการให้ทานว่า ให้เพื่อช่วยสังคม ให้ในวันเกิดตัวเอง ให้แก่คนทั่วไปและขอทาน

๓.๕ ชนิดของทาน

สัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชนิดของทานที่ทำอยู่ในปัจจุบันดังต่อไปนี้

กลุ่มพระสงฆ์ กล่าวถึงพฤติกรรมของการให้ทานว่า คนในชุมชนบ้านคูบัวให้วัตถุ เป็นทาน ได้แก่ ข้าว ผลไม้ ผัก ปลา เนื้อสัตว์ ขนมน้ำดื่ม น้ำเปล่า น้ำผลไม้ น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ผ้าห่ม จีวร สบง บาตร ผ้าอาบน้ำฝน รองเท้า ดอกไม้ พวงมาลัย ไม้ดอก ไม้ประดับ ต้นไม้ใบ ต้นไม้ออกลูก ดอกไม้หอม ของหอม รูปหอม เทียน สบู่ ยาสีฟันเครื่องย้อม ธงทิว ที่นอน เตียง เสื่อ หมอน มุ้ง ผ้ารองนั่ง อุโบสถ กุฏิ วิหาร ศาลา โต๊ะ ม้านั่ง เก้าอี้ ประทีป รูป โคม หลอดไฟ ไฟฉาย ม้านั่ง^{๒๓}

กลุ่มมัคคทายก กล่าวถึงพฤติกรรมของการให้ทานว่า คนในชุมชนบ้านคูบัวให้ทานด้วย ข้าว ผลไม้ ผัก ปลา เนื้อสัตว์ ขนมน้ำดื่ม น้ำเปล่า น้ำผลไม้ น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ผ้าห่ม ผ้าเช็ดตัว จีวร สบง ผ้าอาบน้ำฝน รองเท้า พวงมาลัย ไม้ดอก ไม้ประดับ ต้นไม้ใบ ต้นไม้ออกลูก ดอกไม้หอม ของหอม รูปหอม เทียน น้ำอบน้ำหอม แป้ง สบู่ ยาสีฟัน เครื่องย้อม ธงทิว ที่นอน เตียง เสื่อ หมอน มุ้ง ผ้ารองนั่ง ม้านั่ง เก้าอี้ ประทีป รูปเทียน โคม หลอดไฟ ไฟฉาย นอกนี้ยังสร้าง อุโบสถ กุฏิ วิหาร ศาลา^{๒๔}

กลุ่มครู กล่าวถึงพฤติกรรมของการให้ทานว่า คนในชุมชนบ้านคูบัวให้ทานด้วย วัตถุทาน ดังนี้ ข้าว ผลไม้ ผัก ปลา เนื้อสัตว์ ขนมน้ำดื่ม น้ำเปล่า น้ำผลไม้ บางครั้งมีน้ำผึ้ง น้ำอ้อย ผ้าห่ม ผ้าเช็ดตัว จีวร สบง ผ้าอาบน้ำฝน รองเท้า รูปหอม เทียน สบู่ ยาสีฟัน เตียง เสื่อ หมอน มุ้ง ม้านั่ง เก้าอี้ ประทีป รูป เทียน โคม หลอดไฟ ไฟฉาย นอกนี้ยังสร้าง อุโบสถ กุฏิ วิหาร^{๒๕}

กลุ่มผู้สูงอายุ กล่าวถึงพฤติกรรมของการให้ทานว่า คนในชุมชนบ้านคูบัวให้ทานด้วย ข้าว ผลไม้ ผัก ปลา เนื้อสัตว์ ขนมน้ำดื่ม น้ำเปล่า น้ำผลไม้ จีวร สบง ผ้าอาบน้ำฝน รองเท้า เทียน สบู่ ยาสีฟัน เตียง เสื่อ หมอน มุ้ง ผ้ารองนั่ง ม้านั่ง เก้าอี้ ประทีป รูป เทียน โคม หลอดไฟ ไฟฉาย^{๒๖}

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระอธิการอุ่ม อายุโท, เจ้าอาวาสวัดสามัคคี บ้านหนองบัว ตำบลตูมใหญ่ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายอ่าน คูเรืองรัมย์, มัคคทายกวัดบัวภิรมย์ บ้านคูบัวคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางพรชนก จันทรีวิเศษ, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางสาว สัม อีรัมย์, อุบาสิกากบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

กลุ่มอุบาสก-อุบาสิกา กล่าวถึงพฤติกรรมของการให้ทานว่า คนในชุมชนบ้านคูบัวให้ทานด้วย ข้าว ผลไม้ ผัก ปลา เนื้อสัตว์ ขนมน้ำดื่ม น้ำเปล่า ผ้านุ่ง ผ้าห่ม จีวร สบง ผ้าอาบผ้าฝน รองเท้า ฐูป เทียน สบู่ ยาสีฟัน เตียง ตั่ง เสื่อ หมอน มุ้ง ผ้ารองนั่ง ม้านั่ง เก้าอี้ ประทีป ฐูป เทียน โคม หลอดไฟ ไฟฉาย นอกนี่ยังสร้าง อุโบสถ กุฏิ วิหาร^{๒๗}

สรุปได้ว่า การให้ทานด้วยวัตถุทานนั้น คนในชุมชนบ้านคูบัวส่วนมากชอบที่สุดเพราะทำได้ง่าย และอาศัยวัตถุภายนอกเป็นเครื่องมือ ได้แก่ อามิสทาน

รองลงมา คือธรรมทาน ได้แก่การอบรม การสั่งสอนในทางที่ถูกต้อง นอกเหนือจากวัตถุทาน ดังกล่าวยังมี สร้างโรงครัว หอฉัน สร้างห้องน้ำ ให้ทาน โตะหมุ่มบูชา ธรรมาสน์ บาตร ตาลปัตร ร่ม ไม้แขนผ้า เข็มเย็บผ้า จอบ เสียม เครื่องครัว

๓.๖ ผู้ให้ทานและผู้รับทาน

สัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลทั้ง ๖ กลุ่ม สรุปผู้ให้ทานและผู้รับทานดังนี้

ผู้ให้ทาน กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มมัคคทายก กลุ่มครู กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอุบาสก-อุบาสิกา ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับผู้ให้ทานและผู้รับทาน ส่วนใหญ่มีแนวคิดเป็นอย่างเดียวกันคือ ผู้ให้ทาน ได้แก่ ทายก (ผู้ชาย) ทายิกา (ผู้หญิง)

รองลงมา ผู้ให้ทาน ได้แก่ พระสงฆ์และสามเณร

ผู้รับทาน ที่เป็นหลักใหญ่ในพระพุทธศาสนา ปัจจุบัน ได้แก่ พระภิกษุและสามเณร แม้ชื่อนอกจากนี้ยังมี ประชาชนทั่วไป เช่น คนขอทาน คนพิการ เป็นต้น

๓.๗ แรงจูงใจในการให้ทาน

สัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล ทำให้ได้ทราบถึงเหตุจูงใจในการให้ทาน ดังนี้

กลุ่มพระสงฆ์ กล่าวถึงแรงจูงใจในการให้ทานว่า เป็นเพราะเชื่อคำสอนของพระพุทธเจ้า ต้องการความสุข ต้องการไปเกิดบนสวรรค์ เชื่อ นรก-สวรรค์ ต้องการช่วยสังคม หวังประโยชน์ในปัจจุบัน หวังประโยชน์ภายหน้า^{๒๘}

กลุ่มมัคคทายก กล่าวถึงแรงจูงใจในการให้ทานว่า ต้องการความสุข ต้องการไปเกิดบนสวรรค์ เชื่อ นรก-สวรรค์ เชื่อคำสอนพระพุทธเจ้า หวังประโยชน์ชาติต่อไป^{๒๙}

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางเนียง ชะวูรัมย์, อุบาสิกาบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิธรรมาภรณ์, เจ้าคณะอำเภอคูเมือง เจ้าอาวาสวัดบ้านโจด ตำบลปะเคียบ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายอาน คูเรืองรัมย์, มัคคทายกวัดบัวภิรมย์ บ้านคูบัวคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

กลุ่มครู กล่าวถึงแรงจูงใจในการให้ทานว่า บางคนต้องการความสุข เชื่อคำสอนของพระพุทธเจ้า ต้องการช่วยสังคม มีศรัทธาด้วยตนเอง หวังประโยชน์ในปัจจุบัน หวังความร่ำรวย หวังโชคลาภ หวังความสุข^{๓๐}

กลุ่มผู้สูงอายุ กล่าวถึงแรงจูงใจในการให้ทานว่า ต้องการความสุข ต้องการไปเกิดบนสวรรค์ เชื่อ นรก-สวรรค์ ต้องการบุญกุศล^{๓๑}

กลุ่มอุบาสก-อุบาสิกา กล่าวถึงแรงจูงใจในการให้ทานว่า เชื่อคำสอนพระพุทธเจ้าเพราะเป็นชาวพุทธ ต้องการช่วยสังคม หวังประโยชน์ในปัจจุบัน หวังประโยชน์ชาติต่อไป^{๓๒}

สรุปส่วนมาก หวังประโยชน์ในโลกหน้า เชื่อคำสอนพระพุทธเจ้า ต้องการความสุข รongลงมา เชื่อเรื่องกรรม ต้องการช่วยสังคมและหวังโชคลาภ

๓.๘ อานิสงส์ของการให้ทาน

การสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับอานิสงส์ของการให้ทานดังนี้ กลุ่มพระสงฆ์กล่าวว่า อานิสงส์ของการให้ทาน คือ การกำจัดความตระหนี่ให้หมดสิ้นออกจากตัวเอง และต้องการผลบุญเพื่ออนาคต จนถึงได้บรรลุนิพพาน^{๓๓}

ส่วนกลุ่มมัคคทายก กลุ่มครู กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอุบาสก-อุบาสิกา ได้ข้อมูลดังนี้ ส่วนมาก มีผลกับจิตใจ คือ ความสบาย และได้รับการยกย่องจากสังคม เป็นที่นับถือของชุมชน^{๓๔}

รองลงมา อานิสงส์ที่ได้ คือ การให้ทานนั้นจะได้รับอานิสงส์ตามประเพณี ให้เพื่อเป็นบุญกุศลแก่ตนเอง

ส่วนน้อย คือประสบโชคลาภบางโอกาสบางครั้ง

๓.๙ ประเพณีการทำบุญให้ทาน

การสัมภาษณ์คนในชุมชนบ้านคูบัว ยังมีประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง อันถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทำบุญให้ทานตามกาลสมัย คือ ฮีต ๑๒ คือ การทำบุญประจำเดือน แต่การทำบุญประจำเดือนของคนชุมชนบ้านคูบัวนั้น แต่อดีตของการตั้งหมู่บ้านเป็นต้นมา บรรพบุรุษหรือคนเฒ่า

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายณรงค์ชัย บำรุงธรรม, ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางจิต เจริญจิตร, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายเอื้อ เดชารัมย์, อุบาสกบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระชาญ อภิชาโณ, พระภิกษุวัดบัวภิรตย์ บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายสม วิเชียรชัย, อุบาสกบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

คนแก่ในชุมชนกล่าวว่า บางเดือนนั้นไม่เคยทำ มีแต่หมู่บ้านใกล้เคียงเท่านั้นที่จัด ส่วนคนในชุมชนเอง มีแต่ไปร่วมบุญบ้างเป็นบางครั้ง^{๓๕}

กลุ่มพระสงฆ์ ได้กล่าวถึงประเพณีพื้นบ้านที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนหนึ่งของการทำบุญให้ทานตามกาลสมัย ประเพณีที่ยังปฏิบัติกันอยู่ คือ บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕) บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙) บุญสลากภัต หรือบุญข้าวสาก (เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโพนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญออกพรรษา บุญกฐิน^{๓๖}

กลุ่มมัคคทายก ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบุญประเพณีที่ยังมีการปฏิบัติกันอยู่ว่า บุญที่ปฏิบัติอยู่ คือ บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕) บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙) บุญสลากภัต หรือบุญข้าวสาก (เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโพนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญออกพรรษา บุญกฐิน^{๓๗}

กลุ่มครู ได้กล่าวถึงประเพณีพื้นบ้านที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนหนึ่งของการทำบุญให้ทานตามกาลสมัย ประเพณีที่ยังปฏิบัติกันอยู่ คือ บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕) บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙) บุญสลากภัต หรือบุญข้าวสาก (เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโพนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญออกพรรษา บุญกฐิน^{๓๘}

กลุ่มผู้สูงอายุ ได้กล่าวถึงประเพณีพื้นบ้านที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนหนึ่งของการทำบุญให้ทานตามกาลสมัย ประเพณีที่ยังปฏิบัติกันอยู่ คือ บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕) บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙) บุญสลากภัต หรือบุญข้าวสาก (เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโพนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญออกพรรษา บุญกฐิน^{๓๙}

กลุ่มอุบาสก-อุบาสิกา ได้กล่าวถึงประเพณีพื้นบ้านที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนหนึ่งของการทำบุญให้ทานตามกาลสมัย ประเพณีที่ยังปฏิบัติกันอยู่ คือ บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕) บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙) บุญสลากภัต หรือบุญข้าวสาก (เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโพนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญออกพรรษา บุญกฐิน^{๔๐}

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางชม คงริรัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระอธิการอุม่ อายุโท, เจ้าอาวาสวัดสามัคคี บ้านหนองบัว ตำบลตูมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายอ่าน ดูเรืองรัมย์, มัคคทายกวัดบัวภิรมย์ บ้านคูบัวคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นางสาวพรหมนคร ขวัญศิริไธย์, ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางน้อย เดชกุลรัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางจันทิ คงริรัมย์, อุบาสิกาบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

ส่วนมากผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำบุญให้ทานตามประเพณีที่ยังปฏิบัติกันอยู่ คือ บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕) บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙) บุญสลากภัต หรือบุญข้าวสาก (เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโพนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญออกพรรษา บุญกฐิน^{๔๑}

ส่วนประเพณีที่ยังปฏิบัติกันอยู่ของชุมชนชาวอีสาน ฮีต ๑๒ หลายเดือน ของคนในชุมชนบ้านคูบัวนั้น แทบจะไม่มีผู้ทำเหมือนแบบโบราณพาทักัน^{๔๒}

สรุปตามความเห็นของผู้วิจัยที่ได้กล่าวถึงประเพณีการทำบุญให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว นั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรงก็คือ บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕) บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙) บุญสลากภัต หรือ บุญข้าวสาก (เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโพนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญออกพรรษา บุญกฐิน ซึ่งยังปฏิบัติกันเป็นประจำ

๓.๑๐ สรุปการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

จากการสังเกตและลงพื้นที่สัมภาษณ์ถึงการทำบุญให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย คือ พระสงฆ์ จำนวน ๕ รูป มีคณาจารย์ จำนวน ๒ คน ครู จำนวน ๕ คน ผู้สูงอายุ จำนวน ๑๐ คน อุบาสก-อุบาสิกา จำนวน ๑๘ คน ท่านเหล่านี้เป็นผู้นำชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ที่โบราณได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาเป็นอย่างดี เพื่อให้ได้ข้อมูลอันเป็นจริงของการให้ทานในปัจจุบัน เพื่อจะได้นำไปวิเคราะห์การให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยตั้งประเด็นคำถาม เกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของทาน จุดประสงค์ของการให้ทาน ลักษณะของการให้ทาน ชนิดของทาน ผู้ให้ทานและผู้รับทาน แรงจูงใจในการให้ทาน อานิสงส์ของการให้ทาน ประเพณีทำบุญให้ทาน เพื่อให้เข้าใจแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

ความหมายของคำว่า “ทาน” สรุปได้ว่า ชุมชนบ้านคูบัว กลุ่มเป้าหมายส่วนมากกล่าวถึงความหมายของ ทาน คือ การให้ การบริจาค การเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน รองลงมา ทาน คือ การช่วยเหลือสังคม การสละสิ่งของเพื่อผู้อื่น ส่วนน้อย กล่าวว่า ทาน หมายถึง การกำจัดความตระหนี่ การช่วยเหลือสังคม การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การลดความเห็นแก่ตัว การบริจาคสิ่งของ การบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น คือ การทำบุญ ทานคือให้ของตัวเองแก่ผู้อื่น การให้สิ่งของแก่ผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้เดือดร้อน การเสียสละ การช่วยเหลือสังคม การสร้าง

^{๔๑} สัมภาษณ์ นางมะณี สวयरูป, อุบาสิกากันคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายนางพร เดชกุลรัมย์, อุบาสกบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

ความสัมพันธ์ไมตรีอันดีงามของคนในชุมชน สร้างความสามัคคี สร้างความดีอย่างหนึ่ง อีกทั้งยังสร้าง บุญกุศลคุณความดีให้มีในตัวเองอีกทางหนึ่งด้วย

ความสำคัญของท่านสรุปได้ว่า ชุมชนบ้านคูบัว กล่าวถึงความสำคัญของการให้ทานว่า การบริจาคทานเป็นการบำรุงพระสงฆ์ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา รองลงมา ให้ความสำคัญของการให้ทานเป็นการสร้างบารมี ส่วนน้อย ให้ความสำคัญของท่านว่า ทานมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคม การบริจาคทานเป็นแนวทางปฏิบัติพื้นฐานให้บุคคลเข้าถึงธรรมของพระพุทธเจ้า ทานย่อมมีผลต่อผู้ให้และผู้รับ ผู้ให้รู้จักการเสียสละ รู้จักการแบ่งปัน รู้ถึงความเดือนร้อนของผู้อื่น ผู้รับรู้ถึงความมีน้ำใจของผู้ให้

จุดประสงค์ของการให้ทาน สรุปได้ว่า ชุมชนบ้านคูบัว กล่าวถึงจุดประสงค์ของการให้ทาน ส่วนมาก คือ ต้องการเกิดในสวรรค์ กำจัดความเห็นแก่ตัว ต้องการเสียสละ ต้องการบำรุงพระศาสนา ต้องการความสุข อนุเคราะห์และตอบแทนบุญคุณ รองลงมา คือ หวังโชคลาภ ทำตามประเพณี หวังความร่ำรวย สงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือคนพิการ และผู้ประสบภัยต่างๆ ส่วนน้อย คือ ทำตามประเพณีที่ปู่ ย่า ตา ยาย เคยทำกันมา

ลักษณะการให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว ยึดหลักการทำบุญโดยในลักษณะ ให้โดยเคารพ ให้ของที่สะอาด มุ่งเน้นสถานที่ คือ วัด ถวายเป็นสังฆทาน ปาฏิบุคลิกทาน ไม่กระทบตนเอง และผู้อื่น เคารพผู้รับทาน ตั้งเป็นกลุ่มช่วยเหลือคนพิการ ช่วยเหลือเด็กผู้ด้อยโอกาส ช่วยเหลือสังคม ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส ลักษณะการให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว จากการสัมภาษณ์มี ๒ ประเด็น คือ ๑) ทำด้วยตนเอง (คือ ถวายด้วยมือตัวเอง) ๒) ให้ผู้อื่นทำแทน (คือ ฝากของทำบุญ) ส่วนมาก ให้ทานด้วยศรัทธา ให้ของที่สะอาด ให้โดยเคารพ ถวายเป็นสังฆทานให้ตามกาล ส่วนน้อย กล่าวถึงลักษณะการให้ทานว่า ให้เพื่อช่วยเหลือสังคม ให้ในวันเกิดตัวเองให้แก่ คนทั่วไปและขอทาน

ชนิดของท่าน สรุปได้ว่า การให้ทานด้วยวัตถุทานนั้น คนในชุมชนบ้านคูบัวส่วนมากชอบที่สุดเพราะทำได้ง่าย และอาศัยวัตถุภายนอกเป็นเครื่องมือ ได้แก่ อามิสทาน รองลงมา คือ ธรรมทาน ได้แก่ การอบรม การสั่งสอนในทางที่ถูกต้อง นอกเหนือจาก วัตถุทาน ดังกล่าวยังมี สร้างโรงครัว หอฉัน สร้างห้องน้ำ ให้ทาน โตะหมูปูชา ธรรมาสน์ บาตร ตาลปัตร ร่ม เป็นต้น

ผู้ให้ทานและผู้รับทาน ส่วนใหญ่มีแนวคิดเป็นอย่างเดียวกันคือ ผู้ให้ทาน ได้แก่ ทายก (ผู้ชาย) ทายิกา (ผู้หญิง) รองลงมา ได้แก่ พระสงฆ์และสามเณร ผู้รับทาน ที่เป็นหลักใหญ่ในพระพุทธศาสนา ปัจจุบัน ได้แก่ พระภิกษุและสามเณร แม่ชี นอกจากนี้ยังมี ประชาชนทั่วไป เช่น คนขอทาน คนพิการ เป็นต้น

แรงจูงใจในการให้ทาน ส่วนมาก หวังประโยชน์ในโลกหน้า เชื่อคำสอนพระพุทธเจ้า ต้องการความสุข รองลงมา เชื่อเรื่องกรรม ต้องการช่วยเหลือสังคมและหวังโชคลาภ

อานิสงส์ของการให้ทาน คือ การกำจัดความตระหนี่ให้หมดสิ้นออกจากตัวเอง และต้องการผลบุญเพื่ออนาคต ทานส่งผลให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ กล่าวคือเมื่อตายไปแล้วเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ทานเป็นเครื่องเกื้อหนุนให้เป็นผู้มีโภคะมาก จนถึงได้บรรลุนิพพาน ส่วนมาก มีผลกับจิตใจ คือความสบาย และได้รับการยกย่องจากสังคม เป็นที่นับถือของชุมชน ร่องลงมา อานิสงส์ที่ได้ คือ การให้ทานนั้นจะได้รับอานิสงส์ตามประเพณี ให้เพื่อเป็นบุญกุศลแก่ตนเอง ส่วนน้อย คือ ประสพโชคลาภบางโอกาสบางครั้ง

ประเพณีการทำบุญให้ทาน ส่วนมากผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำบุญให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว นั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรงก็มี คือ บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕) บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙) บุญสลากภัต หรือบุญข้าวสาก (เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโพนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญออกพรรษา บุญกฐิน ส่วนประเพณี ที่ยังปฏิบัติกันอยู่ของชุมชนชาวอีสาน ฮีต ๑๒ หลายเดือน ของคนในชุมชนบ้านคูบัวนั้น แทบจะไม่มีผู้ทำเหมือนแบบโบราณพาทำกัน

บทที่ ๔

วิเคราะห์การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์

การให้ทานนั้น จัดว่าเป็นหลักธรรมนำมาซึ่งความผูกมิตรไมตรีช่วยเหลือสังคมเป็นธรรมชาติเพื่อชำระจิตใจให้สะอาดเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมายสูงสุดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น ทานจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมมากที่ทราบถึงทุกวันนี้ เพื่อให้ให้เกิดความเข้าใจดีในเรื่องทาน จึงจำเป็นอย่างยิ่งต้องศึกษาความหมาย ความสำคัญของทาน จุดประสงค์ของการให้ทาน ลักษณะของการให้ทาน ชนิดของทาน ผู้ให้ทานและผู้รับทาน แรงจูงใจในการให้ทาน อาณิสสของการให้ทาน ประเพณีทำบุญให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์ ตามลำดับดังต่อไปนี้

๔.๑ ความหมายของทาน

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวโดยสรุปแล้ว ทาน หมายถึง การให้ การให้ธรรมะเป็นทาน การแบ่งปันสิ่งที่เป็นวัตถุและสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุแก่สรรพสัตว์ เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ ตอบแทนและบูชาคุณ ด้วยเจตนา อันบริสุทธิ์โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนนั่นเอง อนึ่ง ยังรวมถึงการให้อภัยด้วย^๑

การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มเป้าหมายส่วนมากกล่าวถึงความหมายของ ทาน คือ การให้ การบริจาค การเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน^๒ รองลงมา ทาน คือ การช่วยเหลือสังคม การสละสิ่งของเพื่อผู้อื่น^๓ ส่วนน้อย กล่าวว่า ทาน หมายถึง การกำจัดความตระหนี่ การช่วยเหลือสังคม การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การลดความเห็นแก่ตัว การบริจาคสิ่งของ การบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น คือ การทำบุญ ทานคือให้ของตัวเองแก่ผู้อื่น การให้สิ่งของแก่ผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือ ผู้เดือดร้อน

^๑ พระสิริมงคลจารย์, มงคลดัตถิณี แปล เล่ม ๓, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗) , หน้า ๖.

^๒ สัมภาษณ์ พระอธิการอุม์ आयुโท, เจ้าอาวาสวัดสามัคคี บ้านหนองบัว ตำบลตูมใหญ่ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐. อ้างแล้ว.

^๓ สัมภาษณ์ นายสมร คงรัมย์, มัคคนายกวัดบัวภิรมย์ บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

การเสียสละ การช่วยเหลือสังคม การสร้างความสัมพันธ์ไมตรีอันดีงามของคนในชุมชน สร้างความสามัคคี สร้างความดีอย่างหนึ่ง อีกทั้งยังสร้างบุญกุศลคุณความดีให้มีในตัวเองอีกทางหนึ่งด้วย^๔

ความหมายของการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งสอดคล้องกันในความหมายของทาน คือ การให้ การบริจาค การเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

๔.๒ ความสำคัญของการให้ทาน

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวโดยสรุป การให้ทานมีความสำคัญเพราะเป็นการบำเพ็ญบุญหรือการทำความดีสำหรับคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือนประการหนึ่ง ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ หายกผู้ต้องการบำเพ็ญบุญต้องเริ่มจากการให้ทาน เพื่อดำเนินไปสู่ศีล และภาวนาในที่สุด การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาตามหลักบุญกิริยาวัตถุจึงเป็นการพัฒนาจิตใจอย่างเป็นขั้นตอน มีความสัมพันธ์สืบเนื่องกันจากระดับที่บุคคลสามารถทำได้โดยง่าย ไปถึงระดับที่ต้องอาศัยความเพียรอย่างแรงกล้า บุคคลผู้สามารถเจริญสมาธิภาวนาจนใจสงบแน่วแน่ควรแก่การงานนั้น จิตใจของบุคคลนั้น ต้องได้รับการฝึกฝนในขั้นการให้ทาน และการรักษาศีลเพื่อขจัดความโลภ ความโกรธ และความหลงอันเป็นรากเหง้าของอกุศลมาเป็นอย่างดี ซึ่งถ้าบุคคลไม่สามารถชำระศีลอันเป็นการบำเพ็ญเพียรทางกายให้บริสุทธิ์ ก็ไม่อาจ จะยังสมาธิภาวนาให้เกิดและไม่อาจจะบรรลุฌาน วิปัสสนา (ญาณ) มรรคและผลใดๆ ได้ ทานในระดับปัจเจกบุคคล จึงเป็นไปเพื่อขจัดความโลภ ความโกรธ และความหลงอันเป็นเหตุเกิดแห่งอกุศลมูล ส่วนทานในระดับสังคม เป็นหลักปฏิบัติการฝึกจิตใจให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการแบ่งปัน ไม่แก่งแย่ง ชิงดีชิงเด่น ไม่ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท เป็นเหตุสร้างความบาดหมางให้แก่คนในสังคม เมื่อทุกคนรู้จักการให้แก่ผู้อื่น ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก และทุกคนจะรู้สึกถึงความปลอดภัยในชีวิตการทำงาน และการใช้ชีวิตที่ไม่ต้องหวาดระแวง ย่อมนำมาซึ่งความสุขทั้งต่อตนเองและสังคม นอกจากทานในระดับสังคมหรือประโยชน์ต่อผู้อื่นแล้ว ในระดับที่สูงขึ้นไป สำหรับผู้ที่มีความเสียสละเพื่อสังคมอย่างยอดเยี่ยม ทานยังเป็นคุณธรรมสำหรับการสร้างบารมีเพื่อการบรรลุคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้นไป ดังเช่น ทานอุปบารมีที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญมาเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร ได้ทรงให้พระนางมัทรีผู้เป็นมเหสี กัณหาและชาลีบุตรธิดาเป็นทานแก่ชุก ซึ่งเป็ทานที่กระทำไ้ยากยิ่ง ทานจึงมีความสำคัญทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และในระดับสังคม

ความสำคัญของการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวถึงความสำคัญของการให้ทานว่า การบริจาทานเป็นการบำรุงพระสงฆ์ผู้สืบทอด

^๔ สัมภาษณ์ นางคิม สวयरูป, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

พระพุทธศาสนา^๕ รองลงมา ให้ความสำคัญของการให้ทานเป็นการสร้างบารมี บำเพ็ญบุญและเป็นเครื่องเกื้อหนุนไปสู่สุคติโลกสวรรค์^๖

ส่วนน้อย ให้ความสำคัญของท่านว่า ท่านมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคม การบริจาคทานเป็นแนวทางปฏิบัติพื้นฐานให้บุคคลเข้าถึงธรรมของพระพุทธเจ้า ท่านย่อมมีผลต่อผู้ให้และผู้รับ ผู้ให้รู้จักการเสียสละ รู้จักการแบ่งปัน รู้ถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ผู้รับรู้ถึงความมีน้ำใจของผู้ให้ การบริจาคทานเป็นการช่วยคนที่เสียชีวิตไปแล้ว^๗

การให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งสอดคล้องกัน ในความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคม การบริจาคทานเป็นแนวทางปฏิบัติพื้นฐานให้บุคคลเข้าถึงธรรมของพระพุทธเจ้า อีกทั้งท่านเป็นเครื่องเกื้อหนุนให้เกิดในสวรรค์ และเป็นผู้มีโชคมาก

๔.๓ จุดประสงค์ของการให้ทาน

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปวัตถุประสงค์ของท่านมีอยู่ ๒ ประการ คือ ให้ทานเพื่อพอกกิเลสในใจของเรา กับให้ทานเพื่อช่วยสงเคราะห์ให้แก่ผู้รับ ทั้งสองอย่างนี้ เป็นบุญด้วยกัน แต่ประการแรกเป็นการทำบุญโดยตรง คือ บุญที่เกิดจากการให้แท้ๆ ส่วนประการที่สองนั้นมุ่งเน้นเพื่อการสงเคราะห์เท่านั้น บุญจะเกิดก็เกิดจากน้ำใจ เมตตา กรุณา อีกชั้นหนึ่งตามเหตุผลดังกล่าวมาแล้วนี้ ทำให้ได้แนวทางปฏิบัติว่า การบำเพ็ญทานนั้นมีจุดมุ่งเน้นหมายถึง ๒ อย่างเท่านั้น คือ เพื่อการอนุเคราะห์หรือสงเคราะห์และบูชา

จุดประสงค์ของการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปได้ว่า ชุมชนบ้านคูบัว กล่าวถึงจุดประสงค์ของการให้ทาน ส่วนมาก คือ ต้องการเกิดในสวรรค์ กำจัดความเห็นแก่ตัว ต้องการเสียสละ ต้องการบำรุงพระศาสนา ต้องการความสุข อนุเคราะห์และตอบแทนบุญคุณ^๘ รองลงมา คือ หวังโชคลาภ ทำตามประเพณี หวังความร่ำรวย

^๕ สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิธรรมาภรณ์, เจ้าคณะอำเภอดุสิต เจ้าอาวาสวัดบ้านโจด ตำบลปะเคียบ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^๖ สัมภาษณ์ นายอ่าน คูเรืองรัมย์, มัคคนายกวัดบัวภิรตย์ บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^๗ สัมภาษณ์ นายอุเทน สร้อยสูงเนิน, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^๘ สัมภาษณ์ พระครูสุจิตตวรเขต, เจ้าคณะตำบลหินเหล็กไฟ เจ้าอาวาสวัดนาหลวง ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

สงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือคนพิการ และผู้ประสบภัยต่างๆ^๙ ส่วนน้อย คือ ทำตามประเพณีที่ปู่ ย่า ตา ยาย เคยทำกันมา^{๑๐}

การให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีความสอดคล้องกัน การบำเพ็ญทานนั้นมีจุดมุ่งเน้นหมายเพียง ๒ อย่างเท่านั้น คือ เพื่อการอนุเคราะห์หรือสงเคราะห์และบูชา

๔.๔ ลักษณะของการให้ทาน

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้ทานคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ลักษณะของการให้ทานของสัตบุรุษนั้นพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ๕ ประการด้วยกัน คือ ทานด้วยศรัทธา ทานโดยเคารพ ทานตามกาลอันควร ทานด้วยจิตอนุเคราะห์ ทานไม่กระทบตนและผู้อื่น^{๑๑} ให้ทานด้วยศรัทธา ให้ทานโดยเคารพ ให้ทานตามกาล ให้ด้วยจิตอนุเคราะห์ ให้ทานไม่กระทบกระทั่งตนและคนอื่น^{๑๒}

ลักษณะของการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปลักษณะการให้ทานมี ๒ ประเด็น คือ ทำด้วยตนเอง (คือ ถวายด้วยมือตัวเอง) ให้ผู้อื่นทำแทน (คือ ฝากของทำบุญ)^{๑๓} ส่วนมาก ให้ทานด้วยศรัทธา ให้ของที่สะอาด ให้โดยเคารพ ถวายเป็นสังฆทานให้ตามกาล^{๑๔} ส่วนน้อย กล่าวถึงลักษณะการให้ทานว่า ให้เพื่อช่วยเหลือสังคม ให้ในวันเกิดตัวเองให้แก่ คนทั่วไปและขอทาน^{๑๕}

การให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะการให้ทานสอดคล้องกัน ๒ ประเด็น คือ ทำด้วยตนเอง (คือ ถวายด้วยมือตัวเอง) ให้ผู้อื่นทำแทน (คือ ฝากของทำบุญ)

^๙ สัมภาษณ์ นายอ่าน คูเรืองรัมย์, มัคคนายกวัดบัวภิรมย์ บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายทองพูน บุชบงค์, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๑๑} อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๔๘/๒๔๔.

^{๑๒} ชัยวัฒน์ อัตพัฒน และคณะ, **หลักการดำรงชีวิตในสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๓), หน้า ๑๖๒.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูกิตติสารประภาส, รองเจ้าคณะอำเภอคูเมือง เจ้าอาวาสวัดโศกนาถ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายสมร คงรัมย์, มัคคนายกวัดบัวภิรมย์ บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายอุเทน สร้อยสูงเนิน, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

๔.๕ ชนิดของทาน

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทานที่กล่าวถึงในพระพุทธศาสนามีหลายประเภท การทำบุญให้ทานจะมีอันสงน้อยมากหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบหลายประการเพราะสิ่งที่ให้ทานมีทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม บุคคลนั้นทั้งผู้รับและผู้ให้พฤติกรรมของบุคคลผู้ให้ ให้โดยไม่เจาะจงเรียกว่า สังฆทาน เจาะจง เรียกปฏิบัติกิจทาน คุณสมบัติของผู้ให้และผู้รับ คุณภาพของสิ่งของที่ให้ เหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่บ่งชี้ถึงความพร้อมแห่งทานในพระพุทธศาสนา แบ่งตามสิ่งที่ให้ทาน มี ๒ ประเภท คือ อามิสทาน หรือวัตถุทาน ได้แก่ การให้วัตถุสิ่งของต่างๆ สรุปรวมเป็นปัจจัย ๔ เป็นกุศลเจตนาที่เกิดขึ้นด้วยความรัก^{๑๖} อามิสทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ การให้ในลักษณะนี้ใครก็ปฏิบัติได้ เป็นการทำได้ง่าย

ชนิดของทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปได้ว่าการให้ทานด้วยวัตถุทานนั้น ชาวพุทธชุมชนบ้านคูบัวส่วนมากชอบที่สุดเพราะทำได้ง่าย และอาศัยวัตถุภายนอกเป็นเครื่องมือ ได้แก่ อามิสทาน^{๑๗} รองลงมา คือ ธรรมทาน ได้แก่ การอบรม การสั่งสอน ในทางที่ถูกต้อง นอกเหนือจากวัตถุทาน ดังกล่าวยังมี สร้างโรงครัว หอฉัน สร้างห้องน้ำ ให้ทาน โต๊ะหมู่บูชา ธรรมาสน์ บาตร ตาลปัตร ร่ม ไม้แขวนผ้า เข็มเย็บผ้า จอบ เสียม เครื่องครัว^{๑๘}

การให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีความสอดคล้องกันในชนิดของการให้ทานด้วยวัตถุทานเพราะทำได้ง่าย และอาศัยวัตถุภายนอกเป็นเครื่องมือ ได้แก่ อามิสทาน

๔.๖ ผู้ให้ทานและผู้รับทาน

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ให้และผู้รับทานในพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้ากำหนดไว้ คือ พุทธบริษัท ๔ ประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ซึ่งมีหน้าที่บำรุงอุปฐาก ผู้ให้ทาน ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ทายก (ผู้ให้ชาย) ทายิกา (ผู้ให้หญิง)^{๑๙} นอกจากนี้องค์ประกอบของทาน ยังมีความสัมพันธ์กับวัตถุที่จะให้ทาน คือ วัตถุต้องเป็นของบริสุทธิ์ คือ ได้มาด้วยความสุจริต ยุติธรรม เจตนาบริสุทธิ์ หมายถึง เจตนาของผู้ให้ บุคคลบริสุทธิ์ หมายความว่า ผู้รับทานต้องเป็นคนดี คือ ตั้งอยู่ในศีลชั้นภูมิของตน^{๒๐}

^{๑๖} อง.ทก. (ไทย) ๒๐/๑๔๒/๑๑๙.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระอธิการอุ่ม อายุโท, เจ้าอาวาสวัดสามัคคี บ้านหนองบัว ตำบลตูมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐. อ้างแล้ว.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายอ่าน คูเรื่องรัมย์, มัคคนายกวัดบัวภิรมย์ บ้านคูบัวคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

^{๑๙} พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, อ้างแล้ว, หน้า ๙๔.

^{๒๐} ปิ่น มุทุกันต์, มงคลชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๒๑๖.

ผู้ให้ทานและผู้รับทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลทั้ง ๖ กลุ่ม ส่วนใหญ่มีแนวคิดเป็นอย่างเดียวกัน คือ ผู้ให้ทาน ได้แก่ ทายก (ผู้ชาย) ทายิกา (ผู้หญิง) รองลงมา ผู้ให้ทาน ได้แก่ พระสงฆ์และสามเณร ที่เป็นหลักใหญ่ในพระพุทธศาสนาปัจจุบัน ได้แก่ พระภิกษุและสามเณร แม่ชี นอกจากนี้ยังมี ประชาชนทั่วไป เช่น คนขอทาน คนพิการ เป็นต้น

การให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ให้ทาน ได้แก่ ทายก (ผู้ชาย) ทายิกา (ผู้หญิง) ผู้ให้ทาน ได้แก่ พระสงฆ์และสามเณร ที่เป็นหลักใหญ่ในพระพุทธศาสนาปัจจุบัน ได้แก่ พระภิกษุและสามเณร แม่ชี

๔.๗ แรงจูงใจในการให้ทาน

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ การให้ทานนั้น ย่อมมีเหตุปัจจัยของการให้ เรียกว่าแรงจูงใจในการให้ บุคคลมีจิตใจ ขวนขวายเพื่อให้ทาน ก็เพราะเกิดจากแรงจูงใจนั่นเอง เหตุแห่งการให้ทานหรือแรงจูงใจในการให้ทาน ดังกล่าวพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้อย่างชัดเจน ๘ ประการ คือ บางคนให้ทานเพราะได้โอกาส พอเหมาะ บางคนให้ทานเพราะความกลัวต่อการถูกติเตียน บางคนให้ทานเพราะคิดว่าเขาได้ให้แก่ตน แล้ว บางคนให้ทานเพราะคิดว่า เขาก็ให้แก่ตน บางคนให้ทานเพราะคิดว่า การให้ทานเป็นการดี บางคนให้ทานเพราะคิดว่าตนหุงหากินเองได้ คนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้การที่เรา หุงหากินเองได้จะไม่ให้ทานแก่ชนเหล่านี้ผู้หุงหากินเองไม่ได้ไม่ควร บางคนให้ทานด้วยคิดว่าเมื่อตนให้ทานนี้ กิตติศัพท์ อันงามย่อมขจรไป บางคนให้ทานเพื่อเป็นเครื่องประดับจิตและปรุ้งแต่งจิต^{๒๑}

แรงจูงใจในการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปส่วนมาก หวังประโยชน์ในโลกหน้า เชื่อคำสอนพระพุทธเจ้า ต้องการความสุข^{๒๒} รองลงมา เชื่อเรื่องกรรม ต้องการช่วยสังคมและหวังโชคลาภ^{๒๓}

ผู้ศึกษาวิจัยจึงสรุปข้อคิดเห็นข้างต้นดังนี้ แรงจูงใจที่ทำให้คนทำทานซึ่งในแต่ละข้อก็เป็นแรงกระตุ้นทางจิต คือ ความมุ่งหวังพัฒนาจิตใจให้ผ่องใสงดงามในกุศล บางข้อก็แสดงแรงกระตุ้นจากภายนอก จากสังคม เช่น ประสบเหตุจึงให้ หรือเห็นผู้ที่ทุกข์ยากกว่าตนจึงให้ เป็นต้น และจากที่กล่าวมา พอจะแสดงให้เห็นว่า ทายกจะให้ทานด้วยเหตุผลใดก็ตาม จะหวังอานิสงส์เป็นความสุขแก่ตน หรือกิเลสในใจ หรือเพราะแรงจูงใจจากสังคมภายนอกองค์ประกอบสำคัญมากที่จะทำให้การทำทานบรรลุผลก็คือ ต้องมีผู้รับทานคือปฏิบัติหาคะมอ

^{๒๑} ที.ปาฎิ. (ไทย) ๑๑/๓๓๖/๓๔๕.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิธรรมารักษ์, เจ้าคณะอำเภอคูเมือง เจ้าอาวาสวัดบ้านโจด ตำบลปะเคียบ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐, อ้างแล้ว.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายณรงค์ชัย บำรุงธรรม, ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

๔.๘ อานิสงส์ของการให้ทาน

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอบางละมุง จังหวัดบุรีรัมย์ อานิสงส์ของการให้ทาน หรือประโยชน์ของการให้ทาน ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “อานิสงส์” ก็คือ ประโยชน์หรือผลที่เกิดจากการให้ทานนั่นเอง ซึ่งจะมีผลเกิดขึ้นทั้งแก่ผู้ให้ทานและผู้รับทาน แต่ถ้าพูดถึงอานิสงส์ของการให้ทานที่จะเกิดขึ้น มีขึ้นแก่ผู้ให้ทานเป็นสำคัญ ผู้ให้ทาน ไม่ว่าจะให้ด้วยเหตุผลประการใดก็ตาม ผู้ให้ ย่อมจะได้รับอานิสงส์ คือ ผลที่เกิดจากการให้ทานนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงประโยชน์ของการให้ทานแล้วมีโกะมาก แก่สุภมาณพโตเถยบุตรว่า การให้ทาน เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ หรือหากมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นผู้มีโกะมาก ดังปรากฏในจุฬามณีวงศ์ว่า “คนที่ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอนที่อยู่อาศัย ประทีปโคมไฟ แก้วสมณะหรือพราหมณ์ เขาตายไปแล้วจะไปสู่สุคติ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นผู้มีโกะมาก”^{๒๔} การให้ทานมีประโยชน์ ๒ ประการ คือ ๑) การให้ทาน เป็นเครื่องเกื้อหนุนให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ กล่าวคือ เมื่อตายไปจะเข้าสู่สุคติโลกสวรรค์ ๒) การให้ทาน เป็นเครื่องเกื้อหนุนให้เป็นผู้มีโกะมาก การให้ทานจะทำให้เป็นผู้มีโกะมากได้อย่างไร เรื่องนี้เราจะพิจารณาจากความจริงที่ปรากฏให้เห็นในชีวิตจริง บางคนเกิดมาในตระกูลที่มีโกะมาก คือ มีทรัพย์สมบัติมาก บางคนเกิดมาแทบไม่มีอะไรจะเลี้ยงชีพ แม้จะดิ้นรนหาอย่างไรก็ไม่พอดำรงชีพ เรื่องนี้เราจะต้องพิจารณาเหตุปัจจัยหลายประการ แต่เหตุปัจจัยตัวหนึ่งที่ปรากฏในพุทธดำรัสนี้ คือ การให้ทาน นอกจากนี้ ประโยชน์ของการให้ทาน แบ่งเป็น ๒ ตามประเภทแห่งทาน คือ ประโยชน์ของอามิสทาน และประโยชน์ของธรรมทาน

อานิสงส์ของการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอบางละมุง จังหวัดบุรีรัมย์ส่วนมาก มีผลกับจิตใจ คือความสบาย และได้รับการยกย่องจากสังคม เป็นที่นับถือของชุมชน รองลงมา อานิสงส์ที่ได้ คือ การให้ทานนั้นจะได้รับอานิสงส์ตามประเพณี ให้เพื่อเป็น บุญกุศลแก่ตนเอง รองลงมา อานิสงส์ที่ได้คือ การให้ทานนั้นจะได้รับอานิสงส์ตามประเพณี ให้เพื่อเป็น บุญกุศลแก่ตนเอง ส่วนน้อย คือประสบโชคลาภบางโอกาสบางครั้ง และการให้ทานเป็นเครื่องเกื้อหนุนให้ไปสุคติโลกสวรรค์ และให้เป็นผู้มีโกะมาก

อานิสงส์จากการให้ทาน ที่จะนำไปใช้ในการทำวิจัยเรื่องศึกษาการให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอบางละมุง จังหวัดบุรีรัมย์ อานิสงส์จาก การให้ทาน คือให้อายุวรรณะ ความสุข กำลัง และปฏิภาณ ให้อายุ คือ ให้อายุยืน ให้อายุวรรณะคือ ให้อายุวรรณะผ่องใส ให้ความสุข คือ ให้ความสุขกายสุขใจ ให้อายุวรรณะคือ ให้อายุวรรณะผ่องใส ให้ความฉลาดในการผูกและในการแก้ คือ ให้อายุวรรณะผ่องใส ให้อายุวรรณะผ่องใส มีอานิสงส์ของทานว่า “ผู้ให้ของ ที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ให้ของ ที่เลิศ ย่อมได้ของที่เลิศ ผู้ให้ของ ที่ดี ย่อมได้ของที่ดี ผู้ให้ของ ที่ประเสริฐ ย่อมเข้าถึงสถานที่ประเสริฐ ย่อมบังเกิด ณ สถานที่ใด ย่อมมีอายุยืน มียศ” การให้ทาน จัดเป็นหนึ่งในวิธีทำบุญตามหลักของพระพุทธศาสนา และถือเป็นบันได ขั้นแรกของการทำบุญเพื่อ ขัดเกลาจิตใจ ซึ่งการให้ทานจะก่อให้เกิดอานิสงส์มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจที่เรามีต่อทฤษฎีนี้ ที่มุ่งหวังจะให้ผู้อ่านและ

^{๒๔} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๕๔/๓๕๓.

ชาวพุทธทั่วไปมีความเข้าใจในเรื่อง "การให้ทาน" ที่ถูกต้องตามหลักการและความหมายอันแท้จริงที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ ผู้ที่เข้าใจ "กฎแห่งทาน" หรือ "กฎแห่งการให้" อย่างถ่องแท้ ย่อมจะเป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางจิตใจที่เบิกบาน เรียนรู้ที่จะมีความสุขจากการเป็น "ผู้ให้" มากกว่าการเป็น "ผู้รับ" ซึ่งพื้นฐานทางจิตใจเช่นนี้ พุทธศาสนาสันนิษฐานว่าจะเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการทำบุญและปฏิบัติธรรมในขั้นสูงเพื่อสร้างความสุขที่แท้จริงให้เกิดแก่ตนเองและโลกทั้งโลก^{๒๕}

๔.๙ ประเพณีการทำบุญให้ทาน

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในส่วนประเพณีการทำบุญให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ที่ปรากฏให้เห็นซึ่งจัดเป็นหนึ่งในวิธีทำบุญตามหลักของพระพุทธศาสนา และถือเป็นบันไดขั้นแรกของการทำบุญเพื่อขัดเกลาจิตใจให้เบาบาง เช่น บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕) บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙) บุญสลากภัต หรือบุญข้าวสาก (เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโพนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญออกพรรษา บุญกฐิน

ประเพณีการทำบุญให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ การสัมภาษณ์ชาวพุทธชุมชนบ้านคูบัว ยังมีประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง อันถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทำบุญให้ทานตามกาลสมัย คือ ฮีต ๑๒ คือ การทำบุญประจำเดือน แต่การทำบุญประจำเดือนของคนชุมชนบ้านคูบัวนั้น แต่อดีตของการตั้งหมู่บ้านเป็นต้นมา บรรพบุรุษหรือคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนกล่าวว่า บางเดือนนั้นไม่เคยทำ มีแต่หมู่บ้านใกล้เคียงเท่านั้นที่จัด ส่วนคนในชุมชนเองมีแต่ไปร่วมบุญบ้างเป็นบางครั้ง^{๒๖} ส่วนมากผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำบุญให้ทานตามประเพณี ที่ยังปฏิบัติกันอยู่ คือ บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕) บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙) บุญสลากภัต หรือบุญข้าวสาก (เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโพนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญออกพรรษา บุญกฐิน^{๒๗} ส่วนประเพณี ที่ยังปฏิบัติกันอยู่ของชุมชนชาวอีสาน ฮีต ๑๒ หลายเดือน ของคนในชุมชนบ้านคูบัวนั้น แทบจะไม่มีผู้ทำเหมือนแบบโบราณพากัน^{๒๘}

สรุปตามความเห็นของผู้วิจัยที่ได้กล่าวถึงประเพณีการทำบุญให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว นั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรงก็มีคือนั้นคือ บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕) บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙) บุญสลากภัต หรือ บุญข้าวสาก

^{๒๕} พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), กฎแห่งทาน : ทำหนึ่งได้ร้อย ทำร้อยได้ล้าน, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์กรีนปัญญาญาณ), ม.ป.ป. หน้า ๓๕

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางชม คงรัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางมะณี สวยรูป, อุบาสิกบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายนางพร เดชกุลรัมย์, อุบาสกบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐,

(เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโพนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญออกพรรษา บุญกฐิน ซึ่งยังปฏิบัติกันเป็นประจำ

ตาราง ๑.๑ ศึกษาการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ด้านเนื้อหา	การให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท	การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
๑. ความหมายของทาน	การให้ การให้ธรรมะเป็นทาน การสงเคราะห์ การให้อภัยทาน	การแบ่งปัน การบริจาค การเสียสละ การช่วยเหลืองานสังคม
๒. ความสำคัญของทาน	เป็นการบำเพ็ญบุญหรือการทำความดี	การสร้างบารมี ผู้ให้รู้จักการเสียสละ รู้จักการแบ่งปัน
๓. จุดประสงค์ของการให้ทาน	ให้ทานเพื่อพอกกิลเลสในใจของเรา กับให้ทานเพื่อช่วยสงเคราะห์ให้แก่ผู้รับ	ต้องการเกิดในสวรรค์ กำจัดความเห็นแก่ตัว ต้องการเสียสละหวังโซคลาภ
๔. ลักษณะของการให้ทาน	ให้ด้วยศรัทธา ให้โดยเคารพ ให้ตามกาลอันควร ให้ด้วยจิตอนุเคราะห์ ให้ไม่กระทบตนและผู้อื่น	ให้โดยเคารพ ให้ของที่สะอาด ๑. ทำด้วยตนเอง (คือ ถวายด้วยมือตัวเอง) ๒. ให้ผู้อื่นทำแทน (คือ ฝากของทำบุญ)
๕. ชนิดของทาน	แบ่งตามสิ่งที่ให้ แบ่งตามพฤติกรรมที่ให้ แบ่งตามเจตนาที่ให้ แบ่งตามองค์ประกอบของทาน แบ่งตามคุณภาพของวัตถุทาน	การให้ทานด้วยวัตถุทาน มีหลายชนิด ให้ข้าว น้ำ เสื้อผ้า ให้การช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน เป็นต้น
๖. ผู้ให้ทานและผู้รับทาน	พุทธบริษัท ๔ ประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา	ทายก (ผู้ชาย) ทายิกา (ผู้หญิง) พระภิกษุและสามเณร แม่ชี นอกจากนี้ยังมี ประชาชนทั่วไป เช่น คนขอทาน คนพิการ เป็นต้น

๗. แรงจูงใจในการให้ทาน	ความมุ่งหวังพัฒนาจิตใจให้ผ่องใส งดงามในกุศล หวังอานิสงส์เป็น ความสุขแก่ตน หรือชำระกิเลสใน ใจให้เบาบางลง	หวังประโยชน์ในโลกหน้า เชื่อ คำสอนพระพุทธเจ้า ต้องการ ความสุข เชื่อเรื่องกรรม ต้องการ ช่วยสังคมและหวังโชคลาภ
๘. อานิสงส์ของการให้ทาน	ให้อายุ คือ ให้มีอายุยืน ให้วรรณะ คือ ให้ผิวพรรณ ผ่องใส ให้ ความสุขคือให้ความสุขกายสุขใจ ให้กำลังคือ กำลังกาย ส่วนให้ ปฏิภาณคือ ให้ความฉลาดในการ ผูกและในการแก้คือให้ไหวพริบ ปฏิภาณนั่นเอง	รู้สึกสบายกายสบายใจ และได้รับ การยกย่องจากสังคม เป็นที่นับถือ ของชุมชน เพื่อเป็นบุญกุศลแก่ ตนเอง ทำให้มีความสุข
๙. ประเพณีการทำบุญให้ ทาน	การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การถวายผ้าอาบน้ำฝน การทำบุญ อุทิศ บุญกฐิน บุญข้าวสาก	การทำบุญให้ทานตามประเพณีที่ยัง ปฏิบัติกันอยู่ เช่น วันธรรมะสวน บุญสงกรานต์ บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญสลากภัต หรือบุญข้าวสาก (เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโฉนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญกฐิน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงการทำบุญให้ทานในประเด็นของความหมาย ความสำคัญของทาน จุดประสงค์ของทาน ลักษณะการให้ทาน ชนิดของทาน ผู้ให้ทานและผู้รับทาน แรงจูงใจในการให้ทาน อานิสงส์ของการให้ทาน และประเพณีการทำบุญให้ทาน ของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พอสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ศึกษาการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ผลสรุปดังนี้

ความหมายของทาน ทาน หมายถึง การให้ การให้ธรรมะเป็นทาน การแบ่งปันสิ่งที่เป็นวัตถุและสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุแก่สรรพสัตว์ เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ ตอบแทนและบูชาคุณ ด้วยเจตนา อันบริสุทธิ์โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนนั่นเอง อนึ่งยังรวมถึงการให้อภัยด้วย

การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวว่า ทาน หมายถึง การให้ การบริจาค การเสียสละ การกำจัดความตระหนี่ การช่วยสังคม การช่วยผู้ด้อยโอกาส

ความสำคัญของทาน การให้ทานมีความสำคัญเพราะเป็นการบำเพ็ญบุญหรือการทำความดีสำหรับคนหรือผู้ครองเรือนประการหนึ่ง ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ทายกผู้ต้องการบำเพ็ญบุญต้องเริ่มจากการให้ทาน เพื่อดำเนินไปสู่ศีล และภาวนาในที่สุด การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาตามหลักบุญกิริยาวัตถุจึงเป็นการพัฒนาจิตใจอย่างเป็นขั้นตอน มีความสัมพันธ์สืบเนื่องกันจากระดับที่บุคคลสามารถทำได้โดยง่าย ไปถึงระดับที่ต้องอาศัยความเพียรอย่างแรงกล้า ทานในระดับปัจเจกบุคคล จึงเป็นไปเพื่อขจัดความโลภ ความโกรธ และความหลงอันเป็นเหตุเกิดแห่งอกุศลมูล ส่วนทานในระดับสังคม เป็นหลักปฏิบัติการฝึกจิตใจให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการแบ่งปัน ไม่แก่งแย่ง ซึ่งดีซึ่งเด่น ไม่ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท เป็นเหตุสร้างความบาดหมางให้แก่คนในสังคม เมื่อทุกคนรู้จักการให้แก่ผู้อื่น ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก และทุกคนจะรู้สึกถึงความปลอดภัยในชีวิต การงาน และการใช้ชีวิตที่ไม่ต้องหวาดระแวง ย่อมนำมาซึ่งความสุขทั้งต่อตนเองและสังคม นอกจากทานในระดับสังคมหรือประโยชน์ต่อผู้อื่นแล้ว ในระดับที่สูงขึ้นไป สำหรับผู้ที่มีความเสียสละเพื่อสังคมอย่างยอดเยี่ยม ทานยังเป็นคุณธรรมสำหรับการสร้างบารมีเพื่อการบรรลุคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้นไป ดังเช่น ทานอุปัชฌาย์ที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญมาเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร

ได้ทรงให้พระนางมัทรีผู้เป็นแม่เลี้ยง กัณหา และชาลีบุตรธิดาเป็นทานแก่ชุก ซึ่งเป็นทานที่กระทำได้ยากยิ่ง ทานจึงมีความสำคัญทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และในระดับสังคม

ส่วนความสำคัญของการให้ทานของคนบ้านคูบัว กล่าวถึงความสำคัญของการให้ทานว่าการบริจาคทานเป็นการบำรุงพระสงฆ์ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา การให้ทานเป็นการสร้างบารมี ทานมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคม การบริจาคทานเป็นแนวทางปฏิบัติพื้นฐานให้บุคคลเข้าถึงธรรมของพระพุทธเจ้า ทานย่อมมีผลต่อผู้ให้และผู้รับ ผู้ให้รู้จักการเสียสละ รู้จักการแบ่งปัน รู้ถึงความเดือนร้อนของผู้อื่น ผู้รับรู้ถึงความมีน้ำใจของผู้ให้ การบริจาคทานเป็นการช่วยคนที่เสียชีวิตไปแล้ว

จุดประสงค์การให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มีปรากฏให้ได้ศึกษาในพระสูตรต่างๆ รวมทั้งในมังคลัตถปิณีที่ได้กล่าวถึงจุดประสงค์การให้ทานไว้ ๒ ประการ คือ ให้เพื่ออนุเคราะห์ คือ การช่วยเหลือสงเคราะห์คนยากไร้ด้วยความสงสารมีจิตเมตตา ไม่หวังผลตอบแทนจากสิ่งที่ตนให้ไป ให้เพื่อบูชาคุณ คือ ผู้ทำอุปัฏฐากแก่ตน ส่วนจุดประสงค์ของการให้ทานของคนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ คือ ต้องการเกิดในสวรรค์ กำจัดความเห็นแก่ตัว ต้องการเสียสละ ต้องการบำรุงพระพุทธศาสนา ต้องการความสุข อนุเคราะห์และตอบแทนบุญคุณ หวังโชคลาภ ทำตามประเพณี หวังความร่ำรวย สงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ช่วยเหลือคนพิการ และผู้ประสบภัยต่างๆ ทำตามประเพณีที่ปู่ ย่า ตา ยาย เคยทำกันมา ความเหมือนกัน คือ ให้เพื่ออนุเคราะห์ ให้เพื่อบูชาคุณ ส่วนที่แตกต่างกัน คือ เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อในท้องถิ่นที่ปู่ ย่า ตา ยาย เคยทำกันมา คือ ยึดติดในคนโบราณ

ลักษณะของการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ๕ ประการ ดังนี้ ให้ทานด้วยศรัทธา คือ การให้ด้วยเชื่อว่าผลของการให้ทานนั้นมีประโยชน์เกื้อกูลแก่คนอื่นผู้ให้มีจิตใจดี เบิกบานและอิ่มใจเมื่อให้ทานแล้ว ให้ทานโดยเคารพ คือ ให้ด้วยการนอบน้อมอ่อนละมุนละม่อม ให้ด้วยวาจาไพเราะอ่อนหวาน และให้ด้วยน้ำใจอ่อนน้อม ให้ทานตามกาล คือ ให้ในกาลอันสมควร เช่น ถวายผ้าอาบน้ำฝนในฤดูการเข้าพรรษาหรือเวลาออกพรรษาถวายผ้าจำนำพรรษา ให้ด้วยจิตอนุเคราะห์ คือ ให้เกื้อหนุนโอบอ้อมอารีเมตตา และให้อุดหนุนเอื้อเฟื้อช่วยเหลือด้วยกรุณา ให้ทานไม่กระทบกระทั่งตนและคนอื่น คือ ให้ตามกำลังของตนที่มีอยู่และไม่ต้องรบกวนของคนอื่นมาให้ทานส่วนลักษณะของการให้ทานของคนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้ บางคนให้ด้วยศรัทธาให้ของที่สะอาด ให้ร่วมกับผู้อื่น ให้ลำพังตนเอง ให้ผู้อื่นทำแทน ให้เป็นปัจจัย ให้โดยไม่เจาะจง ให้โดยไม่กระทบผู้อื่น ให้โดยเคารพ ให้ของที่สะอาด มุ่งเน้นสถานที่ คือ วัดถวายเป็นสังฆทาน ปาฏิบุคลิกทาน ไม่กระทบตนเองและผู้อื่น เคารพผู้รับทาน ตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือคนพิการ เด็กผู้ด้อยโอกาส ช่วยสังคมทุกอย่างเมื่อมีโอกาส

ชนิดของทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทที่สำคัญมี ๒ ประเภท คือ อามิสทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ การให้ในลักษณะนี้ใครก็ปฏิบัติได้ เป็นการทำได้ง่าย ในสังคมชาวพุทธ มีให้ข้าว น้ำ ยารักษาโรค เป็นต้น และทรัพย์สินเงินทองภายนอก ทั้งที่เป็นของที่รักมาก เช่น อวัยวะ เลือดเนื้อ แขน ขา ดวงตา และวัตถุที่หวงแหนที่สุด คือ การสละชีวิต ธรรมทาน ได้แก่ การให้ธรรมเป็นทาน คือ แนะนำสั่งสอนให้ผู้อื่นตั้งอยู่ในธรรมหรือกล่าวธรรม ให้ความรู้ ความถูกต้องดีงาม คำสอนมุ่งเน้นให้นำไปปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง ส่วนชนิดของการให้ทานของคนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ให้เป็นทานส่วนมากเป็นอามิสทาน ได้แก่ ข้าว ผลไม้ผัก ปลา เนื้อสัตว์

ขนม น้ำดื่ม น้ำเปล่า น้ำผลไม้ น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ผ้านุ่ง ผ้าห่ม ผ้าเช็ดตัว จีวร สบง ผ้าอาบ น้ำฝน รองเท้า พวงมาลัย ไม้ดอกไม้ประดับ ต้นไม้ใบ ต้นไม้ออกผล ดอกไม้หอม ของหอม ธูปหอม เทียน น้ำอบน้ำหอม แป้งเจิม สบู่ ยาสีฟัน เครื่องย้อม นอกนี้ยังสร้าง อุโบสถ กุฏิ วิหาร ศาลา ส่วนธรรมทาน ก็มีเหมือนกัน

ความเหมือนกันชนิดของทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท สรุปลงในปัจจัย ๔ อย่าง ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งจัดเป็นอามิสทาน ส่วนธรรมทาน ก็เหมือนกัน คือการแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาแต่มุ่งเน้นต่างกัน คือ พุทธกาลมุ่งความหลุดพ้น บรรลุธรรม ส่วนการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ปัจจุบัน มุ่งให้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุข ส่วนความแตกต่างชนิดของทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทสมัยพุทธกาล มุ่งวัตถุทานที่หาได้ตามสภาพแวดล้อม ในสมัยนั้น ส่วนการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ปัจจุบันวัตถุทานมีความหลากหลายตามค่านิยมของผู้บริโภคเช่น เครื่องอุปโภคบริโภคที่สำเร็จรูปมากขึ้น

ผู้ให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เรียกว่า ทายก (ผู้ให้ชาย) ทายิกา (ผู้ให้หญิง) คุณสมบัติของทายก คือ ก่อนให้ก็มีใจดี ขณะให้ก็มีจิตใจเลื่อมใส เมื่อให้แล้วก็ใจชื่นบานมีความ ยำเกรงในผู้รับ และอุปัฏฐากบำรุง ส่วนผู้ให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ปัจจุบัน ก็เหมือนกัน ผู้ให้ทาน ได้แก่ ทายก (ผู้ชาย) ทายิกา (ผู้หญิง) ผู้ให้ทานได้แก่ พระสงฆ์และสามเณรที่เป็นทั้งผู้และผู้รับ ประชาชนทั่วไป ไม่มีความแตกต่างกัน ระหว่างผู้ให้และผู้รับทั้งการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและการให้ทานของคนชุมชน บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ปัจจุบัน แม้พระพุทธศาสนาจะล่วงมาแล้ว เป็นเวลานานก็ตาม

ผู้รับทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทเรียกว่า ปฏิคาหก (ผู้รับ) จะเป็นบุคคลดีมา กดิน้อยหรือเลวอะไรก็ตาม ทานนั้นมันก็ต่างๆ กัน มีองค์ ๓ คือ เป็นผู้ปราศจากราคะ เป็นผู้ปราศจาก โทสะ เป็นผู้ปราศจากโมหะ หรือเป็นพระอริยบุคคล เมื่อผู้ให้ผู้รับมีคุณสมบัติดังกล่าวย่อมได้รับผลบุญ คือ ความสุข ส่วนผู้รับทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจุบันได้แก่ พระภิกษุและสามเณรแม่ชี คนขอทาน คนพิการ และสัตว์เดรัจฉานเป็นต้น ความเหมือนก็คือ ผู้รับทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ปัจจุบัน คือ พระภิกษุสงฆ์เป็นสำคัญ ตลอดทั้ง สมณพราหมณ์ (นักบวชลัทธิต่างๆ) ในสมัยนั้น จะต่างกันบ้าง คือ ผู้รับทานซึ่งเป็นพระสงฆ์ สมัยปัจจุบันเป็นสมมติสงฆ์ แม้จะมีอริยสงฆ์อยู่บ้างก็น้อย หรือแทบไม่มีเลย

แรงจูงใจในการให้ทานนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท อย่างชัดเจน ๘ ประการ คือ บางคนให้ทานเพราะได้โอกาสพอเหมาะ บางคนให้ทานเพราะความกลัว ต่อการถูกติเตียน บางคนให้ทานเพราะคิดว่าเขาได้ให้แก่ตนแล้ว บางคนให้ทานเพราะคิดว่า เขาจัก ให้แก่ตน บางคนให้ทานเพราะคิดว่าการให้ทานเป็นการดี บางคนให้ทานเพราะคิดว่าตนหุงหากิน เองได้ คนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้ การที่เราหุงหากินเองได้จะไม่ให้ทานแก่คนเหล่านี้ผู้หุงหากินเอง

ไม่ได้ไม่ควร บางคนให้ทานด้วยคิดว่าเมื่อตนให้ทานนี้ กิตติศัพท์อันงามย่อมขจรไป บางคนให้ทานเพื่อเป็นเครื่องประดับจิตและปรุงแต่งจิต ขณะเดียวกันพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสถึงแรงจูงใจในการให้ทาน ในอัฐกนิบาต อังคุตตรนัยไว้อีก ๘ ประการ ดังนี้ บางคนให้ทานเพราะความชอบ บางคนให้ทานเพราะความชัง บางคนให้ทานเพราะความหลง บางคนให้ทานเพราะความกลัว บางคนให้ทานเพราะคิดว่าพ่อและปู่เคยให้ทาน บางคนให้ทานเพราะคิดว่า หลังจากตายแล้วจักไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์บางคนให้ทานเพราะคิดว่าจิตย่อมผ่องใส เกิดความชื่นชมโสมนัสบุคคล บางคนให้ทานเพื่อเครื่องประดับจิตและปรุงแต่งจิต

ส่วนแรงจูงใจในการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจุบัน มีสาเหตุจาก เชื้อคำสอนของพระพุทธเจ้า ต้องการความสุข ต้องการไปเกิดบนสวรรค์ เชื้อนรก-สวรรค์ ต้องการช่วยสังคม หวังประโยชน์ในปัจจุบัน หวังประโยชน์ภายหน้า เชื้อเรื่องกรรม ต้องการช่วยสังคมและหวังโชคลาภ

จึงกล่าวได้ว่าแรงจูงใจในการทำบุญให้ทานทั้งในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจุบันนั้น มีสาเหตุเหมือนกันตามที่ปรากฏในพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ คือมุ่งประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทพระพุทธองค์ได้ตรัสถึงอานิสงส์ของท่านในระดับพื้นฐานไว้ ๕ ประการ คือ ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักที่พอใจของคนหมู่มาก สัตบุรุษผู้สงบยอมคบหาผู้ให้ทาน กิตติศัพท์อันงามของผู้ให้ทานย่อมขจรไป ผู้ให้ทานย่อมไม่ห่างเหินจากธรรมของคฤหัสถ์ ผู้ให้ทานหลังจากตายแล้วย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ที่กล่าวมาทั้งหมดการให้ทานที่สมบูรณ์ครบถ้วน จะมีผลมากอานิสงส์มาก ย่อมขึ้นอยู่กับ วัตถุสัมปทา ถึงพร้อมแห่งวัตถุในที่นี้หมายถึงผู้รับ คือ ปฏิภาทกเป็นทักษิณียบุคคล ผู้มีความพร้อมพร้อมด้วยคุณธรรม ยังมีคุณธรรมสูงมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ทานของผู้บริจาคแล้วมีผลมากขึ้นเท่านั้น อย่างเช่น บุคคลผู้เป็นพระอรหันต์หรือพระอนาคามีผู้เข้านิโรธสมาบัติได้ ปัจจัยสัมปทา คือความถึงพร้อมแห่งปัจจัย ในที่นี้หมายถึงสิ่งของที่จะนำมาทำทาน ต้องได้มาอย่างบริสุทธิ์โดยชอบธรรม เจตนาสัมปทา ถึงพร้อมแห่งเจตนา ในที่นี้หมายถึงมีเจตนาดี คือต้องมีเจตนาดี ทั้ง ๓ กาล คือ บุพเพเจตนา เจตนาก่อนให้ คือตั้งแต่ตอนแรก เริ่มต้นก็ตั้งใจดี มีความเลื่อมใส จิตใจเบิกบาน และตั้งใจจริง แข็งแรง มีศรัทธามาก ต่อไป มุญจนเจตนา ขณะถวายก็จริงใจจริงจังตั้งใจทำความเบิกบานผ่องใส มีปัญญา รู้เข้าใจ อปราปรเจตนา ถวายไปแล้ว หลังจากนั้นระลึกขึ้นเมื่อไรจิตใจก็เบิกอ้อมผ่องใส ว่าที่เราทำไปนี้ดีแล้ว ทานนั้นเกิดผลเป็นประโยชน์

คนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์เชื่อและศรัทธาในพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไม่ได้ย่อหย่อนไปกว่าพุทธศาสนิกชนในภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศไทย แม้ว่าความเชื่อเรื่องผู้ให้ทานหลังจากตายแล้วย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์ หรือผู้ที่ไม่ทำบุญให้ทาน ตายแล้วจะไปตกนรก จะยังไม่ปรากฏชัดเจนเกี่ยวกับความเชื่อ แต่คนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ก็ได้ละเลยต่อความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี คือยังทำบุญให้ทานปัจจัย ๔ ถวายแต่ภิกษุสงฆ์ตลอดมา

ส่วนอานิสงส์ของการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ถึงแม้จะไม่มีลักษณะผู้รับผลที่ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมแต่ก็ส่งผลดีในด้านจิตใจและได้รับการยกย่องนับถือจากสังคมทำให้เกิดความสุข ทานส่งผลให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ กล่าวคือ เมื่อตายไปแล้วเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ทานเป็นเครื่องเกื้อหนุนให้เป็นผู้มีโภคะมาก โดยความเป็นจริงของการกระทำนั้น เป็นการบำรุงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนก็เป็นอานิสงส์ของทานเช่นกัน

เมื่อกล่าวถึงประเพณีการทำบุญให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทที่เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นส่วนหนึ่งของการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ คือ ฮีต ๑๒ คือ การทำบุญประจำเดือน แต่การทำบุญประจำเดือนของคนชุมชนบ้านคูบัวนั้น แต่อดีตของการตั้งหมู่บ้านเป็นต้นมา บรรพบุรุษหรือคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน กล่าวว่า บางเดือนนั้นไม่เคยทำ มีแต่หมู่บ้านใกล้เคียงเท่านั้นที่จัด ส่วนคนในชุมชนเอง มีแต่ไปร่วมบุญบ้างเป็นบางครั้ง ประเพณีพื้นบ้านที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนหนึ่งของการทำบุญให้ทานตามกาลสมัย ประเพณีที่ยังปฏิบัติกันอยู่ คือ บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕) บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙) บุญสลากภัต หรือ บุญข้าวสาก (เดือน ๑๐) ชุมชนบ้านคูบัว เรียกทำบุญโพนตา เพราะเป็นคนชุมชนเขมร บุญออกพรรษา บุญกฐิน

จากการศึกษาข้อมูลผู้วิจัยมีความเห็นว่าประเพณีการทำบุญให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทที่คนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันนี้ ที่กล่าวถึงเพราะมีประเพณีหลายอย่างที่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา เช่น บุญเข้าพรรษา บุญข้าวสาก (ทำบุญโพนตา) บุญออกพรรษา บุญกฐิน บุญเข้ากรรม เป็นต้น

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ศึกษาการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาวิจัยเพิ่มเติม ดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปปฏิบัติ

๑) การให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ทาน คือ การให้ การให้ธรรมะเป็นทาน การสงเคราะห์ การให้อภัยทาน เป็นการบำเพ็ญบุญหรือการทำความดี ให้ทานเพื่อฟอกกิเลสในใจของเรา กับให้ทานเพื่อช่วยสงเคราะห์ให้แก่ผู้รับ โดยมีลักษณะการให้ด้วยศรัทธา ให้โดยเคารพ ให้ตามกาลอันควร ให้ด้วยจิตอนุเคราะห์ ให้ไม่กระทบตนและผู้อื่น

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ เพื่อจะได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีเป้าหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) การให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า คนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีความรู้ความเข้าใจในการทำบุญให้ทานมากขึ้น ปฏิบัติถูกต้องตามหลักพุทธบัญญัติ ทั้งในด้านอามิสทาน ได้แก่ วัตถุสิ่งของต่างๆ ที่ให้ทาน และธรรมทาน ซึ่งเป็นยอดของการให้ทาน เพราะเป็นการให้สิ่งที่มีมนุษย์เกิดสัมมาทิฐิดำเนินชีวิตถูกต้องตามทำนองคลองธรรมไม่ถลำพลาด

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามหลักพุทธบัญญัติ ลดความเห็นแก่ตัว บรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์ในชุมชน สร้างความสามัคคี สร้างความดีอย่างหนึ่ง

๓) ศึกษาวิเคราะห์การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการทำบุญให้ทานมากยิ่งขึ้น ปฏิบัติถูกต้องตามหลักพุทธบัญญัติ นอกจากนี้ ยังได้ทราบถึงวิธีการให้ทาน วัตถุทานที่คนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ยึดปฏิบัติต่อกันมาตามประเพณีและจารีต ซึ่งได้รับอิทธิพลทางศาสนาเป็นพื้นฐาน

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ โดยที่ พระสงฆ์ อุบาสก-อุบาสิกา ควรให้ความสำคัญต่อการให้ทานในวันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชน เวลาที่มีประเพณีงานบุญต่างๆ ควรชักชวนเยาวชนให้ร่วมกิจกรรมที่สำคัญ คือ หน่วยงานของภาครัฐจะต้องมีนโยบายกระตุ้นเรื่องการทำบุญวันสำคัญต่างๆ ให้ชัดเจน เช่น วันพระ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น หน่วยงานของรัฐ เช่น อ.บ.ต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครูในโรงเรียน ควรส่งเสริมสนับสนุนเยาวชน อุบาสก-อุบาสิกา ให้ร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ โดย พระสงฆ์ อุบาสก-อุบาสิกา หน่วยงานของรัฐ และผู้มีอำนาจ ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การทำบุญให้ทานจึงจะมีประโยชน์ต่อคนในชุมชน และปฏิบัติได้ถูกต้องสืบไป

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้พบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาวิจัยเพิ่มเติม ดังนี้

๑. ศึกษาทัศนคติการให้ทานของชาวพุทธมหายานในไทยและต่างประเทศ
๒. ศึกษาการบำเพ็ญทานบารมีของพระโพธิสัตว์
๓. ศึกษาเปรียบเทียบการให้ทานของชาวพุทธเถรวาทในไทยและต่างประเทศ
๔. ศึกษาวิเคราะห์ความหมาย รูปแบบ และวิธีการให้ทานตามหลัก วิเจยย ทานํ ของพระพุทธศาสนาเถรวาท

บรรณานุกรม

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาหมัฏฐราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมัฏฐราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กองตารา มหาหมัฏฐราชวิทยาลัย. อธิบายบาลีไวยากรณ์ (นามกิต্ত์และกิริยากิต্ত์). พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมัฏฐราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

ชัยวัฒน์ อัทธพันธ์ และคณะ. หลักการดำรงชีวิตในสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๓.

ธรรมรักษา. พระไตรปิฎก ฉบับชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : สติ, ๒๕๔๐.

ปิ่น มุทุกันต์, พ.อ., คำบรรยายพุทธศาสตร์ ภาคที่ ๓ ฉบับทดลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กมลการพิมพ์, ๒๕๒๗.

_____. มงคลชีวิตภาคที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พัฒนาคะการพิมพ์, ๒๕๐๖.

_____. ประมวลศัพท์ศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรการพิมพ์, ๒๕๒๗.

ปิยโสภณ. อภัยทาน. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป.

พุทธทาสภิกขุ. พุทธศาสนากับคนรุ่นใหม่และสังคมไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๒๕.

พระชาย วรธมโม. ฉลาดทำบุญ. พิมพ์ครั้งที่ ๕๖, กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, ๒๕๔๙.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). กฎแห่งกรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมัฏฐราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ). การให้ทานที่ไม่ต้องเสียเงินแล้วยังได้นิพพาน. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๕๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). กฎแห่งทาน : ทำหนึ่งได้ร้อย ทำร้อยได้ล้าน. นนทบุรี : สำนักพิมพ์กรีนปัญญาญาณ, ม.ป.ป.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **ธรรมนุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวายจำกัด, ๒๕๕๐.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๑.

_____. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาสุวิทย์ วิชูเชสโก. **ทานกัฏฐการแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิธรรมกาย, ๒๕๕๑.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). **ธรรมปริทรรศน์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มхамกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต). **อุทยานบุญ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ภูมิธรรม, ๒๕๔๘.

พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ. **มงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า**. กรุงเทพมหานคร : ชมรมพุทธศาสตร์สากล, ๒๕๔๕.

พระสิริมงคลจารย์. **มงคลกถาปิณี แปล เล่ม ๓**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มхамกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

วศิน อินทสระ. **พระไตรปิฎก ฉบับที่เข้าใจแล้ว**. พิมพ์ครั้งที่ ๙, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๓.

_____. **สวรรค์นรกบุญบาป**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมดา, ๒๕๔๕.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. **ทศบารมี ทศพิธราชธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ , ๒๕๓๒.

_____. **วิธีสร้างบุญบารมี**. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๕๑.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **สารานุกรมพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มхамกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘

อร่าม อินพุ่ม. **มงคลชีวิต ๓๘ ประการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เพชรกระรัต, ๒๕๓๗.

(๒) วิทยานิพนธ์

พระครูปลัดประสิทธิ์ กนตสีโล (ไชยเมือง). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสัจจะบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูไพศาลธรรมานุสิฐ (ธนอม ภิณฺโญจิตฺร). “การศึกษาเปรียบเทียบตัวอย่างการให้ทานในพระสูตรต้นตอปิฎกกับการปฏิบัติจริงในลำพูน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหาเชน กิตติชโย (แสงวงมิม). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องอานิสงส์ของท่านในพระพุทธศาสนา”.

วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระมหาบุญทัน อานนโท. “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องเวสสันดรชาดก : ศึกษาเฉพาะท่านบารมี”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระมหาภาสกร คุณุตตโร (ดอกจันทร์). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญคุณพระพุทธศาสนา”.

วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระมหาอนงค์ กตปุญโญ(หล้าทองอินทร์). “ศึกษาเปรียบเทียบการให้ทานสมัยพุทธกาลกับปัจจุบัน

: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเมืองเก่าอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระมหาอานนท์ ชวนาภิกู (แสนแป้). “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระลือชัย อินทโยโส (นราทอง). “ศึกษาการให้ทานของชาวพุทธในจังหวัดเลย”. **วิทยานิพนธ์ศาสน**

ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

เรณู ศรีภาค. “การวิเคราะห์บารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร**

มหาบัณฑิต. ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔.

ภาคผนวก
การสัมภาษณ์

ภาคผนวก ก
แบบขอสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดพระพุทธบาทเขากระโดง
ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลพลับพลา
อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๓๓ ๗๕๕๐

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๒๒

๑๑ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตยืมทรัพย์สินของพระภิกษุสงฆ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระวิรุฬหจิต ฉายา นริสสุโร นามสกุล เซนรัมย์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๓๑๔๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ ศึกษาการให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจพลบุญ, ดร. และ ผศ.ดร. สรเชต วรรณวิชัย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติขอคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๓๗๒-๖๕๓๗

E-Mail : Kee_s@windowslive.com

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดพระพุทธบาทเขากระโดง
ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลเสม็ด
อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๐๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๓๑

๒๕ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติเคราะห้ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร ผศ.ดร.อภิวัฒน์ โพธิ์สาน
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวิรุฬหิต ฉายา นริสสโร นามสกุล เซ็นรัมย์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๓๑๔๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษากาให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจพลบุญ, ดร. และ ผศ.ดร. สรเชต วรรณวิชัย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขออนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๓๗๒-๖๔๓๗
E-Mail : Kee_s@windowlive.com

อ.ดร.พ
อ.ดร.พ

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๐๒๑

๒๕ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติครุภัณฑ์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร รศ.วิเชียร ชาบุดรบุญศรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ครุภัณฑ์วิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวิรุฬหิต ฉายา นริสฺสโร นามสกุล เช่นรัมย์ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๓๑๔๐๕๐๑๔
นิสิตปริญญาโท โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ ศึกษาการให้ทานของคนใน
ชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุม
วิทยานิพนธ์คือ พระครูวินัยธรอำนาจพลบุญ, ดร. และ ผศ.ดร. สรเชต วรคามวิชัย เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้
โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขออนุโมทนาใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๓๒-๖๙๓๗
E-Mail : Kee_s@windowslive.com

อ. น. พ. ๕๗
๒๐ ก.พ. ๕๙

ภาคผนวก ค

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัท จารุเมธีชน

วุฒิการศึกษา	- Ph.D. (Eastern Language-Sanskrit) - อ.ม. (บาลี-สันสกฤต) - กศ.บ. (ภาษาไทย-ประวัติศาสตร์)
ตำแหน่ง	- รักษาการผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา - ที่ปรึกษาผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ด้านวิชาการ

๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान

วุฒิการศึกษา	- Ph.D. (Philosophy). University of Mysore, India - พธ.ม. (ปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย - พธ.บ. (ปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย - ปวค., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย - ป.ธ. ๖ การศึกษาคณะสงฆ์ - น.ธ. เอก การศึกษาคณะสงฆ์
ตำแหน่ง	- อาจารย์ประจำ ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

๓. รองศาสตราจารย์ วิเชียร ชาบุดรบุญทริก

วุฒิการศึกษา	- M.A. (Philosophy) - B.A. (First Class) in pali and Buddhist study - ร.บ., ทฤษฎีและเทคนิคทางรัฐศาสตร์) - ป.ธ. ๘ การศึกษาคณะสงฆ์ - น.ธ. เอก การศึกษาคณะสงฆ์
ตำแหน่ง	- อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ศึกษาการให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว
ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
A Study of Dāna (Giving) of People in Ban Gubua Community
Hinlekfai Subdistrict, Khumuang District, Buriram Province

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาการให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาการให้ทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาการให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การให้ทานของคนชุมชนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

๒. แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น ตอนๆ คือ

๒.๑ ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ คฤหัสถ์, พระสงฆ์

๒.๒ ตอนที่ ๑-๕, แบบสัมภาษณ์

๒.๓ ตอนที่ ๖, คำสัมภาษณ์เชิงลึก

แต่ละตอนจะมีคำชี้แจงให้ทราบทุกขั้นตอน

๓. ข้อมูลและคำตอบจากการสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลเสียต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์แต่อย่างใด และผู้ทำการวิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ ดังนั้น กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อและโปรดให้ข้อมูลที่ชัดเจนตรงกับความจริงมากที่สุด

เจริญพร

(พระวิรุฬหิต นริสสรุ/เช่นรัมย์)

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**ศึกษาการให้ทานของคนในชุมชนบ้านคูบัว
ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์**

ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

๑. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ.....ปี
๒. สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส
อื่นๆ ระบุ.....
๓. การศึกษา ☐ ป. ๔-๖, ☐ ม. ๓-๖,
☐ อนุปริญญา, ☐ ปริญญาตรี, ☐ ปริญญาโท, ☐ ปริญญาเอก
อื่นๆ ระบุ.....
๔. อาชีพ ☐ รับราชการ ☐ ทำงานบริษัท ☐ กิจส่วนตัว ☐ เกษตรกร
อื่นๆ ระบุ.....
- รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
- ☐ ๒๐๐๐-๔๐๐๐ ☐ ๔๐๐๐-๖๐๐๐
- ☐ ๖๐๐๐-๘๐๐๐ ☐ ๘๐๐๐-๙๐๐๐
- ☐ ๙๐๐๐-๑๐๐๐๐ ☐ ๒๐๐๐๐ ขึ้นไป
๕. ที่อยู่อาศัย บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

แบบสัมภาษณ์

ข้อมูลส่วนตัว (ภิกษุ) ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

๑. เพศ ☐ พระสงฆ์ ☐ สามเณร อายุ.....ปี พรรษา.....
๒. สถานภาพ ☐ เจ้าคณะอำเภอ ☐ รองเจ้าคณะอำเภอ ☐ เจ้าคณะตำบล ☐ เจ้าอาวาส
☐ พระลูกวัด
๓. การศึกษา
- ทางโลก ☐ ป ๔-๖, ☐ ม. ๓-๖,
☐ อนุปริญญา, ☐ ปริญญา.....
- ทางธรรม ☐ นธ.ตรี ☐ นธ.โท ☐ นธ.เอก
☐ ปธ.
๔. วัดเลขที่.....หมู่.....
ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....

แบบสัมภาษณ์เป็นประเด็นดังนี้

ตอนที่ ๑

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เพียงขอเดียว พร้อมทั้งเหตุผล

๑. ความหมายของท่าน

๑.๑ ความหมายของท่านท่านคิดว่าคำใดถูกต้องที่สุด

- () การให้ทาน
- () การเสียสละ
- () การบริจาค
- () การทำบุญความดีชนิดหนึ่ง
- () การช่วยเหลือสังคม
- () การกำจัดความตระหนี่

อื่นๆ.....(ระบุ.....)

เพราะเหตุใด.....

๑.๒. ความสำคัญของการให้ทาน

๑.ท่านคิดว่า ทานข้อใดสำคัญมากที่สุด

- () อามิสทาน
- () ธรรมทาน

อื่นๆ.....(ระบุ.....)

เพราะเหตุใด.....

๒. ท่านคิดว่าในปัจจุบันนี้การให้ทานประเภทใดมากที่สุด

- () อามิสทาน
- () ธรรมทาน

อื่นๆ.....(ระบุ.....)

เพราะเหตุใด.....

๓. ในการให้ “อามิสทาน” ท่านได้ให้ด้วยเหตุผลใดมากที่สุด

- () เพื่อช่วยเหลือสังคม
- () เพื่ออนุเคราะห์
- () เพื่อบูชาคุณ

อื่นๆ (ระบุ.....)

เพราะเหตุใด.....

๔. ท่านคิดว่าการให้ทานข้อใดได้อานิสงส์มากที่สุด

- () ปาฏิบุคคลิกทาน (การให้ทานโดยเจาะจง)
- () สังฆทาน (การให้โดยไม่เจาะจง คือ โดยส่วนรวม)

อื่นๆ (ระบุ.....)

เพราะเหตุใด.....

๕. ท่านให้ทานแก่ใครมากที่สุด

() พระภิกษุ สามเณร

() ประชาชน คนจน คนพิการ

() แม่ชี

() สัตว์เดรัจฉาน

อื่นๆ (ระบุ.....)

เพราะ.....

๖. ระหว่าง “อามิสทาน” กับ “ธรรมทาน” ในบ้านคู้บัว ท่านคิดว่าชาวบ้านชอบให้ทานอย่างไหนมากที่สุด

() อามิสทาน (การให้ทานวัตถุสิ่งของ)

() ธรรมทาน (การสั่งสอนแนะนำธรรมะ)

อื่นๆ (ระบุ.....)

เพราะเหตุใด.....

๗. อามิสทาน ต่อไปนี้ท่านให้ทานอะไรมากที่สุด

() ทานสิ่งของ

() ทานอวัยวะบางส่วน (ไต, แขน, ขา)

() ทานเลือด (บริจาคโลหิต)

() บริจาคทั้งหมดในร่างกายเวลาตาย

อื่นๆ (ระบุ.....)

เพราะเหตุใด.....

ตอนที่ ๒

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการทำหรือ ความประสงค์ของท่านมากที่สุด เพียงคำเดียว

รายการ		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑	เพื่อความสุขชาติหน้า					
๒	เพื่อความสุขในชาติปัจจุบัน					
๓	เพื่อไปสู่สวรรค์เมื่อตาย					
๔	เพื่อโชคลาภ					
๕	อยากได้บุญกุศล					
๖	หวังความร่ำรวย					
๗	กลัวเกิดเป็นคนจนในชาติหน้า					

๘	ไม่มีจุดประสงค์ใด					
๙	เพื่อบูชาคุณ					
๑๐	เพื่อกำจัดความตระหนี่					
๑๑	เพื่ออนุเคราะห์					
๑๒	เพื่อช่วยเหลือสังคม					
๑๓	เพื่อผูกมิตรไมตรี					
๑๔	เพื่อให้ได้รับการยกย่อง					
๑๕	เพื่อบำรู้งศาสนา					

ตอนที่ ๓

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการกระทำหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว

	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑	ให้โดยเจาะจงบุคคล					
๒	ให้ร่วมกับผู้อื่น					
๓	ให้ลำพังตนเอง					
๔	ให้แก่สัตว์เดรัจฉาน					
๕	ให้แก่คนทั่วไป และขอทาน					
๖	ให้แก่คนพิการทุกประเภท					
๗	ให้แก่พระภิกษุสามเณร					
๘	ให้เป็นปัจจัย					
๙	ตั้งเป็นมูลนิธิช่วยเหลือสังคม					
๑๐	ให้โดยไม่เจาะจง (ปาฏิบุคลิกทาน)					
๑๑	ให้โดยไม่กระทบผู้อื่น					
๑๒	ให้ด้วยศรัทธา					
๑๓	ให้ตามกาลสมควร					
๑๔	ให้ของที่สะอาด					
๑๕	ให้ด้วยมือตนเอง					
๑๖	ให้โดยเคารพ					
๑๗	ให้โดยอ่อนน้อม					
๑๘	ให้ผู้อื่นไปถวายแทน					
๑๙	ให้เพื่อช่วยเหลือสังคม					
๒๐	ให้ในวันเกิดตัวเอง					

ตอนที่ ๔

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับกรกระทำหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว

รายการ	การปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ท่านเคยทำบุญประเพณี ๑๒ เดือนต่อไปนี้					
๑. บุญเข้ากรรมของภิกษุสงฆ์					
๒. บุญคุณลาน (สูก้าว)					
๓. บุญข้าวจี (เดือน ๓)					
๔. บุญพะเวด เทศน์มหาชาติ (เดือน ๔)					
๕. บุญสงกรานต์ (บุญเดือน ๕)					
๖. บุญบั้งไฟ (เดือน ๖)					
๗. บุญซำระ (ซำระเดือน ๗)					
๘. บุญเข้าพรรษา (เดือน ๘)					
๙. บุญข้าวประดับดิน (เดือน ๙)					
๑๐. บุญข้าวสาก (เดือน ๑๐)					
๑๑. บุญออกพรรษา (เดือน ๑๑)					
๑๒. บุญกฐิน (เดือน ๑๒)					

นอกจากที่กล่าวมานี้ท่านเคยให้ทาน					
วันมาฆบูชา (ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓)					
วันวิสาขบูชา (ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖)					
วันอัฐมีบูชา (แรม ๑ ค่ำ เดือนวิสาขะ (เดือน (ของไทย)					
วันอาสาฬหบูชา (ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘)					
วันเข้าพรรษา (แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘)					
วันออกพรรษา (ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑)					
ทำบุญวันลอยกระทง					
ทำบุญปีใหม่					

ตอนที่ ๕

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการกระทำหรือความคิดเห็นของท่าน
มากที่สุดเพียงคำตอบเดียว

รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ต้องการชื่อเสียง					
๒. กลัวถูกคนติเตียน					
๓. ต้องการความสรรเสริญ					
๔. หวังโชคลาภ					
๕. ต้องการความสุข					
๖. ต้องการไปเกิดบนสวรรค์					
๗. ทำตามผู้อื่น					
๘. ผู้อื่นชักชวน					
๙. ให้เพราะชอบกัน					
๑๐. ให้เพราะรำคาญ					
๑๑. ให้โดยไม่มีเหตุผล					
๑๒. เชื่อ นรก-สวรรค์					
๑๓. เชื่อคำสอนพระพุทธเจ้า					
๑๔. ให้เพราะถูกบังคับ					
๑๕. ต้องการช่วยสังคม					
๑๖. มี ศรัทธาด้วยตนเอง					
๑๗. หวังประโยชน์ในปัจจุบัน					
๑๘. หวังประโยชน์ชาติต่อไป					
๑๙. เพราะเป็นชาวพุทธ					

ภาคผนวก จ
รายนามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

๑. พระสงฆ์

สัมภาษณ์, ครูวีรยุทธธรรมาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดบ้านโจด เจ้าคณะอำเภอกุเมือง ตำบลปะเคียบ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, พระครูกิตติสารประภาส, เจ้าอาวาสวัดโคกนาคร รองเจ้าคณะอำเภอกุเมือง ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, พระครูสุจิตวรเขต, เจ้าอาวาสวัดนาหลวง/เจ้าคณะตำบลหินเหล็กไฟ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, พระอธิการอุ่ม อายุโท, เจ้าอาวาสวัดสามัคคี บ้านหนองบัว ตำบลตูมใหญ่ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, พระชาญ อภิชาโน, พระภิกษุวัดบัวภิรมย์ บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๒. มัคคนายก

สัมภาษณ์, นายสมร คงรัมย์, มัคคนายกวัดบัวภิรมย์ ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นายอ่าน คูเรืองรัมย์, มัคคนายกวัดบัวภิรมย์ ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๓. กลุ่มครู

สัมภาษณ์, นายอุเทน สร้อยสูงเนิน, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นายทองพูน บุซบงค์, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางพรชนก จันทวิเศษ, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นายณรงค์ชัย บำรุงธรรม, ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางสาวพรหมนคร ขวัญศิริไธย์, ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๔. กลุ่มผู้สูงอายุ

สัมภาษณ์, นางชม คงรัมย์, ผู้สูงอายุนบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางมะณี สวयरูป, ผู้สูงอายุนบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางน้อย เดชกุลรัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางจิต เจริญจิตร, ผู้สูงอายุนบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางสาวสมฤทัย ชัยสุวรรณ, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางคิม สวยรูป, ผู้สูงอายบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางทองม้วน ดารินรัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางไม่ ตีรน์รัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางไพล่ เดชารัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางพาน ดุเรืองรัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๖. กลุ่มอุปาสก-อุบาสิกา

สัมภาษณ์, นายเอื้อะ คงรัมย์, ุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นายสำเร็จ ชะวูรัมย์, อนุบาลบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางน้อย จะริรัมย์, อุบาสิกากันคูปัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางสาวศรีสมร แคนราชรัมย์, อุบาสิกากันคูปัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นายดาวเรือง เจริญจิตร, อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นายสมชาย คูเรืองรัมย์อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นายแตน เดชารัมย์, อนุาสบ้านคูปัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นายเอื้อะ เดชารัมย์, อนุบาลบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นายสิทธิชัย เจริญรัมย์, อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางสาว อัมมวรัญญู, อุบาสิกากุศลบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นายอนุรักษ์ คงรัมย์, อุบาสิกากุศลบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางจันทร์แรม สังข์สุชาติ, อุบาสิกากุศลบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นายสม วิเชียรชัย, อุบาสิกากุศลบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางจันทิ คงรัมย์, อุบาสิกากุศลบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางพร เดชกุลรัมย์, อุบาสิกากุศลบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางเนียง ชะวรัมย์, อุบาสิกากุศลบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางฉิม ศิขินรัมย์, อุบาสิกากุศลบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์, นางสาว คงรัมย์, อุบาสิกากุศลบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ภาคผนวก ฉ
ภาพประกอบการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

สัมภาษณ์ ครูวีรยุทธรรณ, เจ้าอาวาสวัดบ้านโจด เจ้าคณะอำเภอกุเมือง ตำบลปะเคียบ
อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระครูกิตติสารประภาส, เจ้าอาวาสวัดโคกนาค รองเจ้าคณะอำเภอกุเมือง
ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระครูสุจิตวรเขต, เจ้าอาวาสวัดนาหลวง เจ้าคณะตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระอธิการอุ่ม อายุโท, เจ้าอาวาสวัดสามัคคี บ้านหนองบัว ตำบลตูมใหญ่
อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระชาญ อภิชาโน, พระภิกษุวัดบัวภิรณย์ บ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐

สัมภาษณ์, นายสมร คงรัมย์, มัคคนายกวัดบัวภิรณย์ ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายอ่าน คูเรืองรัมย์, มัคคนายกวัดบัวภิรมย์ ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกุเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายอุเทน สร้อยสูงเนิน, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ
อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายทองพูน บุชบงค์, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ
อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นางพรชนก จันทร์วิเศษ, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ
อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายณรงค์ชัย บำรุงธรรม, ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ
อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสาวพรหมนคร ขวัญศิริไธย์, ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านคูบัว ตำบลหินเหล็กไฟ
อำเภอดุสิต จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางชม คงรัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางมะณี สวยรูป, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางน้อย เดชกุลรัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางจัต เจริญจิตร, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสัมฤทธิ์ ชัยสุวรรณ, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางคิม สวยรูป, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางทองม้วน ดารินรัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางไม ดิรินรัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางไพล่ เดชารัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางพาน คูเรืองรัมย์, ผู้สูงอายุบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายเฮียะ คงริรัมย์, อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสำเริง ชะวูรัมย์, อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางน้อย จะริรัมย์, อุบาสิกากำนันตำบล ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสาวศรีสมร แตนราชรัมย์, อุบาสิกากำนันตำบล ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายดาวเรือง เจริญจิตร, อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสมชาย ดุเรืองรัมย์, อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายแตน เดชารัมย์, อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายเอื้อะ เดชารัมย์, อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสิทธิชัย เจริญย์, อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางส้ม อี้รัมย์, อุบาสิกากบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายอนุรักษ์ คงรัมย์, อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางจันทร์แรม สังข์ชูชาติ, อุบาสิกากบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสม วิเชียรชัย, อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางจันทิ คงรัมย์, อุบาสิกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางพร เดชกุลรัมย์, อุบาสกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางเนียง ชะวรัมย์, อุบาสิกบ้านคูบัว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอดูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางฉิม ศิขินารัมย์, อุบาสิกากำนันคูนั้ว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสาว คกรรัมย์, อุบาสิกากำนันคูนั้ว ม.๗ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอกูเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-ฉายา-นามสกุล : พระวิรุฬหจิต นริสสุโร (เช่นรัมย์)
 วัน เดือน ปีเกิด : วันเสาร์ที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๘
 ชาตภูมิ : ๒๐ หมู่ ๑๘ ต. ตุ่มใหญ่ อ. คูเมือง จ. บุรีรัมย์
 อุปสมบท : ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ณ วัดสำโรง ต.ถลุงเหล็ก อ.เมือง จ.บุรีรัมย์
 สังกัดปัจจุบัน : วัดบัวภิรตย์ บ้านคูบัว ต. หินเหล็กไฟ อ. คูเมือง จ. บุรีรัมย์ ๓๑๑๙๐

การศึกษา

พ.ศ. ๒๕๓๔ : ประถมศึกษา (ป.๖) จากโรงเรียนบ้านหนองบัว
 พ.ศ. ๒๕๔๔ : มัธยมศึกษาตอนต้น (ม. ๑ – ๓) จากโรงเรียนตุมใหญ่วิทยา
 พ.ศ. ๒๕๔๖ : มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. ๔ – ๖) จากโรงเรียนตุมใหญ่วิทยา
 พ.ศ. ๒๕๕๑ : ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) แผนกช่างไฟฟ้า – อิเล็กทรอนิกส์
 สาขาวิชา อิเล็กทรอนิกส์โทรคมนาคม จากวิทยาลัยเทคนิคบุรีรัมย์
 พ.ศ. ๒๕๕๖ : จบการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาพระพุทธศาสนา
 วิชาโทปรัชญา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 พ.ศ. ๒๕๕๖ : จบการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขารัฐศาสตร์/การ
 ปกครอง จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 พ.ศ. ๒๕๕๗ : กำลังศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาสาขา
 พระพุทธศาสนา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสบการณ์

: เป็นวิทยากรอบรมผู้เข้าโครงการบรรพชา-อุปสมบท ภาคฤดูร้อน
 : เป็นวิทยากรอบรมผู้เข้าโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน “เพื่อยกระดับ
 จิตใจ”

ตำแหน่งปัจจุบัน : ประธานสงฆ์ สำนักสงฆ์วัดบัวภิรตย์ ต.หินเหล็กไฟ อ.คูเมือง จ.บุรีรัมย์